

ᠰᠠᠨᠬᠡᠭᠦᠭᠢᠢᠨ
ᠵᠣᠬᠢᠴᠢᠭᠤᠯᠠᠬᠤ
ᠬᠣᠷᠤᠭ᠎ᠠ

САНХҮҮГИЙН САЛБАРЫН ТОЙМ 2019 ОН

3 ДУГААР УЛИРАЛ

АГУУЛГА

I. ХУРААНГУЙ ТОЙМ	13
1.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	14
1.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	15
1.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	16
1.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	17
1.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	18
1.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	19
II. САНХҮҮГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ТӨЛӨВ.....	21
2.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	22
2.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	25
2.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	26
2.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА.....	30
2.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО.....	36
2.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	40
III. ХҮРТЭЭМЖТЭЙ БАЙДАЛ.....	43
3.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	44
3.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	46
3.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	47
3.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	49
3.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	54
3.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	56
IV. БҮТЭЭГДЭХҮҮН, ҮЙЛЧИЛГЭЭ	63
4.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	64
4.2. ХАА–Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	66
4.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ.....	66

4.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	70
4.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	73
4.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	74
V. АШИГТ АЖИЛЛАГА	77
5.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	78
5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	81
5.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	82
5.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	85
5.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	87
VI. ТОГТВОРТОЙ БАЙДАЛ	89
6.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	90
6.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	92
6.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА	94
6.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	97
6.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	99
VII. БОДЛОГО, ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ОРЧИН	101
7.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ	102
7.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ	102
7.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛАГА	103
7.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО	104
7.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН	104
ХАВСРАЛТ	106

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 1:	Арилжааны гүйлгээний дүн, бүтээгдэхүүний ангиллаар /тэрбум төгрөгөөр/.....	23
Зураг 2:	Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар	23
Зураг 3:	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх зах зээлийн үнэлгээний хувь.....	23
Зураг 4:	ТОП–20 индекс.....	24
Зураг 5:	MSE A болон MSE B индекс.....	24
Зураг 6:	Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/.....	25
Зураг 7:	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа бүтээгдэхүүний MAPIX индекс.....	25
Зураг 8:	Даатгалын зах зээлийн бүтэц.....	26
Зураг 9:	Даатгалын компаниудын зах зээлд эзлэх хувь.....	27
Зураг 10:	Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин	27
Зураг 11:	Даатгалын салбарын нийт хөрөнгө	28
Зураг 12:	Даатгалын компанийн хөрөнгийн өсөлтийн тархалт.....	28
Зураг 13:	Хураамжийн орлого	29
Зураг 14:	Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж, нийт хураамжийн орлогод эзлэх хувь	29
Зураг 15:	Нөөц сангийн хэмжээ, өсөлт.....	30
Зураг 16:	Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо болон харилцагчдын тоо.....	31
Зураг 17:	Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар.....	31
Зураг 18:	Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, хөрөнгө оруулалтын төрлөөр	31
Зураг 19:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ажиллагсдын тоо	32
Зураг 20:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчдийн тоо /мянгаар/	32
Зураг 21:	Нийт хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө /тэрбум төгрөгөөр/.....	33
Зураг 22:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, нийт хөрөнгийн зах зээлд эзлэх хувиар ...	33
Зураг 23:	Нийт зээлийн өсөлт.....	34
Зураг 24:	Зээлийн төрөл, валютаар.....	34
Зураг 25:	Зээлийн төрөл, чанараар	34
Зураг 26:	Олгосон зээл, төлөгдсөн зээл, зориулалтаар.....	35
Зураг 27:	Зээлийн хүү	35

Зураг 28:	Зээлийн үлдэгдэл, хугацааны ангиллаар	36
Зураг 29:	ХЗХ–дын тоо болон гишүүдийн тоо	37
Зураг 30:	Нийт хөрөнгө, түүний өсөлт	37
Зураг 31:	Нийт хөрөнгөд эзлэх хувь /хөрөнгийн бүлгээр/.....	38
Зураг 32:	Нийт хадгаламж, түүний өсөлт	38
Зураг 33:	Нийт хадгаламжид эзлэх хувь.....	39
Зураг 34:	Нийт хөрөнгийн хэмжээ, тэрбум төгрөгөөр.....	40
Зураг 35:	Батлан даалтын үлдэгдэл /тэрбум төгрөгөөр/	40
Зураг 36:	Тайлант хугацаанд шинээр олгосон батлан даалтын дүн /тэрбум төгрөгөөр/	41
Зураг 37:	Олгосон батлан даалт, хэрэглэгчдийн төрлөөр	41
Зураг 38:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ	41
Зураг 39:	Үнэт цаасны компаниудын тархалт /газар зүйн байршлаар/.....	44
Зураг 40:	Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК /салбараар/.....	44
Зураг 41:	Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК–ийн хувьцааны төвлөрөл	45
Зураг 42:	Шинээр нээгдсэн данс.....	46
Зураг 43:	Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/–дын байршлын тархалт /газар зүйн байршлаар/.....	46
Зураг 44:	Даатгалын нягтрал /төгрөгөөр/	47
Зураг 45:	Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбар, төлөөлөгчийн газар /бүсээр/	47
Зураг 46:	Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбаруудын байршил /дүүргээр/.....	48
Зураг 47:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, газар зүйн байршлаар	49
Зураг 48:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, дүүргээр	49
Зураг 49:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, бүсээр.....	50
Зураг 50:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, дүүргээр	50
Зураг 51:	Зээлийн үйлчилгээний хүртээмж, байршлаар /сая төгрөгөөр/.....	51
Зураг 52:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын харилцагчид, хүйсээр	51

Зураг 53:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, насны бүлгээр.....	51
Зураг 54:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, боловсролын бүлгээр.....	52
Зураг 55:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч ББСБ–уудын зээлийн злэх хувь, зээлийн хугацаагаар	52
Зураг 56:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч ББСБ–уудын олгосон болон төлөгдсөн зээл	53
Зураг 57:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /хүйсээр/	53
Зураг 58:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /насны ангиллаар/	53
Зураг 60:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /зээлийн чанараар/	53
Зураг 61:	Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /боловсролын түвшнээр/	53
Зураг 62:	ХЗХ–дын тоо, аймгаар	54
Зураг 63:	ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /дүүргээр/	55
Зураг 64:	ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /бүсээр/	55
Зураг 65:	Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, газар зүйн байршлаар	56
Зураг 66:	Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, дүүргээр	56
Зураг 67:	Олгосон батлан даалтын хэмжээ, бүсээр /сая төгрөгөөр/	57
Зураг 68:	Олгосон батлан даалтын хэмжээ, дүүргээр /тэрбум төгрөгөөр/	57
Зураг 69:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, дүүргээр	57
Зураг 70:	Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, бүсээр.....	57
Зураг 71:	Нийт арилжааны бүтэц /бүтээгдэхүүнээр/	64
Зураг 72:	Хувьцааны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/	64
Зураг 73:	Засгийн газрын үнэт цаасны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/	64
Зураг 74:	Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа /сая төгрөгөөр/	65
Зураг 75:	Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь	65
Зураг 76:	Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/	66
Зураг 77:	Даатгалын хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/	66
Зураг 78:	Даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал /бүтээгдэхүүнээр/	67
Зураг 79:	Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хураамж, нөхөн төлбөр /тэрбум төгрөг/	67
Зураг 80:	Зуучилсан даатгалын нийт хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/	68
Зураг 81:	Зуучлалын шимтгэлийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/	69
Зураг 82:	Даатгалын хохирлын тоо /бүтээгдэхүүнээр/	69
Зураг 83:	Даатгалын хохирол үнэлгээний орлого /бүтээгдэхүүнээр/	69
Зураг 84:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, үйлчилгээний төрлөөр	70
Зураг 85:	Үйл ажиллагааны орлого, төрлөөр	70
Зураг 86:	Хүүгийн бус орлого	70
Зураг 87:	Факторингийн үйлчилгээний цэвэр авлага /сая төгрөгөөр/	71

Зураг 88:	Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/	71
Зураг 89:	Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/	72
Зураг 90:	Гадаад валют арилжааны худалдаж авсан, худалдсан дүн /тэрбум төгрөгөөр /	72
Зураг 91:	Хүүгийн орлогын бүтэц /хувиар/	73
Зураг 92:	Хүүгийн зардлын бүтэц /хувиар/	73
Зураг 93:	Батлан даалт гаргуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийн тоо	74
Зураг 94:	Шинээр гаргасан батлан даалт, эдийн засгийн салбараар	74
Зураг 95:	Батлан даалт гаргах дундаж хугацаа /сараар/	75
Зураг 96:	Шинээр гаргасан батлан даалт, арилжааны банкаар	75
Зураг 97:	Үнэт цаасны компаниудын орлогын болон балансын тайлангийн үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/	78
Зураг 98:	Үнэт цаасны компаниудын орлогын бүтэц	78
Зураг 99:	Үнэт цаасны компаниудын зардлын бүтэц	79
Зураг 100:	Кастодиан банкуудын орлогын тайлангийн хураангуй /сая төгрөг/	80
Зураг 101:	Кастодиан банкуудын санхүүгийн байдлын бүтэц	80
Зураг 102:	Цэвэр ашиг	81
Зураг 103:	Цэвэр ахиуц ашиг, хосолсон харьцаа	81
Зураг 104:	Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж	82
Зураг 105:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын орлого, зарлага, ашгийн динамик /тэрбум төгрөгөөр/	82
Зураг 106:	Нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж	83
Зураг 107:	Нийт хөрөнгийн өгөөж	83
Зураг 108:	Өөрийн хөрөнгийн өгөөж	83
Зураг 109:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн өгөөжийн медиан утга, хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр	84
Зураг 110:	Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал, орлогын харьцаа	84
Зураг 111:	ХЗХ–дын орлого ба зардал /тэрбум төгрөгөөр/	85
Зураг 112:	ХЗХ–дын ашигт ажиллагааны өсөлт /хувиар/	85
Зураг 113:	ХЗХ–дын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж /хувиар/	86
Зураг 114:	ХЗХ–дын хүүгийн орлогын хувь болон цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа /хувиар/	86
Зураг 115:	ХЗХ–дын зардал, орлогын харьцаа	87
Зураг 116:	Ашигт ажиллагаа, тэрбум төгрөгөөр	87
Зураг 117:	Нийт хөрөнгийн өгөөж	87
Зураг 118:	IPO түүхэн замнал	90
Зураг 119:	FPO түүхэн замнал	90
Зураг 120:	Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл	91
Зураг 121:	ТОП–20 индексийн өгөөжийг тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт	91

Зураг 122: Зах зээлийн өгөөжийн тархалт.....	92
Зураг 123: Давхар даатгалын хураамж, ам.долларын ханш /улирлаар, тэрбум төгрөг/.....	93
Зураг 124: Даатгалын нийт хөрөнгө оруулалт ба хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү /тэрбум төгрөг/.....	94
Зураг 125: Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа.....	95
Зураг 126: Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа.....	95
Зураг 127: Чанаргүй зээлийн хувь.....	96
Зураг 128: Хөрвөх чадварын харьцаа.....	96
Зураг 129: Z индекс.....	97
Зураг 130: ХЗХ–дын нийт зээл ба чанаргүй зээл /тэрбум төгрөгөөр/.....	97
Зураг 131: ХЗХ–дын чанаргүй зээлийн үзүүлэлт /эзлэх хувиар/.....	98
Зураг 132: ХЗХ–дын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгө болон нийт зээлд эзлэх хувь.....	98
Зураг 133: ХЗХ–дын хөрвөх чадварын харьцаа.....	99
Зураг 134: Чанаргүй батлан даалтын хувь.....	99
Зураг 135: Чанаргүй батлан даалт, эдийн засгийн салбараар.....	99

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1: Үнэт цаасны зах зээл дэх зохицуулалттай этгээдийн тоо /үйл ажиллагааны чиглэлээр/	22
Хүснэгт 2: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын актив болон пассивын бүтэц /тэрбум төгрөгөөр/	32
Хүснэгт 3: ХЗХ–дын статистик үзүүлэлт	36
Хүснэгт 4: ХЗХ–дын хөрөнгө ба эх үүсвэрийн ерөнхий үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/	39
Хүснэгт 5: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй хувьцаа /мянган ширхгээр/ ...	45
Хүснэгт 6: ХЗХ–дын нийт тоо байршлаар	54
Хүснэгт 7: Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц	65
Хүснэгт 8: Үнэт цаасны компаниудын орлогын хураангуй тайлан /тэрбум төгрөгөөр/	79

ХАВСРАЛТЫН ЖАГСААЛТ

Хавсралт 1: Хөрөнгийн зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/	106
Хавсралт 2: Даатгалын зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/	106
Хавсралт: 3 Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	108
Хавсралт: 4 Хадгаламж, зээлийн хоршооны статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/.....	109

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ТАЙЛБАР

ААН	Аж ахуйн нэгж	ХОМК	Хөрөнгө оруулалтын менежментийн компани
ББСБ	Банк бус санхүүгийн байгууллага	ХОС	Хөрөнгө оруулалтын сан
БНХАУ	Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс	ХХК	Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
БНСУ	Бүгд Найрамдах Солонгос Улс	МАРІХ	Монголын хөдөө аж ахуйн барааны үнийн индекс
ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн	ДНБ	Дотоодын нийт бүтээгдэхүүн
ЗБДС	Зээлийн батлан даалтын сан	ТӨХХК	Төрийн өмчит хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани
ЗГҮЦ	Засгийн газрын үнэт цаас	АFI	Alliance for Financial Inclusion /Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг/
ЗЗҮ	Зах зээлийн үнэлгээ	АТМ	Automated teller machine /Автомат теллер машин/
МИК	Монголын ипотекийн корпораци	IAIS	International Association of Insurance Supervisors /Олон улсын даатгалын зохицуулагчдын холбоо/
МХБ	“Монголын хөрөнгийн бирж” ХК	IPO	Initial public offering /Олон нийтэд хувьцаагаа санал болгох/
МҮЦБ	“Монголын үнэт цаасны бирж” ХК	FPO	Follow up on public offering / Нэмэлт хувьцаа гаргах/
ПОС	Карт уншигч төхөөрөмж	OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development /Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжлийн байгууллага/
СЗХ	Санхүүгийн зохицуулах хороо		
ҮЦК	Үнэт цаасны компани		
ҮЦТХТ	Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв		
ХАА	Хөдөө аж ахуй		
ХААДД	Хөдөө аж ахуйн давхар даатгал		
ХЗДХЯ	Хууль зүй дотоод хэргийн яам		
ХЗХ	Хадгаламж, зээлийн хоршоо		
ХНХ	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө		
ХК	Хувьцаат компани		

1.7810

1.7765

08.47

11.12

14.56

14.56

ХУРААНГУЙ
ТОЙМ

ХУРААНГУЙ ТОЙМ

1.1 ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Санхүүгийн зохицуулах хорооны үнэт цаасны дэлгэрэнгүй бүртгэлд төрийн өмчит, төрийн өмчийн оролцоотой болон хувийн нийт 307 хувьцаат компани бүртгэлтэй байгаа бөгөөд 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 53 үнэт цаасны компани Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Монгол Улсын үнэт цаасны зах зээлийн нийт үнэлгээ 2,479.9 тэрбум төгрөгт хүрч, хөрвөх чадвар 4.2 хувь байна. ЗЗҮ–г өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 129.4 тэрбум төгрөгөөр буюу 5.5 хувиар өсөж, 2018 оны жилийн эцсийн ДНБ–ий дүнд харьцуулахад 7.7 хувьтай тэнцсэн бөгөөд нийт ЗЗҮ–ний 90.3 хувийг 30 компанийн үнэлгээ бүрдүүлж байна. Түүнчлэн ТОП–20 индекс өмнөх оны мөн үеийн байдлаас 873.3 нэгжээр буюу 4.3 хувиар буурчээ.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК болон “Монголын үнэт цаасны бирж” ХК–аар дамжуулан нийт 112.0 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдлээ. Нийт арилжааны дүнг задлан авч үзвэл, МХБ–ийн анхдагч зах зээлийн арилжаагаар нийт 42.5 тэрбум төгрөгийн хувьцаа, хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 60.5 тэрбум төгрөгийн хувьцаа, 8.6 тэрбум төгрөгийн ЗГҮЦ, МҮЦБ–ийн хоёрдогч зах зээлийн арилжаагаар 200.0 сая төгрөгийн компанийн өрийн хэрэгсэл, 232.3 сая төгрөгийн хувьцааг тус тус арилжаалав.

I.2. ХАА-Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар ХАА-н бирж дээр 6 төрлийн бүтээгдэхүүн арилжаалагдсан бөгөөд өссөн дүнгээр нийт 664.5 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 7.0 тэрбум төгрөг буюу 1.1 хувиар өссөн үзүүлэлт юм. Нийт арилжааны дүнг задлан авч үзвэл, 93.2 хувийг ямааны ноолуур, 4.8 хувийг завод ноос, 1.2 хувийг хонины ноос, 0.6 хувийг адууны шир, 0.1 хувийг тэмээний ноос, 0.02 хувийг тосны ургамал тус тус эзэлж байна. Тайлант үед арилжаалагдсан бүтээгдэхүүний хэмжээг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулбал ямааны ноолуур 65.2 тэрбум төгрөгөөр өсөж 619.3 тэрбум төгрөг, тэмээний ноос 1.8 тэрбум төгрөгөөр буурч 1.0 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол хонины ноос 48.1 тэрбум төгрөгөөр буурч 7.8 тэрбум төгрөг, завод ноос 12.0 тэрбум төгрөгөөр буурч 32.1 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Мөн тус улиралд тосны ургамал арилжаалагдсан бөгөөд 126.5 сая төгрөгтэй тэнцэж байна.

1.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зах зээлийн хэмжээг илэрхийлэх гол үзүүлэлтүүдийн нэг болох нийт хөрөнгийн хэмжээ даатгалын салбарын хувьд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 14.03 хувиар өсөж 373.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн. Ердийн даатгалын нийт хөрөнгийн салбарын үзүүлэлтэд эзлэх хувь хэмжээ өнгөрсөн оны мөн үед 76.3 хувь байсан бол тайлант улирлын байдлаар 77.5 хувь болж өслөө. Салбарын нийт хөрөнгийн 20.1 хувийг давхар даатгалын компаниудын хөрөнгө, 2.4 хувийг урт хугацааны даатгалын компанийн хөрөнгө тус тус эзэлж байна.

Харин нийт хураамжийн орлого өмнөх оны гуравдугаар улирлаас 25.6 хувиар өсөж 158.7 тэрбум төгрөг болов. Энэхүү өсөлтийн 98.2 хувийг ердийн даатгалын компаниудын нийт хураамжийн орлогын өсөлт бүрдүүлэв. Хураамжийн орлогын төвлөрүүлэлтийг авч үзвэл даатгалын зуучлагчид 30.6 тэрбум төгрөг буюу 19.3 хувийг, даатгалын төлөөлөгчид 34 тэрбум төгрөг буюу 21.4 хувийг бүрдүүлсэн байна.

Даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөрийн зардал тайлант улиралд 40.2 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хураамжийн орлогын 25.3 хувийг эзлэв. Өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нөхөн төлбөрийн зардал 4.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Үүнээс ердийн даатгалын компаниудын нөхөн төлбөр 98.8 хувийг бүрдүүлж байна.

Даатгалын компаниуд өөрийн хүлээж авсан эрсдэлээ шилжүүлэх зорилгоор давхар даатгалын компанид даатгуулдаг. Манай орны хувьд дийлэнх даатгалын компаниуд гадны давхар даатгалын компанид эрсдэлээ даатгадаг ба тайлант онд даатгалын компаниуд нийт 52.4 тэрбум төгрөгийн хураамжийг давхар даатгалд зарцуулсан нь өмнөх оны мөн үеэс 46 хувиар өссөн үзүүлэлт бөгөөд нийт хураамжийн орлоготой харьцуулахад 33 хувь байна.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын цэвэр ашиг 17.1 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Салбарын өөрийн хөрөнгийн өгөөж 19.2 хувь, нийт хөрөнгийн өгөөж 9.2 хувь байна.

I.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар санхүүгийн зах зээлд нийт 539 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байна. Үүнээс тайлант улиралд нийт байгууллагуудын дийлэнх нь болох 494 буюу 91.6 хувь нь зээлийн үйл ажиллагааг эрхэлж, 8.4 хувь нь зөвхөн гадаад валют арилжааны үйлчилгээг дагнан эрхэлж байна.

Нийт хөрөнгийн хэмжээ 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 1.6 их наяд төгрөг байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 35.5 хувь буюу 426.5 тэрбум төгрөгөөр өссөн дүнтэй байна. Активын бүтцээс харвал салбарын хөрөнгийн өсөлтийн 83.9 хувийг зээлийн өсөлт, пассивын бүтцээс харвал 63.4 хувийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн өсөлт тус тус бүрдүүлж байна.

Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн нийт үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 357.7 тэрбум төгрөгөөр буюу 44.1 хувиар өсөж, 1.2 их наяд төгрөгт хүрлээ. Нийт зээлийн үлдэгдлийн 85.2 хувийг иргэдийн зээл, 14.8 хувийг хуулийн этгээдийн зээлийн үлдэгдэл бүрдүүлж байна. Зээлийн чанараар ангилан харвал 86.9 хувийг хэвийн зээл, 4.2 хувийг хугацаа хэтэрсэн зээл, 9.0 хувийг чанаргүй зээл тус тус эзэлж байна. 2018 оны 3 дугаар улирлын байдлаар салбарын чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 10.6 байсан бол тайлант улиралд уг үзүүлэлт 1.6 нэгжээр буурч, зээлийн чанар сайжирсан байна.

Мөн салбарын зээлийн нийлүүлэлт нэмэгдсэнтэй холбоотойгоор банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж сайжирсан бөгөөд салбарын зээлдэгчдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.6 дахин нэмэгдэж 383.7 мянга хүрсэн бол нийт харилцагчдын тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.5 дахин нэмэгдэж 2.3 саяд хүрсэн дүнтэй байна. Зээлийн үйлчилгээний хүртээмжийн уг өндөр өсөлт нь зээлийн нийлүүлэлтийн өсөлтөөс гадна технологид суурилсан санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үзүүлэгч банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо өссөөр байгаатай холбоотой юм. Харин зээлийн бүтээгдэхүүний үнэ болох сарын жигнэсэн дундаж хүүгийн түвшин 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 3.1 хувьтай байгаа бөгөөд хүүгийн түвшин өмнөх оны мөн үеэс 0.2 пунктээр буурсан байна.

Тайлант улиралд салбарын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 66.6 тэрбум төгрөгөөр өсөж, 250.6 тэрбум төгрөгт, нийт ашиг 26.7 тэрбум төгрөгөөр өсөж, 100.2 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба нийт банк бус санхүүгийн байгууллагуудын 81.7 хувь нь 106.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 16.3 хувь нь 6.4 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллаж, үлдсэн 2.0 хувь нь тайлант улиралд үйл ажиллагаа явуулаагүй байна.

1.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос хадгаламж, зээлийн ХЗХ-ны тусгай зөвшөөрлийн эрхтэй 271 ХЗХ байгаа ба өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нийт ХЗХ-дын тоо 17-оор буурч, үүнээс 62.4 хувь буюу 169 нь Улаанбаатар хотод, 37.6 хувь буюу 102 нь хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байна.

Нийт хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй ХЗХ-дын 42.2 хувь нь баруун бүсэд, 9.8 хувь нь зүүн бүсэд, 25.5 хувь нь хангайн бүсэд, 22.5 хувь нь төвийн бүсэд байршиж байна. Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй 169 ХЗХ-дын 92.3 хувь нь төвийн зургаан дүүрэгт, 7.7 хувь нь алслагдмал гурван дүүрэгт байршжээ.

Тайлант улиралд нийт хөрөнгийн хэмжээ 218.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 13.6 хувиар өссөн. Нийт ХЗХ-дын 90.8 хувь буюу 246 ХЗХ нь нийт 154.4 тэрбум төгрөгийн хадгаламж төвлөрүүлсэн бол үлдсэн 9.2 хувь буюу 25 ХЗХ нь огт хадгаламж татаагүй байна. Нийт хадгаламжийн 98.5 хувь нь хугацаатай хадгаламж бусад 1.5 хувийг хугацаагүй хадгаламж эзэлжээ.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар салбарын нийт цэвэр ашиг 6.4 тэрбум төгрөгт хүрч өнгөрсөн онтой харьцуулахад 17.2 хувиар нэмэгдсэн. Нийт орлого 37.3 тэрбум төгрөг буюу өнгөрсөн оны мөн үеэс 25 хувиар өссөн. Нийт зарлага 30.9 тэрбум төгрөг ба өнгөрсөн улирлаас 21 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

Тайлант улиралд 4.6 тэрбум төгрөгийн зээлийн эрсдэлийн сан байгуулж нийт 158.2 тэрбум төгрөгийн цэвэр зээлтэй байна. Нийт зээл өнгөрсөн оны мөн үеэс 14.5 хувиар өсөж 162.8 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 3.8 хувь буюу 6.4 тэрбум төгрөгт хүрч өнгөрсөн улирлаас 0.6 пунктээр буурчээ.

1.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

Жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүжилтийн боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, иргэдийн орлогын тогтвортой эх үүсвэрийг хангах зорилгоор 2012 онд Зээлийн батлан даалтын сан үүсгэн байгуулагдсан. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн хэмжээ 72.1 тэрбум төгрөг байгаа нь өмнөх оны мөн үеэс 4.3 хувиар өссөн үзүүлэлттэй байна.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Сангийн батлан даалтын үлдэгдэл 61.3 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 26.5 хувиар өссөн бол батлан даалт гаргасан зээлийн үлдэгдэл 19.8 хувиар өсөж 116.8 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын 22.0 хувийг иргэдэд, 78.0 хувийг аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалт бүрдүүлж байгаа бол 83.7 хувийг буюу 4.3 тэрбум төгрөгийн 17 батлан даалтыг Улаанбаатар хотод, 16.3 хувийг буюу 832.0 сая төгрөгийн 5 батлан даалтыг хөдөө орон нутагт гаргасан.

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын хэмжээг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ангилан харвал нийт дүнгийн дийлэнх нь буюу 44.7 хувь нь үйлчилгээний салбарт, 27.9 хувь нь бөөний болон жижиглэнгийн худалдааны салбарт, 27.4 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт тус тус олгогдсон байна.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар зээлийн батлан даалтын сан 3.7 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 2.3 тэрбум төгрөгийн зардлыг зарцуулснаар 1.4 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажиллалаа. Үндсэн үйл ажиллагааны орлогын 90.1 хувийг гишүүдийн татварын орлого /хүүгийн орлого/, үлдсэн 9.9 хувийг батлан даалт, хураамж, шимтгэлийн орлого бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд Сангийн цэвэр орлогын дүн өмнөх оны мөн үеэс 1.6 дахин өссөн дүнтэй байна.

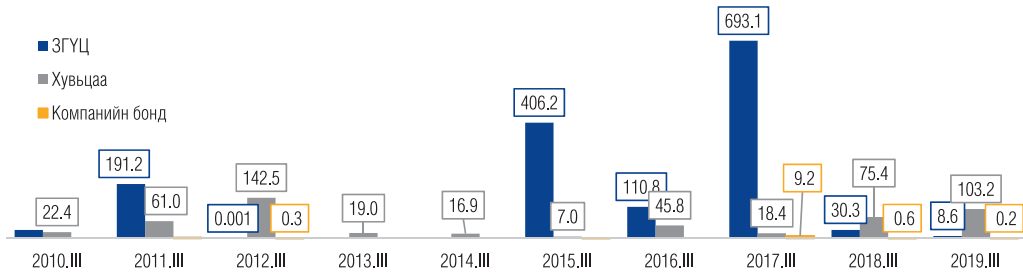
2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар батлан даалтын нийт үлдэгдэлд эзлэх чанаргүй батлан даалтын хувь 14.0 болж өмнөх оны мөн үеэс 1.2 пунктээр өссөн. Чанаргүй батлан даалтын дийлэнх хувийг үйлдвэрлэл болон хөдөө аж ахуйн салбаруудад олгосон батлан даалт эзэлж байна.

САНХҮҮГИЙН
ЗАХ ЗЭЭЛИЙН
ТӨЛӨВ

Зураг 1: Арилжааны гүйлгээний дүн, бүтээгдэхүүний ангиллаар /тэрбум төгрөгөөр/

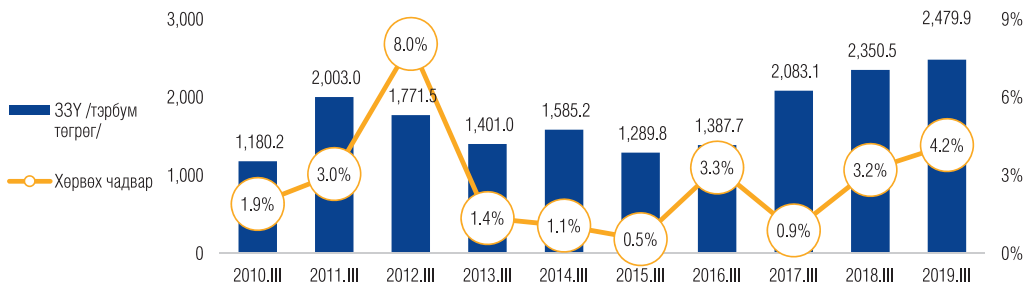
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

МХБ болон МҮЦБ-ээр өссөн дүнгээр нийтдээ 112.0 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн бөгөөд өнгөрсөн оны мөн үеэс 5.7 тэрбум төгрөгөөр өсчээ.

Зах зээлийн үнэлгээ болон хөрвөх чадвар: 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар үнэт цаасны зах

зээлийн үнэлгээ 2,479.9 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад 129.4 тэрбум төгрөг буюу 5.5 хувиар өссөн. Тайлант үед нийт 103.2 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдэж хөрвөх чадвар 4.2 хувь болж өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1.0 пунктээр нэмэгджээ.

Зураг 2: Зах зээлийн үнэлгээ ба хөрвөх чадвар

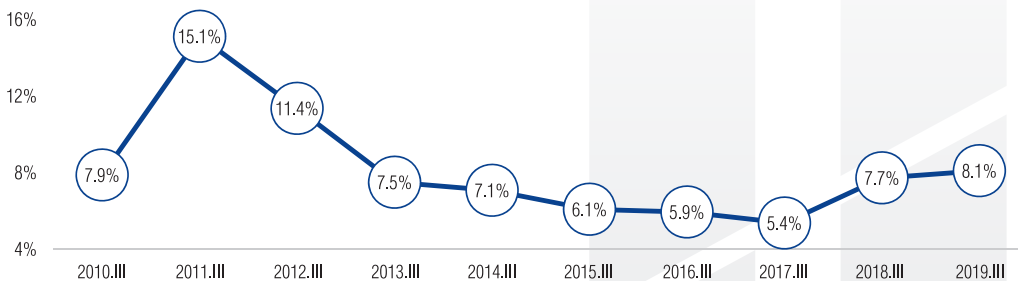

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ЗЗҮ/ДНБ-ий харьцаа: Тайлант улиралд ЗЗҮ-г 2018 оны жилийн эцсийн үйлдвэрлэлийн аргаар тооцсон нэрлэсэн ДНБ-ий хэмжээтэй харьцуулахад 7.7 хувийг эзэлж байна. Энд өмнөх

онуудын ДНБ-д эзлэх ЗЗҮ-ний үзүүлэлтийг тооцоходоо тухайн оны жилийн эцсийн ДНБ-ий дүнд хуваан тооцсон болно.

Зураг 3: Дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх зах зээлийн үнэлгээний хувь

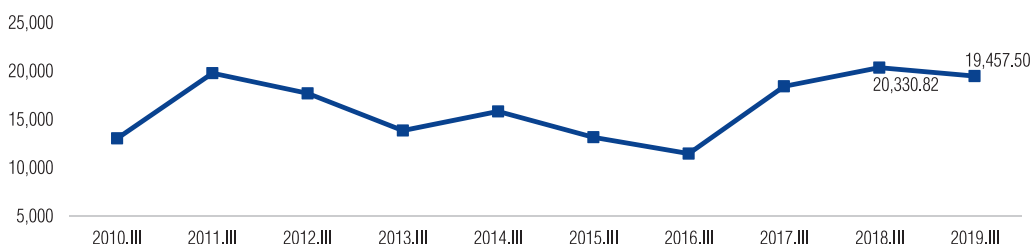
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцааны индекс: Олон улсад хөрөнгийн зах зээлийн нөхцөл байдлыг тайлбарладаг бас нэгэн үзүүлэлт нь хувьцааны индекс юм. Тухайлбал, Нью-Йоркийн хөрөнгийн бирж болон Насдакийн хөрөнгийн бирж дээр арилжаалагддаг томоохон 500 компанийн зах зээлийн үнэлгээнд суурилан тооцдог Стандарт энд Пүүрс 500 (Standard and Poor's 500 буюу S&P 500) индекс нь Америкийн хөрөнгийн зах зээлийн голлох үзүүлэлтүүдийн нэг юм. Манай орны хувьд “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК-аас хоёр төрлийн индекс тооцдог. Хамгийн өндөр үнэлгээтэй 20 компанийн зах

зээлийн үнэлгээнд суурилан тооцдог ТОП-20 индекс, үнэт цаасны бүртгэлийн I ба II ангилалд багтах компанийн зах зээлийн үнэлгээнд суурилсан MSE A болон MSE B индексүүдийг тооцож байна.

ТОП-20: Тайлант хугацаанд ТОП-20 индексийн дээд үзүүлэлт 20,723.36 нэгж, доод үзүүлэлт 18,663.74 нэгж, дундаж үзүүлэлт 19,926.03 нэгж байна. ТОП-20 индексийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 873.32 нэгжээр буюу 4.3 хувиар буурч, 19,457.50 нэгж болсон байна.

Зураг 4: ТОП-20 индекс

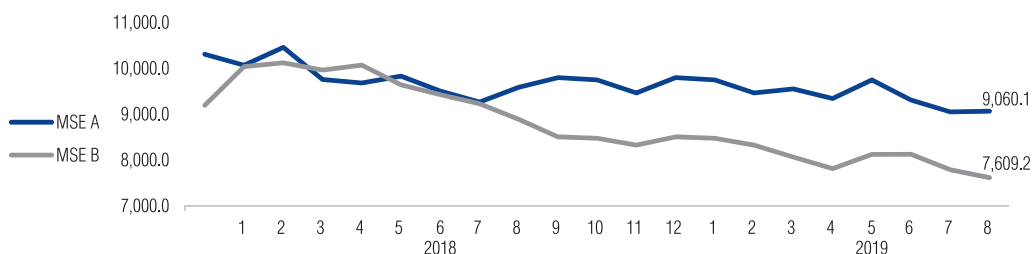

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

MSE A болон MSE B: Тайлант хугацаанд MSE A индекс өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 522.4 нэгжээр буюу 5.5 хувиар буурч 9,060.06 нэгж болсон бөгөөд индексийн дээд үзүүлэлт нь 10,268.72 нэгж, доод үзүүлэлт нь 8,711.07 нэгж, дундаж үзүүлэлт нь 9,408.17 нэгж байна.

MSE B индексийн хувьд өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 1,274.81 нэгжээр буюу 14.3 хувиар буурч 7,609.19 нэгж болсон бөгөөд индексийн дээд үзүүлэлт нь 8,860.92 нэгж, доод үзүүлэлт нь 7,345.13 нэгж, дундаж үзүүлэлт нь 8,118.69 нэгж байна.

Зураг 5: MSE A болон MSE B индекс

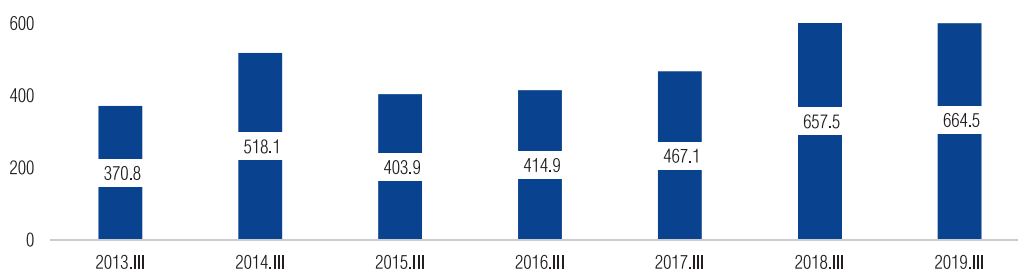
Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

2.2. ХАА–н гаралтай бараа, түүхий эдийн зах зээл

Хөдөө аж ахуйн бирж нь анх 2013 оны 4 дүгээр сарын 05–ны өдрөөс хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эд арилжаалж эхэлсэн ба үүнээс хойш 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар нийт 3.8 их наяд төгрөгийн арилжаа явуулжээ.

ХАА–н биржийн арилжаа: ХАА–н биржээр дамжин 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар өссөн дүнгээр нийт 664.5 тэрбум төгрөгийн арилжаа хийгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 7.0 тэрбум төгрөг буюу 1.1 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 6: Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

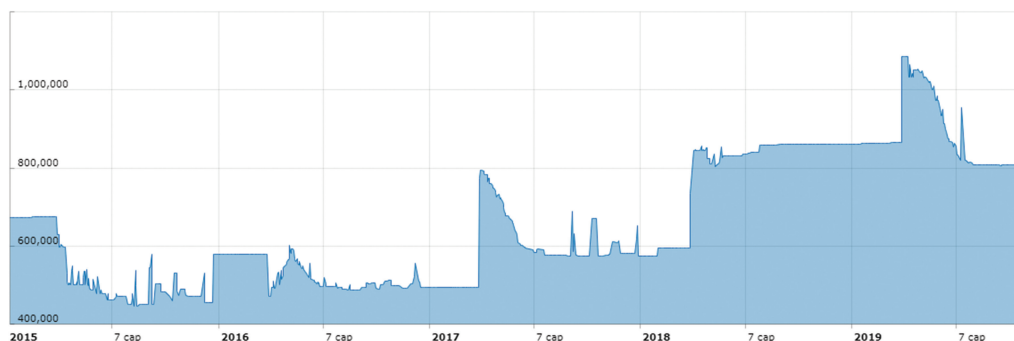

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХАА–н биржийн индекс: Хөдөө аж ахуйн бирж 2015 оноос биржийн индекс тооцоолж олон нийтэд мэдээлж эхэлсэн. MAPIX нь бирж дээр арилжаалагдаж байгаа бараа түүхий эдийн үнийг тусгай загвараар жигнэж тооцоолсон үнэ юм.

Биржийн индекс нь сонгосон бүлэг бараа эсвэл салбар дахь барааны үнийг ерөнхий багцаар харах боломж олгодог. Тайлант улиралд MAPIX индекс хамгийн ихдээ 1,085,809.5 нэгж хүрсэн.

Зураг 7: Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа бүтээгдэхүүний MAPIX индекс

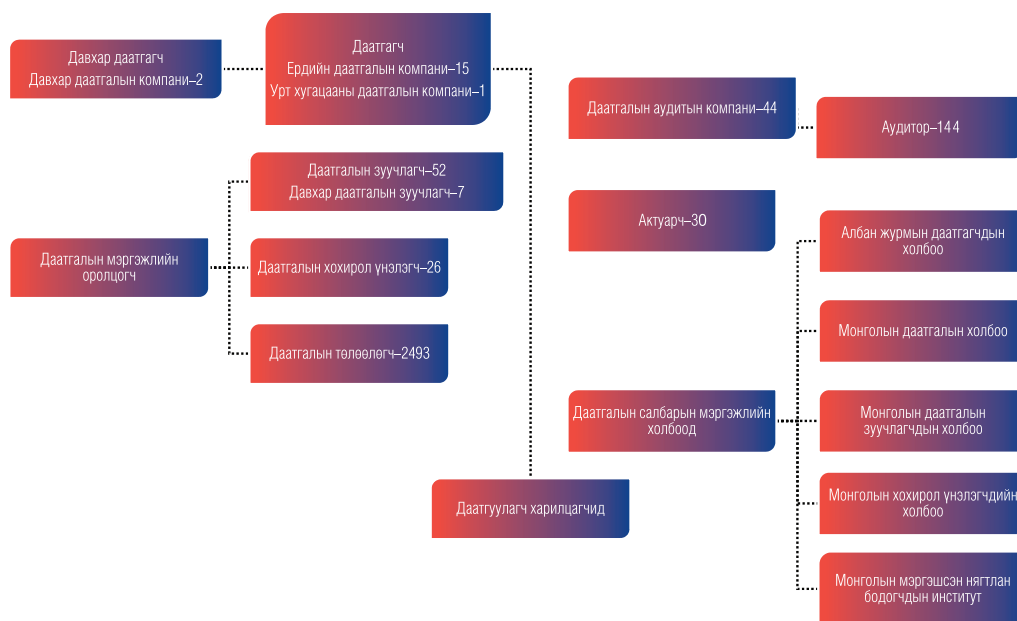
Эх сурвалж: Хөдөө аж ахуйн бирж

2.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын зах зээлийн бүтэц: Тайлант хугацаанд нийт 313 даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгч, аудитын компани, актуарч, аудитор мөн

2487 даатгалын төлөөлөгч СЗХ–ноос олгосон тусгай зөвшөөрөл, зөвшөөрөл, эрхийн үндсэн дээр үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 8: Даатгалын зах зээлийн бүтэц

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын зах зээлд өнөөгийн байдлаар ердийн даатгалын 15, урт хугацааны даатгалын 1, давхар даатгалын 2 компани тус тус үйл ажиллагаа явуулсан. Харин мэргэжлийн оролцогчдын хувьд 51 даатгалын зуучлагч компани байгаагаас давхар даатгалын зуучлагч 7, мөн даатгалын зуучлалын үйлчилгээ үзүүлэгч 9 банк байна. Даатгалын хохирол үнэлэгч 26 компани, даатгалын 2487 төлөөлөгчид СЗХ–ноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа эрхэлсэн.

Түүнчлэн даатгалын компаниуд болон мэргэжлийн оролцогчдын нийтлэг эрх ашгийг хамгаалах зорилго бүхий, төрийн бус байгууллагууд СЗХ–той санамж бичгийн хүрээнд хамтран ажилладаг. Эдгээр холбоодыг дурдвал Албан журмын даатгагчдын холбоо, Монголын даатгалын

холбоо, Монголын даатгалын зуучлагчдын холбоо, Монголын хохирол үнэлэгчдийн холбоо, Монголын мэргэшсэн нягтлан бодогчдын институт зэрэг юм.

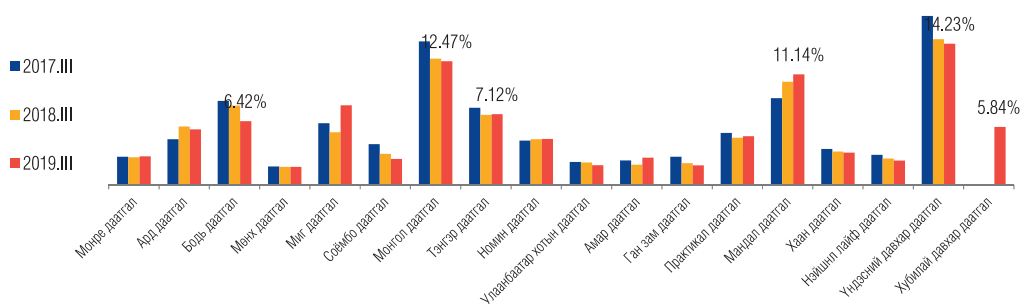
Даатгалын компаниуд болон мэргэжлийн оролцогчдын санхүү нягтлан бодох бүртгэлийн үйл ажиллагаа стандартын дагуу хөтлөгдөж буй эсэхэд хяналт тавих, баталгаажуулах үүднээс аудитын компаниудад СЗХ–ноос эрх олгодог. Одоогоор нийт 44 аудитын компани болон 144 аудиторт тус эрхийг олгоод байна.

Даатгалын зах зээлийн бүтэц /нийт хөрөнгөөр/: Нийт даатгалын компаниудын хувьд зах зээлд эзлэх хувь хэмжээгээр 3 хувиас доош хувь хэмжээг эзэлж буй 7 даатгалын компани, 3 хувиас 6 хувьтай 5 даатгалын компани, 6 хувиас

9 хувьтай 3 даатгалын компани, 9 хувиас дээш хувь хэмжээг эзэлж буй 3 даатгалын компани байна. Даатгалын зах зээлд нийт хөрөнгөөр хамгийн өндөр хувийг эзэлж байгаа 5 даатгалын компанийн хөрөнгийн хэмжээ 2018 оны мөн үед нийт зах зээлийн 52.9 хувийг бүрдүүлж байсан бол тайлант улиралд нийт эзлэх хувь хэмжээ нь 53 хувь болж өсчээ.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын нийт хөрөнгөд эзлэх хувь хэмжээгээр “Үндэсний давхар даатгал”-ын компани хамгийн өндөр буюу 14.2 хувийг эзэлж байгаа бөгөөд энэ нь 2018 оны мөн үетэй харьцуулахад 0.5 пунктээр буурсан үзүүлэлт юм. Харин ердийн даатгалын компаниудаас “Монгол даатгал” ХХК зах зээлд эзлэх хувиар “Үндэсний давхар даатгал”-ын компанийн дараа буюу нийт зах зээлийн 11.1 хувийг эзэлжээ.

Зураг 9: Даатгалын компаниудын зах зээлд эзлэх хувь

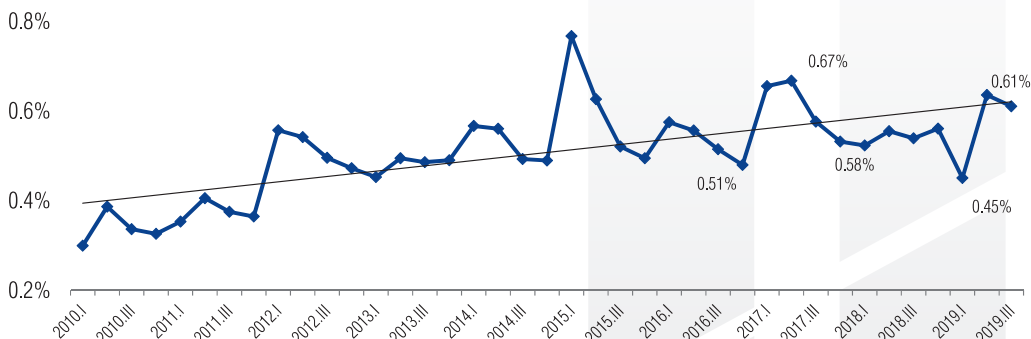

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин: Даатгалын салбарын үндсэн үзүүлэлтүүд сүүлийн жилүүдэд өсөлттэй хэдий ч олон улстай харьцуулахад салбарын хөгжлийн гол хэмжүүр болох даатгалын гүнзгийрэлт буюу ДНБ-д эзлэх хураамжийн орлогын хувь хэмжээ доогуур байна. 2019 оны гуравдугаар улирлын байдлаар даатгалын гүнзгийрэлт 0.61 хувь байгаа нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 0.07 пунктээр нэмэгдэв.

Олон улсын хандлагаас харахад урт хугацааны даатгалын гүнзгийрэлт ердийн даатгалаас өндөр хувьтай байдаг бол манай орны хувьд нөхцөл байдал эсрэгээрээ байна. Европын болон Азийн зарим орнуудад урт хугацааны даатгалын гүнзгийрэлт 5 хувиас дээш, Өмнөд Африк болон Хятадад 10 хувиас дээш байхад манай орны хувьд сүүлийн жилүүдэд дунджаар 0.01 хувийг үзүүлжээ.

Зураг 10: Даатгалын гүнзгийрэлтийн түвшин

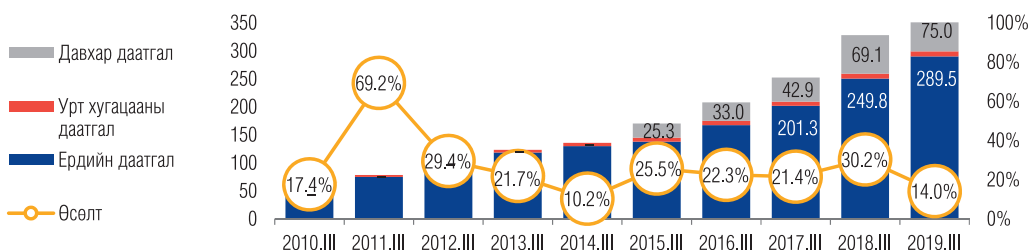

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт хөрөнгө: Тайлант хугацаанд нийт хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 14.02 хувиар, өмнөх улирлаас 5.3 хувиар өсөж 373.6 тэрбум төгрөгт хүрлээ. Ердийн даатгалын компаниудын нийт хөрөнгийн жилийн өсөлт бусад даатгалын төрөлтэй харьцуулахад илүү өндөр буюу 15.9 хувиар өссөнөөр 289.5 тэрбум төгрөг болж, салбарын нийт хөрөнгийн 77.5 хувийг эзлэв.

Давхар даатгалын компаниудын нийт хөрөнгө өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 8.5 хувиар нэмэгдэж 75 тэрбум төгрөг болсон нь салбарын нийт хөрөнгийн 20.1 хувийг, харин урт хугацааны даатгалын компанийн нийт хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 5.3 хувиар өсөн 9.1 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хөрөнгийн 2.4 хувийг эзэллээ.

Зураг 11: Даатгалын салбарын нийт хөрөнгө

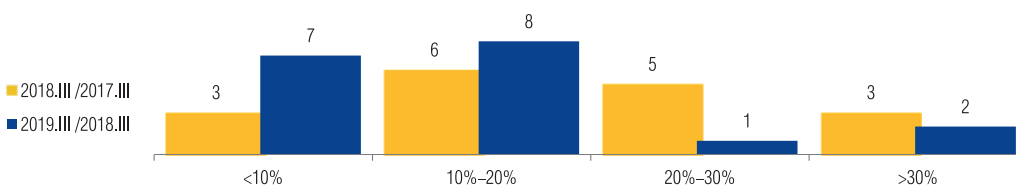

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нийт даатгалын компаниудын хөрөнгийн дундаж өсөлт 2018 оны мөн үед 30.2 хувь байсан бол 2019 оны тайлант улиралд 14 хувьтай байна. Хөрөнгийн өсөлтөөр бүлэглэн авч үзвэл 30 хувиас

дээш 2, 20 хувиас 30 хувьтай 1, 10 хувиас 20 хувьтай 8, 10 хувиас доош өсөлттэй 7 даатгалын компани байна.

Зураг 12: Даатгалын компанийн хөрөнгийн өсөлтийн тархалт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

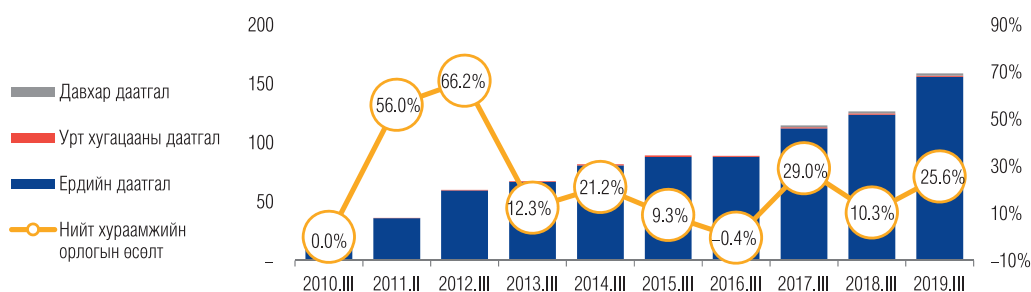
Хураамжийн орлого: Даатгалын компаниуд энэ улирлын байдлаар нийт 158.7 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажиллав. Үүнээс ердийн даатгалын компаниуд 98.2 хувийг буюу 155.8 тэрбум төгрөг, давхар даатгалын компани 1.3 хувь буюу 2 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компани 0.6 хувийг буюу 0.9 тэрбум

төгрөгийн хураамжийн орлого бүрдүүлжээ. 2018 оны мөн үед хураамжийн орлого өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 10.3 хувийн өсөлттэй гарч байсан бол 2019 оны 3 дугаар улиралд 25.6 хувиар нэмэгдлээ.

Хураамжийн орлогын төвлөрүүлэлтийг авч үзвэл даатгалын зуучлагчид 30.6 тэрбум төгрөг буюу 19.3 хувийг, даатгалын төлөөлөгчид 34 тэрбум төгрөг буюу 21.4 хувийг бүрдүүлжээ. Жолоочийн

хариуцлагын албан журмын даатгалын хураамжийн орлогын 32.2 хувь даатгалын зуучлагчаар, 40.2 хувь төлөөлөгчөөр дамжин орсон байна.

Зураг 13: Хураамжийн орлого

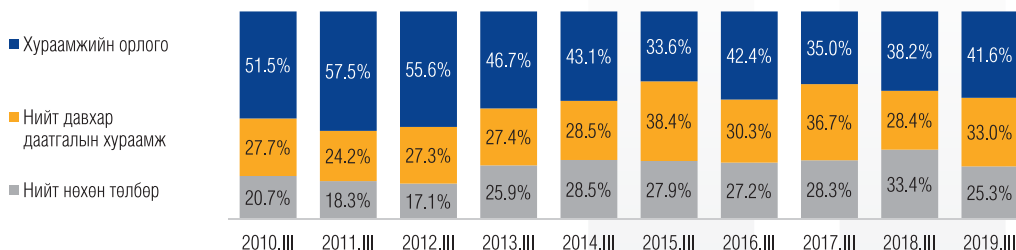
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж: Даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөрийн зардал тайлант улиралд 40.2 тэрбум төгрөгт хүрч, нийт хураамжийн орлогын 25.3 хувийг эзэлж өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад нөхөн төлбөрийн зардал 4.7 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байна. Ердийн даатгалын компаниудын нөхөн төлбөр 98.8 хувийг бүрдүүлэв.

Тайлант хугацаанд даатгалын компаниуд нийт 52.4

тэрбум төгрөгийн давхар даатгалын хураамжийн зардалтай ажилласан нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 46,0 хувиар нэмэгдсэн үзүүлэлттэй бөгөөд давхар даатгалын зардал нь нийт хураамжийн орлоготой харьцуулахад 33,0 хувь байна. Давхар даатгалд ердийн даатгалын компаниуд 51.4 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компани 19.4 сая төгрөг, давхар даатгалын компаниуд 0.9 тэрбум тус тус зарцуулжээ.

Зураг 14: Нөхөн төлбөр, давхар даатгалын хураамж, нийт хураамжийн орлогод эзлэх хувь

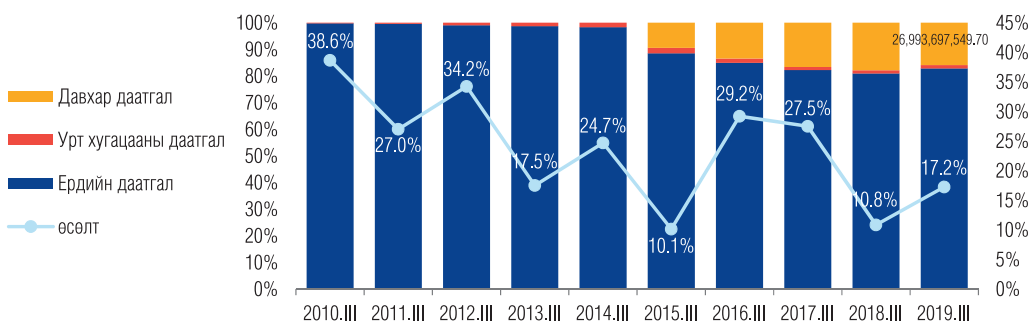
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөөц сан: Даатгалын салбарын нийт нөөц сангийн хэмжээ тайлант улиралд 169.7 тэрбум төгрөгт хүрсэн нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 20.1 хувиар өссөн үзүүлэлттэй юм.

Тайлант улиралд ердийн даатгалын компаниудын нийт нөөц сан (орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц болон нөөц сангийн нийлбэр дүн)-гийн

хэмжээ өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 22.9 хувиар өсөж 140.5 тэрбум төгрөг, урт хугацааны даатгалын компанийн нөөц сан 23.7 хувиар нэмэгдэж 2.3 тэрбум төгрөг, давхар даатгалын компанийн нөөц сан 7 хувиар өсөж 27 тэрбум төгрөг болов.

Зураг 15: Нөөц сангийн хэмжээ, өсөлт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нөөц сангийн хөрөнгийн 60 орчим хувь нь арилжааны банкуудад хадгаламж болон

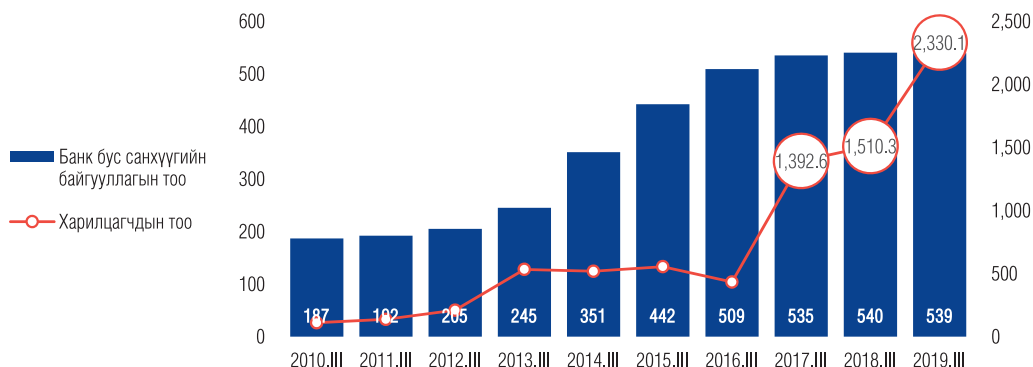
хадгаламжийн сертификат хэлбэрээр байршиж байна.

2.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлтүүд: 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар санхүүгийн зах зээл дээр нийт 539 банк бус санхүүгийн байгууллага Хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа явуулж байна. Тайлант улиралд банк бус

санхүүгийн байгууллагуудын тоо өмнөх оны мөн үеэс 0.2 хувиар буурсан. Банк бус санхүүгийн байгууллагын харилцагчдын тоо 2.3 сая болж өмнөх оны мөн үеэс 1.5 дахин, нийт зээлдэгчдийн тоо 383.7 мянгад хүрч өмнөх оны мөн үеэс 1.8 дахин тус тус өслөө.

Зураг 16: Банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо болон харилцагчдын тоо

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Салбарын хэмжээнд үйл ажиллагаа эрхэлж буй 539 банк бус санхүүгийн байгууллагын 13.7 хувь нь орон нутагт, 465 буюу 86.3 хувь нь нийслэл Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа эрхэлдэг.

Мөн нийт байгууллагуудын 5.0 хувь нь гадаадын хөрөнгө оруулалттай бол 95.0 хувь нь дотоодын хөрөнгө оруулалттай байгууллагууд байна.

Зураг 17: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, үйл ажиллагаа явуулж буй байршлаар

Зураг 18: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд, хөрөнгө оруулалтын төрлөөр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн тоо сүүлийн жилүүдэд огцом нэмэгдэж байна. Зээлдэгчдийн тооны уг өсөлтөд салбарын зээлийн нийлүүлэлт нэмэгдсэн нь нөлөөлснөөс гадна технологид суурилсан санхүүгийн үйлчилгээний идэвхжилт, тус санхүүгийн бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ үзүүлэгч

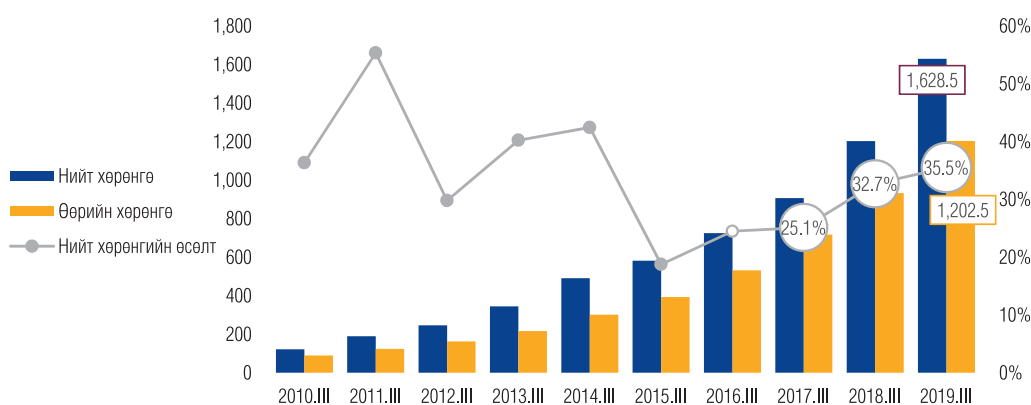
банк бус санхүүгийн байгууллагын хөгжилтэй холбоотой. Хорооны зохицуулалтад байгаа банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг иргэдэд хүргэж байгаа ба энэ төрлийн зээл нь бага дүнтэй, богино хугацаатай, түргэн шуурхай санхүүжилтийг хэрэглэгчдэд санал болгодоггоороо давуу талтай.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгө: 2019 оны 3 дугаар улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хөрөнгийн хэмжээ 1.6 их наяд төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 426.5 тэрбум төгрөгөөр буюу 35.5 хувиар өсжээ. Хөрөнгийн бүтцээс харвал энэхүү өсөлтийн 83.9 хувийг нийт зээлийн өсөлт дангаараа бүрдүүлж байна. Харин пассивын бүтцээс харвал өөрийн хөрөнгийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 270.6

тэрбум төгрөгөөр буюу 29.0 хувиар өсөн 1.2 их наяд төгрөгт хүрсэн нь хөрөнгийн өсөлтийн 63.4 хувийг бүрдүүлж байна.

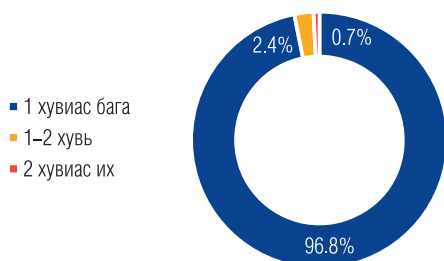
2019 оны 3 дугаар улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт өөрийн хөрөнгө 1.2 их наяд төгрөгт хүрсэн ба энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 29.0 хувиар нэмэгджээ.

Зураг 21: Нийт хөрөнгө ба өөрийн хөрөнгө /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 22: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, нийт хөрөнгийн зах зээлд эзлэх хувиар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

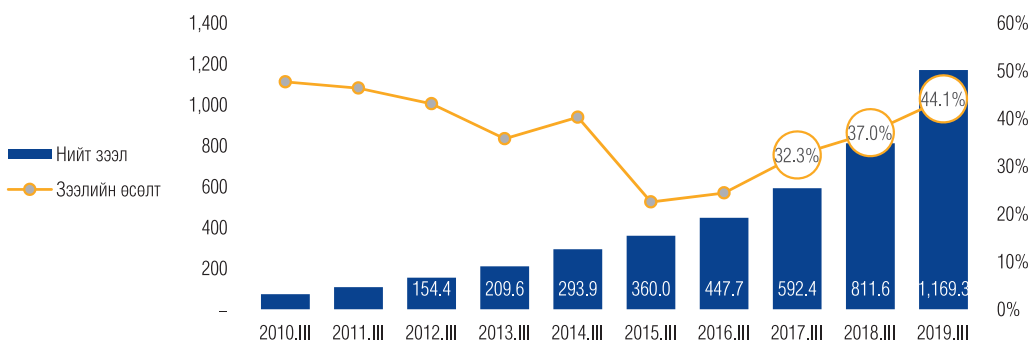
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зах зээлд эзлэх хувийг хөрөнгийн хэмжээгээр нь тооцвол, нийт үйл ажиллагаа эрхэлж буй байгууллагуудын 96.8 хувь нь буюу 522 нь салбарын нийт хөрөнгийн 1 хүрэхгүй хувийг эзэмшдэг бол 2.4 хувь нь салбарын нийт хөрөнгийн 1-2 хувийг, үлдсэн 0.7 хувь нь нийт салбарын хөрөнгийн 2 буюу түүнээс дээш хувийг эзэмшиж байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээл: 2019 оны 3 дугаар улиралд банк бус санхүүгийн салбарт нийт 1.3 их наяд төгрөгийн зээл олгогдож, 1.0 их наяд төгрөгийн зээл эргэн төлөгдөж, салбарын нийт зээлийн үлдэгдэл улирлын эцэст 1.2 их наяд төгрөг байна. Сүүлийн жилүүдэд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зах зээлд нийлүүлж буй зээлийн бүтээгдэхүүний хэмжээ тасралтгүй өсөж байгаа ба 2019 оны 3 дугаар улирлын салбарын нийт зээлийн хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 44.1 хувиар буюу 357.7

тэрбум төгрөгөөр өссөн дүнтэй байна. Зээлийн нийлүүлэлтийн энэхүү өсөлтөд байгууллагуудын хөрөнгийн чадавх сайжирсан, эх үүсвэрийн хэмжээ нэмэгдсэн, мөн зээлийн бүтээгдэхүүний хүртээмж сайжирсан нь голчлон нөлөөлсөн.

Тайлант улирлын зээлийн үлдэгдлийн 97.1 хувийг төгрөгөөр, 2.9 хувийг валютаар олгосон зээл бүрдүүлж байгаа бөгөөд нийт үлдэгдлийн 85.2 хувийг иргэнд, 14.8 хувийг хуулийн этгээдэд олгосон байна.

Зураг 23: Нийт зээлийн өсөлт

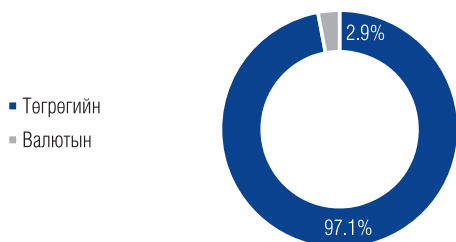

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

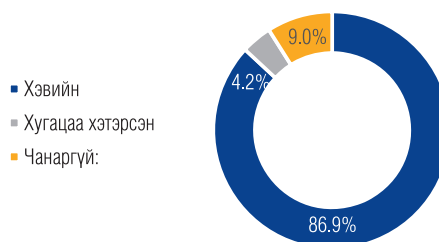
Нийт олгосон зээлийн 86.9 хувь нь хэвийн, 4.2 хувь нь хугацаа хэтэрсэн зээл ба 9.0 хувь нь чанаргүй зээл байна. Чанаргүй болон хугацаа

хэтэрсэн зээлийн нийт зээлийн үлдэгдэлд эзлэх хувиуд нь өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 1.6 болон 0.2 пунктээр тус тус буурчээ.

Зураг 24: Зээлийн төрөл, валютаар

Зураг 25: Зээлийн төрөл, чанараар

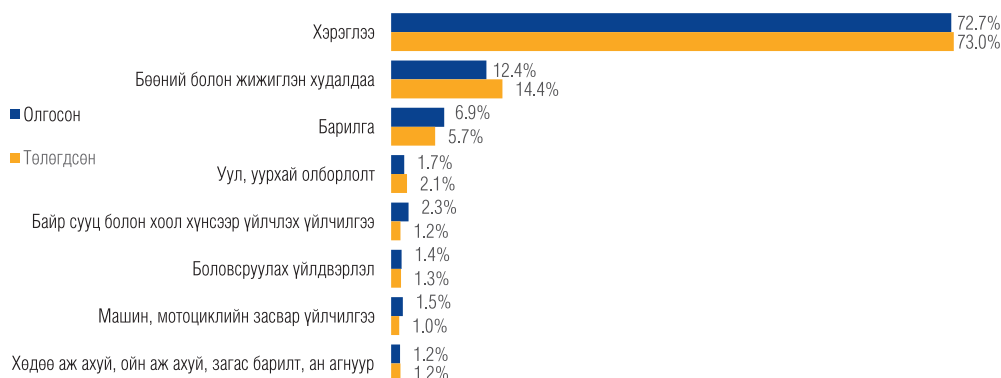

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн зориулалтаар авч үзвэл нийт олгосон зээлийн 72.7 хувийг хэрэглээнд, 12.4 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт, 6.9 хувь нь барилгын салбарт, 2.3 хувь нь байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйлчилгээний салбарт, 1.7 хувь нь уул уурхай, олборлолтын салбарт олгогдсон байна. Нийт эргэн төлөгдсөн

зээлийн хувьд авч үзвэл 73.0 хувь нь хэрэглээнээс, 14.4 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбараас, 5.7 хувь нь барилгын салбараас, 2.1 хувь нь уул уурхай, олборлолтын салбараас, 1.3 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбараас, 1.2 хувь нь байр сууц болон хоол хүнсээр үйлчлэх үйлчилгээний салбараас эргэн төлөгдсөн байна.

Зураг 26: Олгосон зээл, төлөгдсөн зээл, зориулалтаар

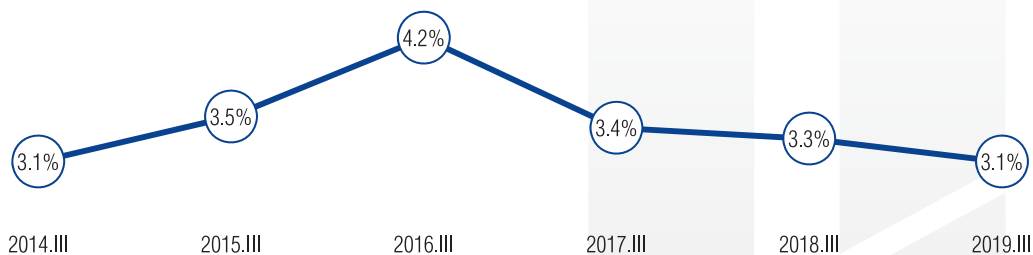

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн жигнэсэн дундаж сарын хүү тайлант улиралд 3.1 хувь болж өмнөх оны мөн үеэс 0.2 пунктээр буурсан. Харин 2016 болон 2017 оны мөн үеүдтэй харьцуулахад харгалзан 1.1 болон 0.3 пунктээр тус тус бага байна. Зээлийн хүүгийн бууралтад эдийн

засгийн нөхцөл байдал сайжирсан нь нөлөөлсөн байх магадлалтай ч банк бус санхүүгийн салбарт зээлийн бүтээгдэхүүний нийлүүлэлт нэмэгдсэн нь үнийн түвшин болох хүүгийн түвшинг буурахад нөлөөлсөн байх боломжтой юм.

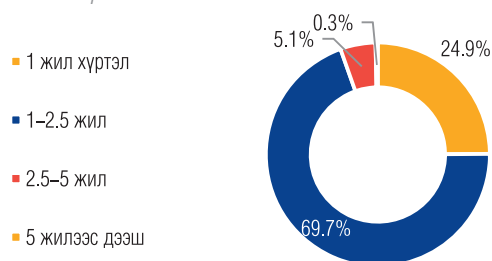
Зураг 27: Зээлийн хүү

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн салбарын нийт зээлийн үлдэгдлийн 24.9 хувь нь 1 жилээс бага хугацаатай олгосон зээл, 69.7 хувь нь 1–2.5 жилийн хугацаатай олгосон зээл, 5.1 хувь нь 2.5–5 жилийн хугацаатай олгосон зээл, 0.3 хувь нь 5–аас дээш жилийн хугацаатай олгосон зээлээс бүрдэж байна.

Зураг 28: Зээлийн үлдэгдэл, хугацааны ангиллаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

ХЗХ–дын тоо болон гишүүд: 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Санхүүгийн зохицуулах хорооноос олгосон тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж буй хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо 271–д хүрч өмнөх оны мөн үеэс

5.9 хувиар буурлаа. Харин ХЗХ–дын ажиллагсдын тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 1.3 хувиар нэмэгдсэн ба нийт ажиллагсдын 73.1 хувийг эмэгтэй ажилчид эзэлж байна.

Хүснэгт 3: ХЗХ–дын статистик үзүүлэлт

№	Үзүүлэлтүүд	2018.III	2019.III	Өөрчлөлт	
		дүн	дүн	дүн	хувь
1	Нийт ХЗХ–ны тоо	288	271	-17	-5.9%
	Үүнээс: Хөдөө орон нутагт	102	102	0	0.0%
2	Ажиллагсдын тоо	783	793	10	1.3%
	Үүнээс: Эмэгтэй	565	580	15	2.7%
3	Салбар нэгжийн тоо	26	54	28	107.7%
	Үүнээс: Улаанбаатар хотод	7	47	40	571.4%
	Үүнээс: Хөдөө орон нутагт	19	7	-12	-63.2%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт гишүүдийн тоо өнгөрсөн оны мөн үеэс 13.3 хувиар буюу 8,240–өөр өсөж тайлант улиралд 70,121–т хүрсэн

байна. Нийт гишүүдийн 63.6 хувь нь нийслэл Улаанбаатар хотод, үлдсэн 36.4 хувь нь хөдөө, орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 29: ХЗХ-дын тоо болон гишүүдийн тоо

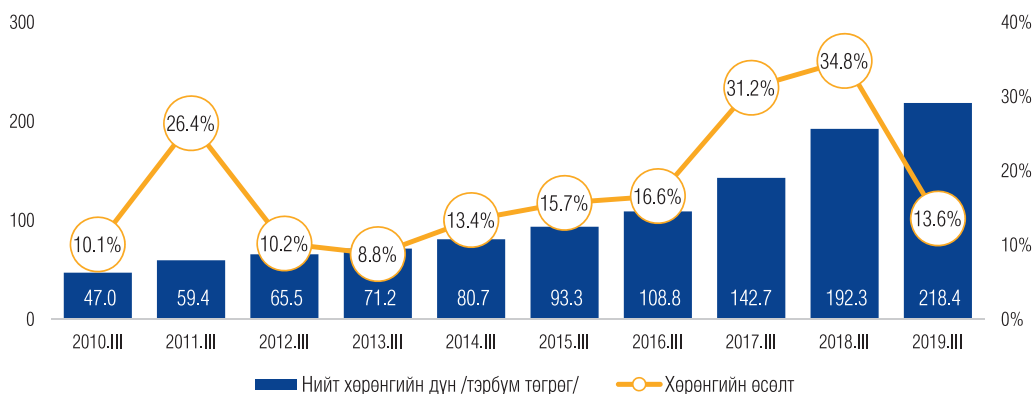

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХЗХ-дын хөрөнгө: Тайлант улиралд хоршоод нийт 218.4 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөтэй ажилласан

бөгөөд өмнөх оны мөн үеэс 13.6 хувийн өсөлтийг үзүүлэв.

Зураг 30: Нийт хөрөнгө, түүний өсөлт

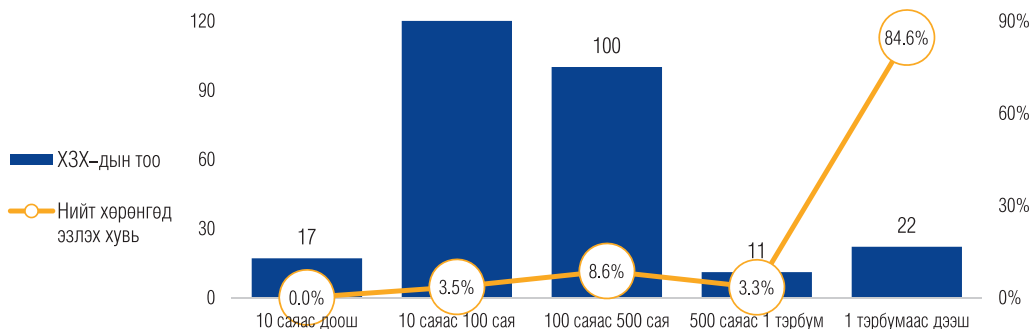

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Салбарын нийт хөрөнгийн 84.6 хувийг 1 тэрбумаас дээш хөрөнгөтэй 22 ХЗХ, 3.3 хувийг 500 саяас 1 тэрбум хөрөнгөтэй 11 ХЗХ эзэлж байгаа бол

үлдсэн 12.1 хувийг 500 саяас доош хөрөнгөтэй 238 ХЗХ эзэлж байна.

Зураг 31: Нийт хөрөнгөд эзлэх хувь /хөрөнгийн бүлгээр/

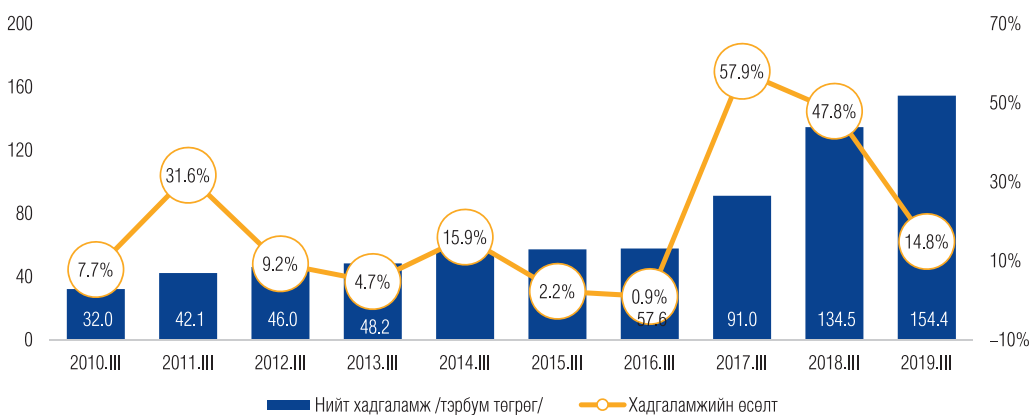

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХЗХ-дын хадгаламж: Тайлант улиралд нийт хадгаламж 154.4 тэрбум төгрөг буюу өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 14.8 хувиар өссөн. Нийт ХЗХ-дын 90.8 хувь буюу 246 ХЗХ нь нийт 154.4 тэрбум төгрөгийн хадгаламж төвлөрүүлсэн

бол үлдсэн 9.2 хувь буюу 25 ХЗХ нь огт хадгаламж татаагүй. Нийт хадгаламжийн 98.5 хувь нь хугацаатай хадгаламж, бусад 1.5 хувь нь хугацаагүй хадгаламж эзэлж байна.

Зураг 32: Нийт хадгаламж, түүний өсөлт

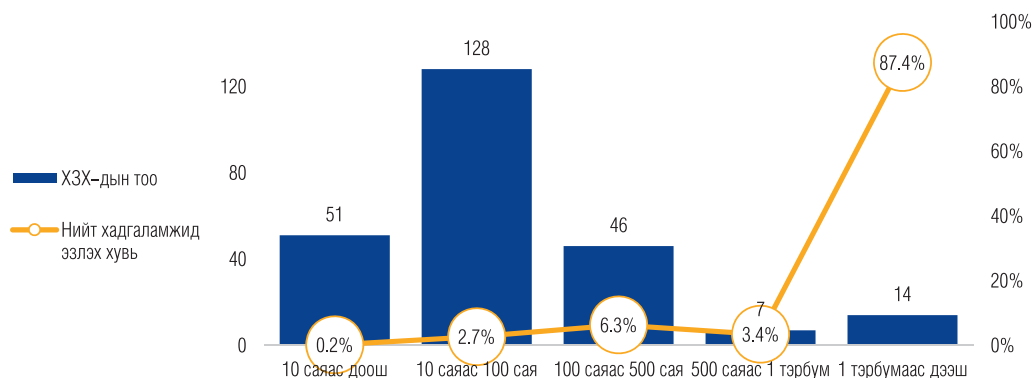

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламжийн хэмжээг интервалаар бүлэглэж хувааж харвал 1 тэрбумаас дээш төгрөгийн хадгаламжтай 14 ХЗХ нь нийт 134.9 тэрбум төгрөг буюу салбарын 87.4 хувийг, 500 саяас 1 тэрбум

хүртэл хадгаламжтай 7 ХЗХ нь нийт 5.3 тэрбум төгрөг буюу 3.4 хувийг, 500 саяас доош төгрөгийн хадгаламжтай 225 ХЗХ нь нийт 14.2 тэрбум төгрөг буюу салбарын 9.2 хувийг эзэлж байна.

Зураг 33: Нийт хадгаламжид эзлэх хувь

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Мөн хадгаламж, зээлийн хоршоодын нэг гишүүнд ногдох хадгаламжийн хэмжээ нь хангайн бүсэд хамгийн ихдээ 1.5 сая төгрөг, дунджаар 0.8 сая төгрөг байгаа ба зүүн бүсэд нэг хүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн хэмжээ 1.2 сая төгрөг, бүсийн дундаж 0.8 сая төгрөг байна. Баруун бүсэд нэг хүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн хэмжээ 1.0 сая төгрөг, бүсийн дунджаар 0.6 сая төгрөгийн дүнтэй байгаа нь зарим хоршоо огт хадгаламж татаагүй байгаатай холбоотой юм. Харин төвийн бүсийн хувьд нэг хүнд ногдох хамгийн их хадгаламжийн хэмжээ нь зүүн бүсийн

хэмжээтэй ойролцоо буюу 1.2 сая төгрөг, бүсийн дунджаар 0.6 сая төгрөг байна.

Тайлант улирлын байдлаар, хадгаламж, зээлийн хоршоодын хувь нийлүүлсэн хөрөнгө өнгөрсөн жилийн мөн үеэс 19.9 хувь буюу 2.9 тэрбум төгрөгөөр өсөж 17.5 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин хоршоологчдын өмч өнгөрсөн жилийн мөн үеэс 59.5 хувиар буюу 8.3 тэрбум төгрөгөөр өсөж 22.2 тэрбум төгрөгт хүрсэн ба түүний бүрдэл болох нөөцийн сан 19.3 хувь, хуримтлагдсан орлого 57.4 хувийг эзэлж байна.

Хүснэгт 4: ХЗХ-дын хөрөнгө ба эх үүсвэрийн ерөнхий үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

№	Үзүүлэлт	2018.III	2019.III	Өөрчлөлт	
				Дүн	Хувь
1	Нийт хөрөнгө	176.1	218.4	42.3	24.0%
2	Нийт зээл	134.1	162.8	28.7	21.4%
3	Хэвийн зээл	121.7	148.3	26.6	21.8%
4	Хугацаа хэтэрсэн зээл	4.1	8.3	4.2	101.7%
5	Чанаргүй зээл	8.3	6.2	(2.1)	-25.3%
6	Хэвийн бус зээл	3.7	1.9	(1.8)	-48.5%
7	Эргэлзээтэй зээл	3.2	1.2	(1.9)	-61.8%
8	Муу зээл	1.4	3.1	1.7	121.6%
9	Хадгаламж	124.5	154.4	30.0	24.1%
10	Хугацаагүй	3.7	2.4	(1.4)	-37.1%
11	Хугацаатай	120.7	152.1	31.3	26.0%
12	Хувь нийлүүлсэн хөрөнгө	14.6	17.5	2.9	19.9%
13	Хоршоологчдын өмч	13.9	22.2	8.3	59.5%
14	Нийт орлого	19.3	37.3	18.0	93.0%
15	Нийт зарлага	18.2	30.9	12.7	69.6%
16	Нийт ашиг	1.1	6.4	5.3	477.6%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

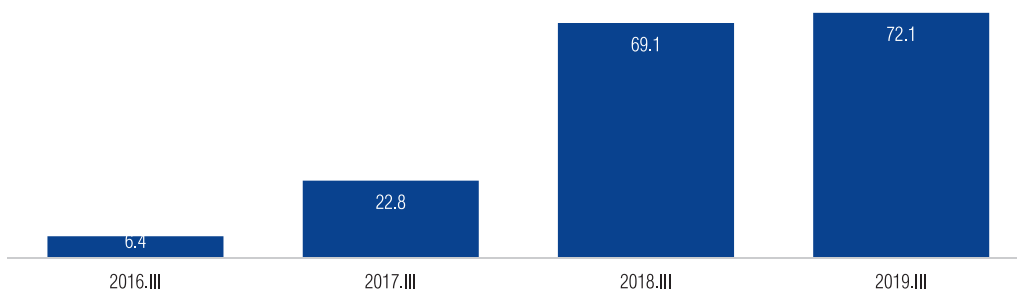
2.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

Монгол Улсын Засгийн Газар, Монголын Үндэсний Худалдаа Аж Үйлдвэрийн Танхим, Монголын Ажил Олгогч Эздийн Нэгдсэн Холбоо нь жижиг, дунд үйлдвэрлэл эрхлэгчдийн үйл ажиллагаанд шаардагдах санхүүжилтийн боломжийг нэмэгдүүлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих, иргэдийн орлогын тогтвортой эх

үүсвэрийг хангах зорилгоор 2012 онд Зээлийн батлан даалтын санг үүсгэн байгуулсан.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн хэмжээ 72.1 тэрбум төгрөг буюу өмнөх оны мөн үеэс 4.3 хувиар өссөн дүнтэй байна

Зураг 34: Нийт хөрөнгийн хэмжээ, тэрбум төгрөгөөр

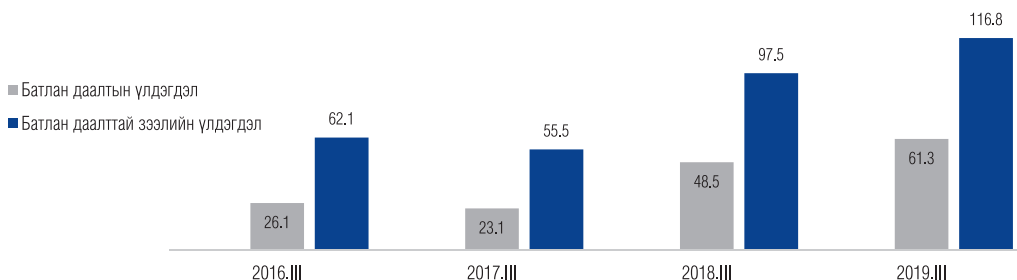

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Сангийн батлан даалтын үлдэгдэл 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 61.3 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 26.5 хувиар буюу 12.8 тэрбум төгрөгөөр өссөн бол батлан даалт

гаргасан зээлийн үлдэгдэл өмнөх оны мөн үеэс 19.8 хувиар буюу 19.3 тэрбум төгрөгөөр өсөж 116.8 тэрбум төгрөгт хүрлээ.

Зураг 35: Батлан даалтын үлдэгдэл /тэрбум төгрөгөөр/

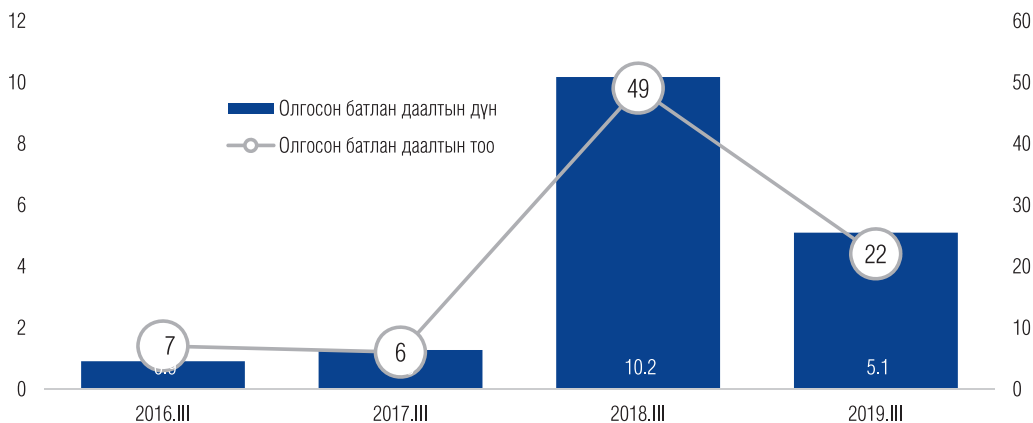

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 3 дугаар улиралд 5.1 тэрбум төгрөгийн 22 батлан даалтыг шинээр гаргасан нь өмнөх оны

мөн үеэс 49.9 хувиар буюу 2 дахин буурсан дүн юм.

Зураг 36: Тайлант хугацаанд шинээр олгосон батлан даалтын дүн /тэрбум төгрөгөөр/

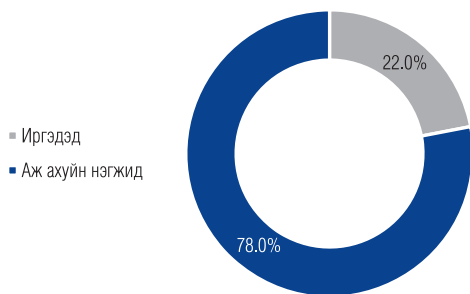

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

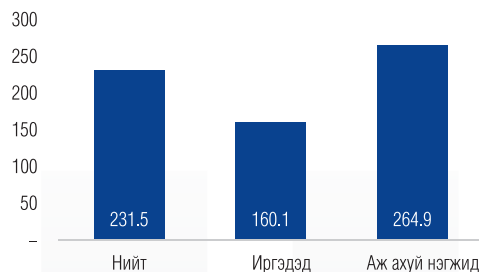
2019 оны 3 дугаар улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын 22.0 хувийг нь иргэдэд олгосон батлан даалт, 78.0 хувийг нь аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалт бүрдүүлж байна. 2019 оны 3 дугаар улиралд Сангийн гаргаж буй нэг батлан

даалтын хэмжээ дунджаар 231.5 сая төгрөгийн дүнтэй байгаа бол иргэдэд олгосон батлан даалтын дүн дунджаар 160.1 сая төгрөг, аж ахуй нэгжид олгосон батлан даалтын дүн дунджаар 264.9 сая төгрөг байна.

Зураг 37: Олгосон батлан даалт, хэрэглэгчдийн төрлөөр

Зураг 38: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

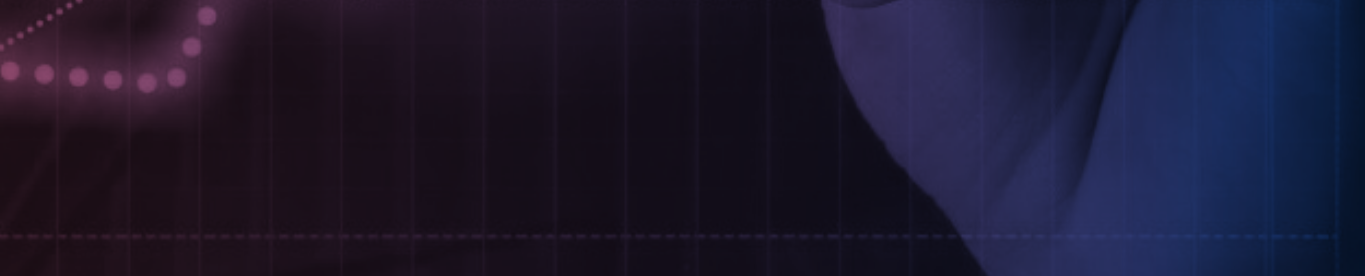

delivered sol

and results in a challenging market

01-Jul-09
01-Aug-09
01-Sep-09
01-Oct-09
01-Nov-09
01-Dec-09
01-Jan-10
01-Feb-10

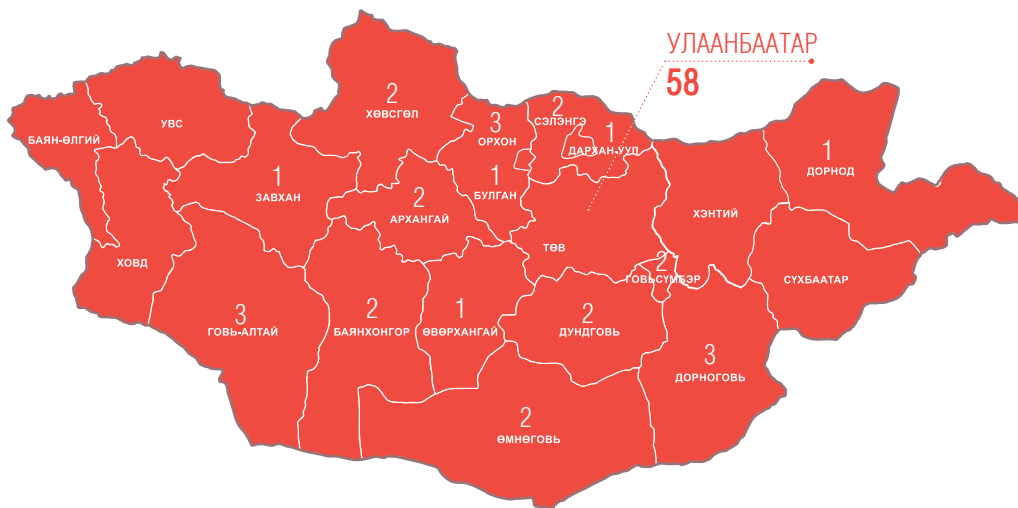
ХҮРТЭЭМЖТЭЙ
БАЙДАЛ

3.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Зохицуулалттай үнэт цаасны компаниуд: 53 ҮЦК болон тэдгээрийн салбар болох 33 ҮЦК үйл

ажиллагаа явуулж байна. Эдгээрийн газарзүйн байршлын тархалтыг доорх зургаар харууллаа.

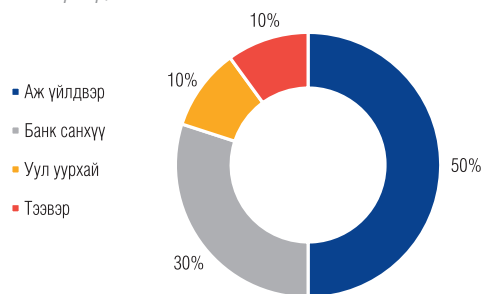
Зураг 39: Үнэт цаасны компаниудын тархалт /газар зүйн байршлаар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Топ 10 ХК-ийн төвлөрөл (зах зээлийн үнэлгээгээр): 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар зах зээлийн үнэлгээний 73.2 хувийг 10 компанийн үнэлгээ бүрдүүлж байна. Эдгээр зах зээлийн үнэлгээ өндөртэй 10 компанийг үйл ажиллагаа явуулж буй салбараар нь ангилан доор харуулав.

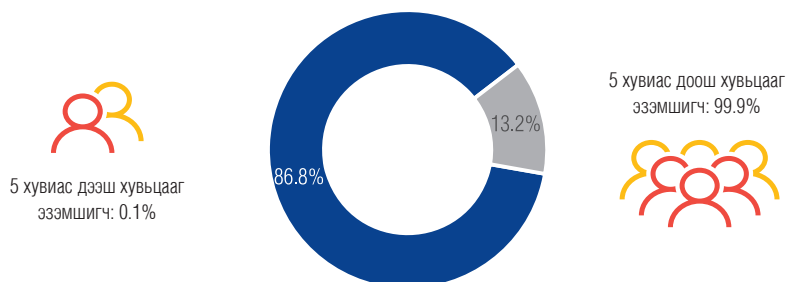
Зураг 40: Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК /салбараар/

Хувьцааны төвлөрөл: Аливаа хувьцаат компанийн нийтэд арилжаалагдаж буй хувьцааны дийлэнх хувь нь цөөн тооны нөлөө бүхий хувьцаа эзэмшигчдийн гарт байхыг хувьцааны төвлөрөл гэнэ. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар ЗЗҮ-ээр эхний 10-т жагсаж буй компаниудын

хүрээнд хувьцааны төвлөрлийг тооцож үзэхэд нийт хувьцаа эзэмшигчдийн 0.1 хувь нь буюу 5 хувиас дээш хувьцааг эзэмшигчид нийт гаргасан хувьцааны 86.8 хувийг эзэмшиж байгаа бол үлдсэн 99.9 хувь нь буюу 5 хувиас доош хувьцаа эзэмшигчид нийт хувьцааны 13.2 хувийг эзэмшиж байна.

Зураг 41: Зах зээлийн үнэлгээ өндөр 10 ХК-ийн хувьцааны төвлөрөл

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Бүртгэлтэй хувьцаа: Үнэт цаасны төвлөрсөн үнэт цаас, нийт 9 хаалттай ХК-ийн 20,158,419,648 хадгаламжид 2019 оны 3 дугаар улирлын ширхэг үнэт цаас хадгалагдаж байна. байдлаар нийт 326 ХК-ийн 33,278,841,798 ширхэг

Хүснэгт 5: Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төвд бүртгэлтэй хувьцаа /мянган ширхэгээр/

Үзүүлэлт	2016	2017	2018	2019.III
1. МХБ-д бүртгэлтэй үнэт цаас				
Төрийн мэдлийн бус хувьцаа	4,160,854	4,979,552	9,066,514	9,995,019
Төрийн мэдлийн хувьцаа	2,818,124	3,018,287	3,018,287	3,018,287
Орон нутгийн оролцоотой компанийн хувьцаа	29,046	29,046	29,046	29,046
Нийт	7,008,024	8,026,885	12,113,847	13,042,352
Засгийн газрын бонд	2,808	3,567	974	571
Компанийн бонд	233	293	333	333
Нийт	3,041	3,860	1,307	904
2. МҮЦБ-д бүртгэлтэй үнэт цаас				
ХК-ийн хувьцаа	-	78,071	78,071	78,071
Компанийн бонд	-	-	100	100
3. Биржийн бус зах зээлд бүртгэлтэй үнэт цаас				
Хаалттай ХК-ийн хувьцаа	174,958	5,214,500	5,181,172	5,158,420
Засгийн газрын бонд	3,725	1,988	181	66
Компанийн бонд	21,870	29,679	29,715	8
4. Эрдэнэс Тавантолгой ХК-ийн бүртгэл				
Эрдэнэс Тавантолгой /Иргэн/	2,212,224	2,212,224	2,212,224	2,212,224
Эрдэнэс Тавантолгой /ААН/	5,203	7,065	7,065	7,065
Эрдэнэс Тавантолгой /Төр/	12,782,573	-	-	-
Эрдэнэс Тавантолгой /"Эрдэнэс Монгол" ХХК/	-	9,780,711	9,780,711	9,780,711
Эрдэнэс Тавантолгой /Гаргаагүй үлдэгдэл/	-	3,000,000	3,000,000	3,000,000
Нийт	15,000,000	15,000,000	15,000,000	15,000,000

Эх сурвалж: "Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв" ХХК

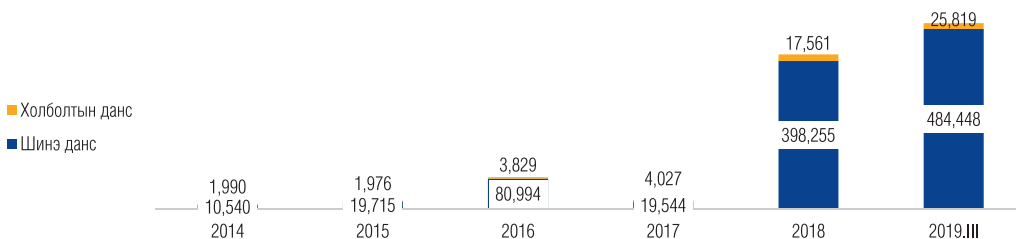
Данс эзэмшигчид: Үнэт цаасны хоёрдогч зах хадгаламжид өссөн дүнгээр нийт 1,788,819 данс, зээлийн арилжаа эхэлснээс хойш төвлөрсөн 186,625 холболтын данс нээгдсэнээс 1,783,571

дотоодын иргэн, 2,756 гадаадын иргэн, 2,296 дотоодын аж ахуйн нэгж, 196 гадаад аж ахуйн нэгжийн данс тус тус эзэлж байна.

Тайлант хугацаанд үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжид нийт 484,448 данс шинээр

нээгдсэнээс 484,322 нь дотоодын иргэн, 79 нь гадаадын иргэн, 44 нь дотоодын аж ахуйн нэгж, 3 гадаадын аж ахуйн нэгжийн данс тус тус эзэлж байгаа бөгөөд 25,819 холболтын данс шинээр нээгдсэн байна.

Зураг 42: Шинээр нээгдсэн данс

Эх сурвалж: “Үнэт цаасны төвлөрсөн хадгаламжийн төв” ХХК

3.2. ХАА-Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Хөдөө аж ахуйн биржийн гишүүн 13 брокерийн компани Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Тэдгээрээс 4 брокер

хөдөө орон нутагт байрладаг ба баруун бүсэд 2, зүүн бүсэд 1, төвийн бүсэд 1 брокер тус тус үйл ажиллагаа эрхэлдэг. Харин үлдсэн 7 брокер Улаанбаатар хотод төвлөрөн ажилладаг.

Зураг 43: Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны зуучлагч /брокер/-дын байршлын тархалт /газар зүйн байршлаар/

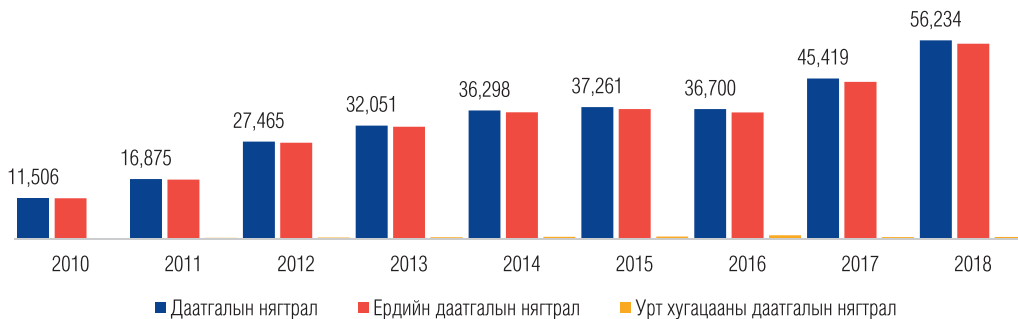
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Даатгалын нягтралын үзүүлэлт буюу нэг хүнд ногдох хураамжийн орлогын харьцаа нь салбарын хүртээмж болон эрэлтийг илэрхийлдэг. Хүн

амын тоог жилд нэг удаа тооцдог тул даатгалын нягтралыг улирлаар тооцох боломжгүй юм. Иймд 2018 оны жилийн эцсийн байдлаар үзүүллээ.

Зураг 44: Даатгалын нягтрал /төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2017 оны жилийн эцэст нэг хүнд ногдох даатгалын хураамжийн хэмжээ 45,419 төгрөг байсан бол 2018 оны жилийн эцэст 10,815 төгрөгөөр буюу 23.8 хувиар өсөж 56,234 төгрөгт хүрэв. Даатгалын нягтралыг ангиллаар авч үзвэл, нэг хүнд ногдох ердийн даатгалын хураамж 24.3 хувиар өсөж 55,240 төгрөг болсон бол урт хугацааны даатгалын хураамж 8.8 хувиар өсөж 447 төгрөгт хүрсэн байна.

Даатгалын мэргэжлийн оролцогчдын салбар нэгж: Даатгалын үйлчилгээний хүртээмжийг илэрхийлэгч өөр нэгэн үзүүлэлт нь даатгалын компанийн салбар, зуучлагчдын тоо юм. Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгч компаниудын нийт 360 салбар, төлөөлөгчийн газар 21 аймагт байршиж байна. Эдгээр салбарыг бүсээр ангилан харвал төвийн бүсэд хамгийн их буюу 144, хангайн бүсэд 96, баруун бүсэд 71, зүүн бүсэд хамгийн бага буюу 49 салбар, төлөөлөгчийн газар тус тус үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 45: Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбар, төлөөлөгчийн газар /бүсээр/

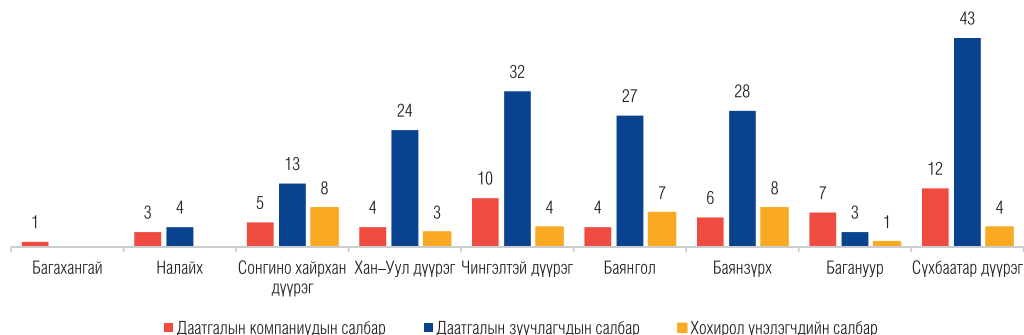

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант хугацаанд Улаанбаатар хотод нийт даатгалын компанийн 52, даатгалын зуучлагчийн 174, хохирол үнэлэгчийн 35 салбар бүртгэгдсэн байна. Эдгээрийг дүүргээр ангилан үзвэл салбар нэгжийн 92.7 хувь нь төвийн 6 дүүрэгт

төвлөрсөн байна. Түүнчлэн даатгалын компанийн төлөөлөгчийн газар 12 байгаагаас БНСУ болон БНХАУ-д тус тус нэг төлөөлөгчийн газар үйл ажиллагаа явуулж байна.

Зураг 46: Даатгалын компани, зуучлагч, хохирол үнэлэгчдийн салбаруудын байршил /дүүргээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ШИГТГЭЭ 1.

ЦАГ УУРЫН ЭРСДЭЛИЙН ДААТГАЛ

1. Цаг уурын гамшгийн эрсдэлийн даатгал – Цаг уурын өөрчлөлтөнд хүний хүчин зүйлийн нөлөөллийг бууруулах, гамшигт нэрвэгдсэн эмзэг бүлгийн хохирлыг , орон нутгийн иргэдийн даван туулах, дасан зохицох чадавхийг бэхжүүлэхэд чиглэсэн арга хэрэгсэл юм.
2. Цаг уурын эрсдэлийн даатгал – Хүмүүсийг өөрт тулгарч буй эрсдэлээ бууруулж, дасан зохицох чадварт сургах, эрсдэлийг удирдах арга хэрэгсэл юм.

Хэрэглээ:

- Хувь хүн, аж ахуйн нэгж, улс оронд бүхэлд нь цаг уурын нөлөөнөөс үүсэх хохирлыг бүрэн даван туулахад тусална.
- Улс орныг цаг уурын өөрчлөлтөөс хэт хамааралгүй байхад туслах улс төрийн арга хэрэгсэл.
- Бүх улс орнуудад тохирох шийдэл биш. Тийм учраас улс орнууд өөрийн хэрэгцээ, нөхцөл байдалд тохируулан авч ашиглах хэрэгтэй.

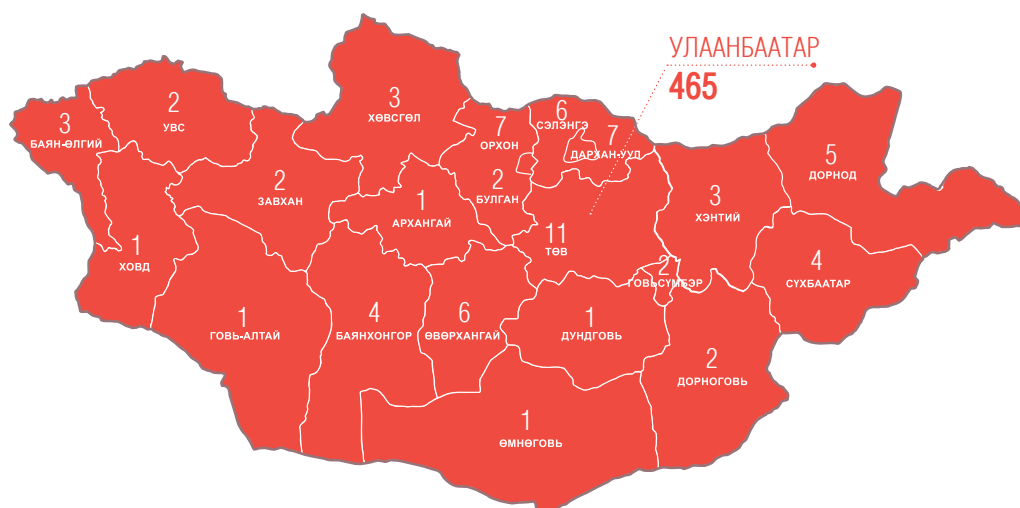
Эх сурвалж: Casact organisation

3.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагууд Монгол улсын бүх аймагт үйл ажиллагаа явуулж буй хэдий ч тархалтын хувьд Улаанбаатар хотод төвлөрөл өндөр байдаг. Улаанбаатар хотын хэмжээнд 465 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа

явуулж байгаа бол орон нутгийн хэмжээнд нийт 74 байгууллага иргэдэд банк бус санхүүгийн үйлчилгээг хүргэж байна. Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын байршлын тархалтыг Монгол Улсын газрын зурагт дараах байдлаар харууллаа.

Зураг 47: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, газар зүйн байршлаар

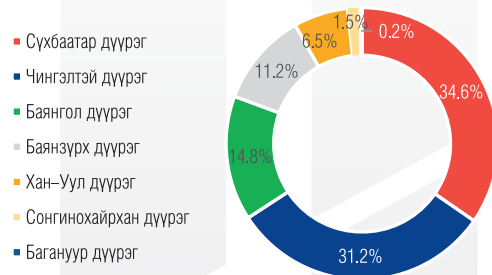
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улсын хэмжээнд тусгай зөвшөөрлийн дагуу үйл ажиллагаа эрхэлж буй 539 банк бус санхүүгийн байгууллага нийт 245 салбартай ба салбарын

дийлэнх нь буюу 69.8 хувь нь мөн Улаанбаатар хотод байршилтай байна.

Улаанбаатарт үйл ажиллагаагаа явуулж буй 465 банк бус санхүүгийн байгууллагын 34.6 хувь нь Сүхбаатар дүүрэгт, 31.2 хувь нь Чингэлтэй дүүрэгт, 14.8 хувь нь Баянгол дүүрэгт, 11.2 хувь нь Баянзүрх дүүрэгт, 6.5 хувь нь Хан-Уул дүүрэгт, 1.5 хувь нь Сонгино хайрхан дүүрэгт, 0.2 хувь нь Багануур дүүрэгт тус тус үйл ажиллагаагаа явуулж байна.

Зураг 48: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тархалт, дүүргээр

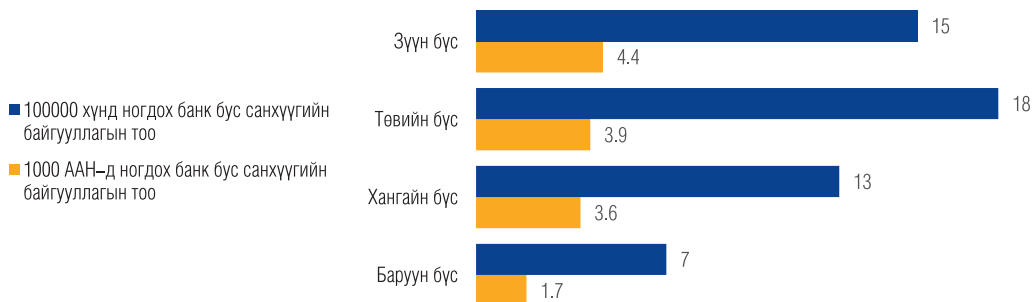

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, газарзүйн байршлаар: Монгол Улсын хэмжээнд 18–64 насны 100,000 иргэнд 38 банк бус санхүүгийн байгууллага, 1000 аж ахуй нэгжид 18 банк бус санхүүгийн байгууллага ногдож байна. Харин орон нутгийн хэмжээнд уг харьцаанууд нь

13 ба 3 байгаа бөгөөд бүс нутгийн хувьд Төвийн бүс 100,000 иргэнд 18, 1000 аж ахуй нэгжид 4 банк бус санхүүгийн байгууллага ногдсоноор банк бус санхүүгийн байгууллагын хүртээмжээр тэргүүлж байна.

Зураг 49: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, бүсээр

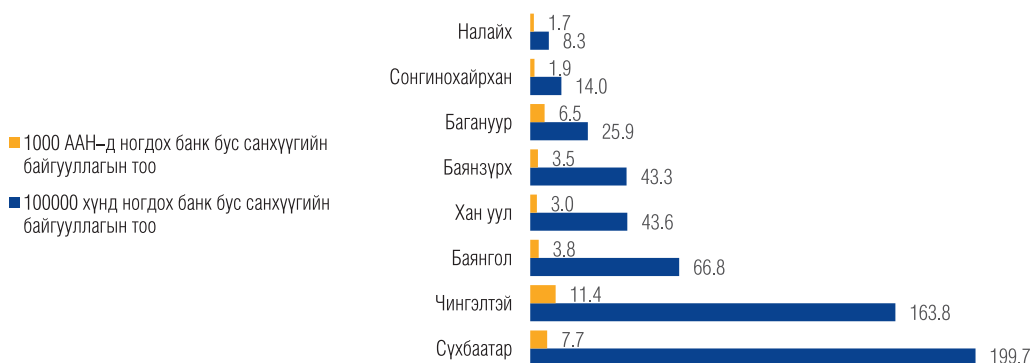

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатар хотын хэмжээнд 18–64 насны 100,000 хүнд ногдох банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо 68, 1000 аж ахуй нэгжид ногдох банк бус санхүүгийн байгууллагын тоо 5 байна.

Дүүргээр нь авч үзвэл энэхүү үзүүлэлтүүдээр Чингэлтэй болон Сүхбаатар дүүргүүд тэргүүлж байна.

Зураг 50: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж, дүүргээр

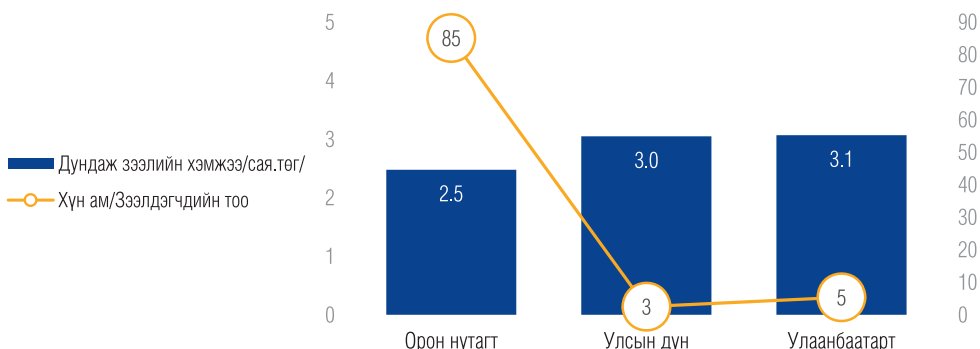
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зээлийн үйлчилгээний тархалт: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж зээлдэгчдийн тоо өмнөх оны мөн үеэс 1.6 дахин нэмэгдэж 383.7 мянгад хүрлээ. Эдийн засгийн идэвхтэй хүн ам буюу 18–64 насны хүн амын тоог зээлдэгчдийн тоонд харьцуулсан дүн 5 байна. Өөрөөр хэлбэл улсын хэмжээнд 18–64 насны 5 хүн тутмын нэг нь банк бус санхүүгийн байгууллагын зээлийн үйлчилгээг хүртэж байна. Харин орон нутагт уг харьцаа 85, Улаанбаатар хотын хэмжээнд 3 байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс харгалзан 68 ба 3 нэгжээр бага байна.

Банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн тоо нэмэгдсэн нь санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж нэмэгдэж буйг

илэрхийлж байгаа хэдий ч энэ нь нөгөө талаасаа иргэдийн өрийн дарамтыг нэмэгдүүлэх эрсдэлтэйг харуулдаг. Тийм учраас бид нэг зээлдэгчид ногдох зээлийн хэмжээг зайлшгүй харах шаардлагатай юм. Тайлант улиралд Монгол улсын хэмжээнд банк бус санхүүгийн байгууллагаас нэг зээлдэгч дунджаар 3.0 сая төгрөгийн зээл авсан бол орон нутагт энэхүү үзүүлэлт 2.5 сая төгрөг, Улаанбаатар хотын хувьд 3.1 сая төгрөгийн зээлтэй байна. Харин уг үзүүлэлт өмнөх оны мөн үед улсын хэмжээнд 3.7 сая төгрөг байсан ба 2019 оны 3 дугаар улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан нэг зээлдэгчид ногдох зээлийн дундаж хэмжээ 1.2 дахин буюу 681.8 мянган төгрөгөөр буурсан байна.

Зураг 51: Зээлийн үйлчилгээний хүртээмж, байршлаар /сая төгрөгөөр/

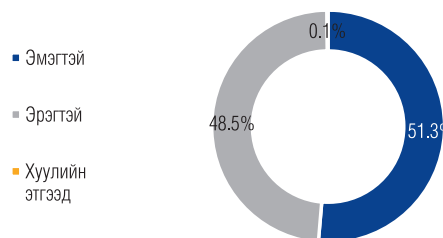

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

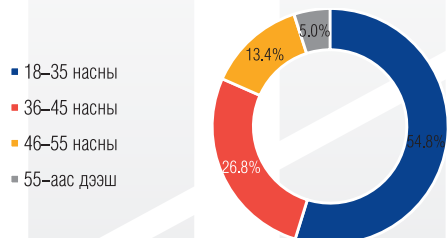
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хүртээмж хүн амын үзүүлэлтээр: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт харилцагчдын 49.9 хувь нь эмэгтэй, 50.1 хувь нь эрэгтэй байна. Нийт

зээлдэгчдийн 54.8 хувь нь 18–35 насны, 26.8 хувь нь 36–45 насны, 13.4 хувь нь 46–55 насны, үлдсэн буюу 5.0 хувь нь 55–аас дээш насны хүмүүс байна.

Зураг 52: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын харилцагчид, хүйсээр

Зураг 53: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, насны бүлгээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

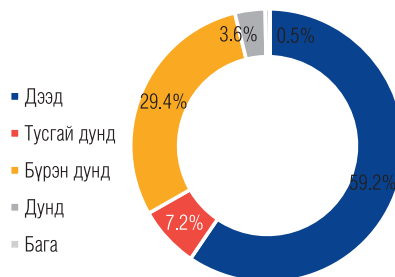
Дээд боловсролтой иргэд бусад бүлэгтэй харьцуулахад банк бус санхүүгийн байгууллагуудаас илүү зээл авч байна. Тухайлбал 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагаас зээл авсан иргэдийн 59.2 хувь нь дээд боловсролтой, 7.2 хувь нь тусгай дунд боловсролтой, 29.4 хувь нь бүрэн дунд боловсролтой, 3.5 хувь нь дунд түвшний боловсролтой, 0.5 хувь нь бага боловсролтой иргэд байна.

Дижитал санхүүгийн үйлчилгээний хүртээмж:

Технологид суурилсан дижитал санхүүгийн үйлчилгээ нь сүүлийн жилүүдэд дэлхийн санхүүгийн салбарыг хурдтайгаар өөрчилж байгаа бөгөөд энэхүү хөгжлийг даган банк бус санхүүгийн байгууллагууд ч дижитал санхүүгийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүргэж эхлээд байна.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар улсын хэмжээнд 8 банк бус санхүүгийн байгууллага технологид буюу гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүргэж байгаагаас 2 банк бус санхүүгийн байгууллага зөвхөн гар утсанд суурилсан үйлчилгээ үзүүлж байгаа бол 6 нь гар утсаар болон уламжлалт байдлыг хослуулан үйл ажиллагаагаа явуулж байна. Нийт зээлдэгчдийн 46.1 хувь нь зөвхөн гар утсаараа дамжуулан зээл авч байна.

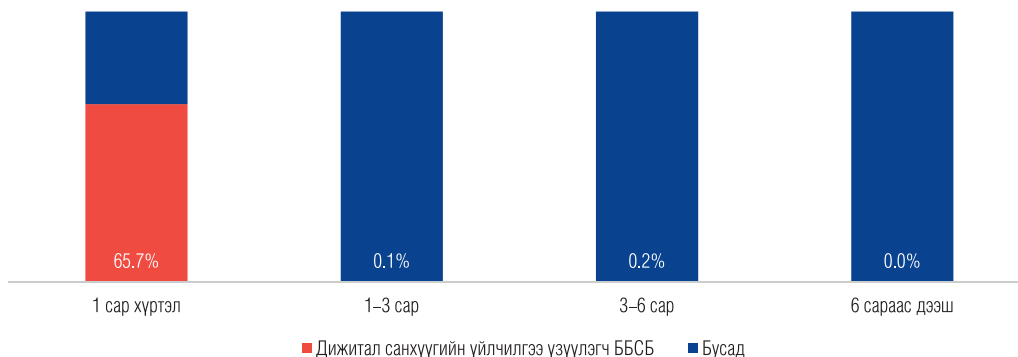
Зураг 54: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлдэгчид, боловсролын бүлгээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Технологид суурилсан санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын хэрэглэгчдийн авсан зээл салбарын зээлийн нийт үлдэгдлийн 4.2 хувьтай тэнцүү байна. Харин гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг авсан нэг иргэнд ногдох зээлийн дүн 280.8 мянган төгрөг байна. Гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээ нь бага дүнтэй, богино хугацаатай зээлийг түргэн шуурхай шийдэж өгдөг онцлогтой ба эдгээр банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн багц нь нийт салбарын 1 сар хүртэлх хугацаатай зээлийн 65.7 хувийг, 1–3 сар хүртэлх хугацаатай зээлийн 0.1 хувийг, 3–6 сар хүртэлх хугацаатай зээлийн 0.2 хувийг бүрдүүлжээ.

Зураг 55: Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч ББСБ-уудын зээлийн эзлэх хувь, зээлийн хугацаагаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

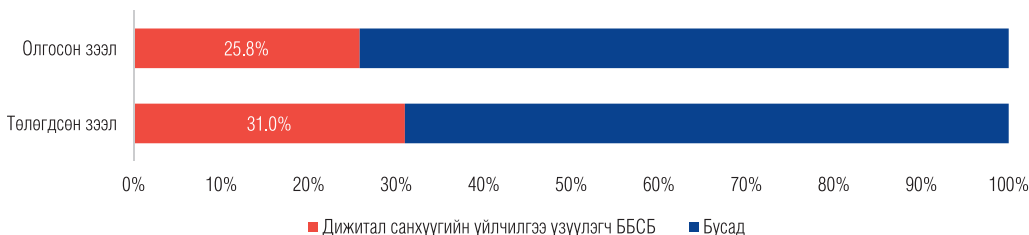
Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч банк бус санхүүгийн байгууллагуудын 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар олгосон болон төлөгдсөн

зээлийг нийт салбарын зээлтэй харьцуулж үзвэл салбарын олгосон зээлийн 25.8 хувийг, төлөгдсөн зээлийн 31.0 хувийг эдгээр банк бус санхүүгийн

байгууллагуудын зээл эзэлж байна. Тайлант улиралд салбарын нийт зээлийн үлдэгдэлд дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн үлдэгдэл

бага хувь эзэлж байсан хэдий ч олгосон болон төлөгдсөн зээлд эзлэх хувиас харахад эдгээр банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээл эргэлт сайтай байгаа нь харагдаж байна.

Зураг 56. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлэгч ББСБ-уудын олгосон болон төлөгдсөн зээл

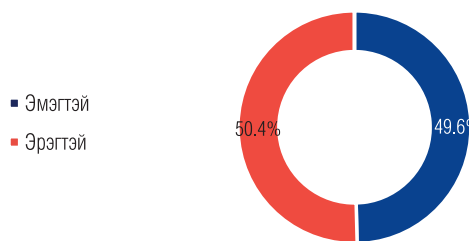
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Дижитал санхүүгийн үйлчилгээг хэрэглэгчдэд хүйсийн ялгаа байхгүй буюу нийт хэрэглэгчдийн 49.6 хувь нь эмэгтэй, 50.4 хувь нь эрэгтэй байна. Харин зээлийн чанараар нь ангилан харвал нийт зээлдэгчдийн 78.1 хувь нь хэвийн, 13.4 хувь нь хугацаа хэтэрсэн, 8.4 хувь нь чанаргүй зээлдэгчид байна.

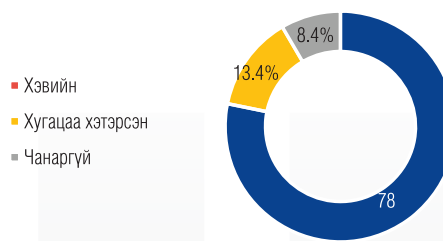
оны 3 дугаар улирлын байдлаар гар утсанд суурилсан зээлийн үйлчилгээг хэрэглэгчдийн 63.6 хувь нь 18–35 нас, 21.9 хувь нь 36–45 нас, 10.9 хувь нь 46–55 нас, харин үлдсэн 3.6 хувь нь 55–аас дээш насны иргэд байна. Харин нийт зээлдэгчдийн 64.5 хувь нь дээд боловсролтой, 1.5 хувь нь тусгай дунд, 31.7 хувь нь бүрэн дунд, 2.2 хувь нь дунд боловсролтой байна.

18–35 насны иргэд дижитал санхүүгийн үйлчилгээг бусад бүлгээс илүү хэрэглэдэг. Тухайлбал 2019

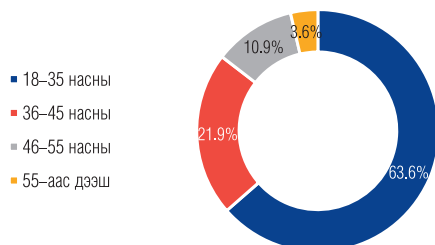
Зураг 57. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /хүйсээр/

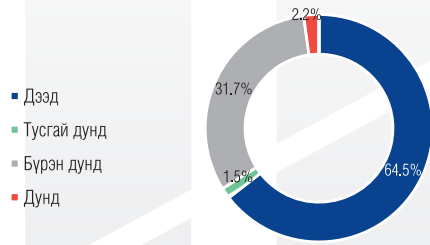
Зураг 60. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /зээлийн чанараар/

Зураг 58. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /насны ангиллаар/

Зураг 61. Дижитал санхүүгийн үйлчилгээ хэрэглэгчид /боловсролын түвшнээр/

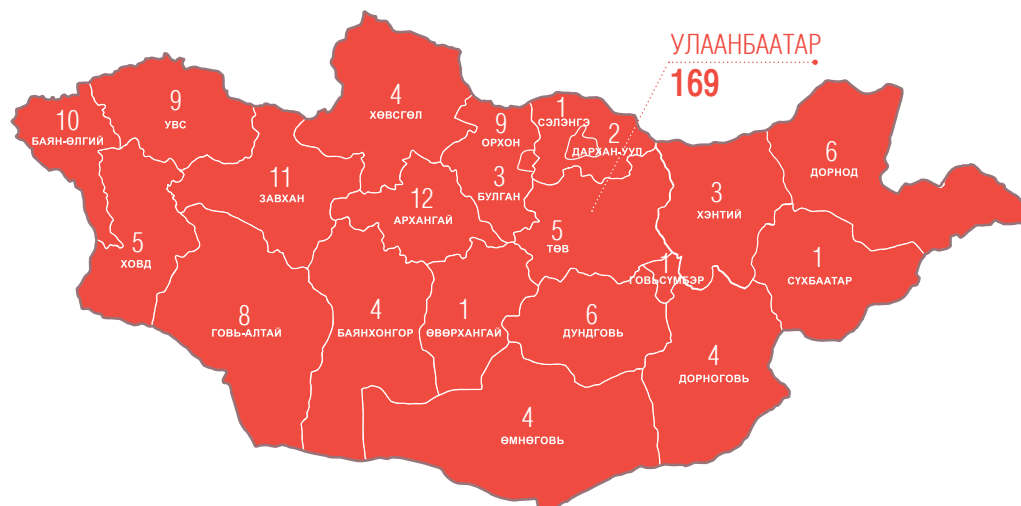
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Тайлант улиралд тусгай зөвшөөрөлтэй үйл ажиллагаа явуулж буй 271 хадгаламж, зээлийн

хоршооноос 169 ХЗХ нийслэл Улаанбаатар хотод, 102 ХЗХ хөдөө, орон нутагт бүртгэлтэй байна.

Зураг 62: ХЗХ-дын тоо, аймгаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөдөө орон нутагт үйл ажиллагаа явуулж буй хоршоодын 42.2 хувь нь баруун бүсэд, 9.8 хувь нь зүүн бүсэд, 25.5 хувь нь хангайн бүсэд, 22.5 хувь нь төвийн бүсэд байршиж байна. Харин

Улаанбаатар хотод үйл ажиллагаа явуулж буй 169 ХЗХ-дын 92.3 хувь нь төвийн зургаан дүүрэгт, 7.7 хувь нь алслагдмал гурван дүүрэгт байна.

Хүснэгт 6: ХЗХ-дын нийт тоо байршлаар

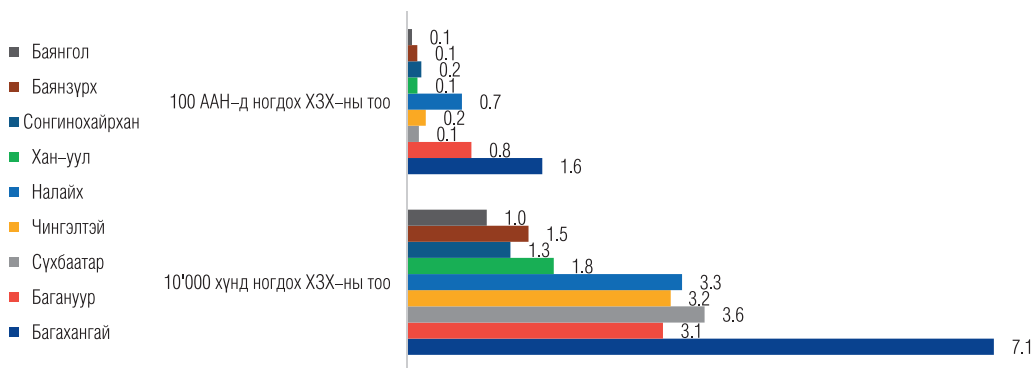
Байршил	2018.III	2019.III	Өөрчлөлт	
	ХЗХ тоо	ХЗХ тоо	Дүн	Хувь
Баруун бүс	38	43	5	13.2%
Зүүн бүс	10	10	-	-
Хангайн бүс	30	26	-4	-13.3%
Төвийн бүс	24	23	-1	-4.2%
Төвийн дүүрэг	171	156	-15	-8.8%
Алслагдмал дүүрэг	15	13	-2	-13.3%

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоод иргэн, аж ахуйн нэгжид санхүүгийн үйлчилгээ үзүүлж ажиллах нь хүртээмжийн нэг чухал үзүүлэлт бөгөөд үүнийг 18–64 насны 10,000 хүнд ногдох, 100 ААН–д ногдох ХЗХ–дын тоогоор илэрхийлж болно. 100 ААН–д ногдох үзүүлэлтээр Баганхангай дүүрэг 1.6, Багануур дүүрэг 0.8 дүнгээр хамгийн сайн байгаа бол Баянгол болон Баянзүрх дүүргүүд

хамгийн бага үзүүлэлттэй байна. Харин 18–64 насны 10,000 хүнд ногдох ХЗХ–дын тоогоор Багахангай 7.1 болон Сүхбаатар дүүрэг 3.6 үзүүлэлтээр хамгийн өндөр байгаа бол Баянгол дүүрэг 1.0 үзүүлэлтээр хамгийн бага үзүүлэлттэй байна. Учир нь тухайн дүүрэгтэй харьцуулагдаж буй ААН болон 18–64 насны хүн амын тоо их, бага байгаатай холбоотой юм.

Зураг 63: ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /дүүргээр/

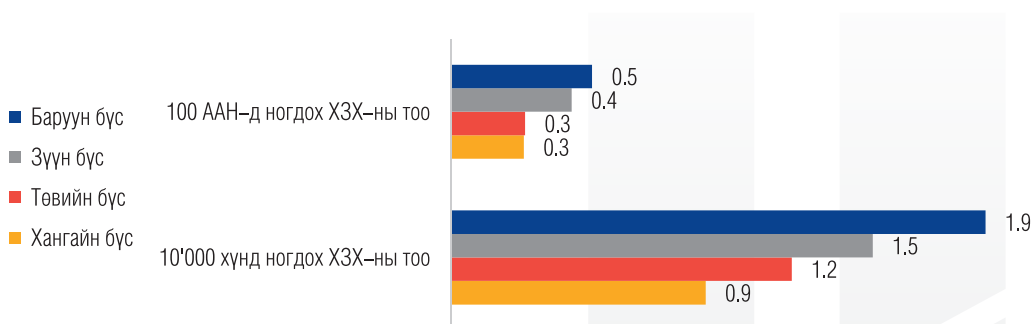

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хүртээмжийн үзүүлэлтийг хөдөө орон нутгийн 4 бүсээр ангилж харахад баруун бүс 10,000 хүнд ногдох, 100 ААН–д ногдох ХЗХ–дын тоогоор тус бүрээр бусад бүсээс илүү сайн үзүүлэлттэй байна.

Мөн хөдөө орон нутгийн хүртээмжийн үзүүлэлт нийслэл Улаанбаатар хотоос илүү жигд тархсан хандлага ажиглагдаж байна.

Зураг 64: ХЗХ–дын хүртээмжтэй байдал /бүсээр/

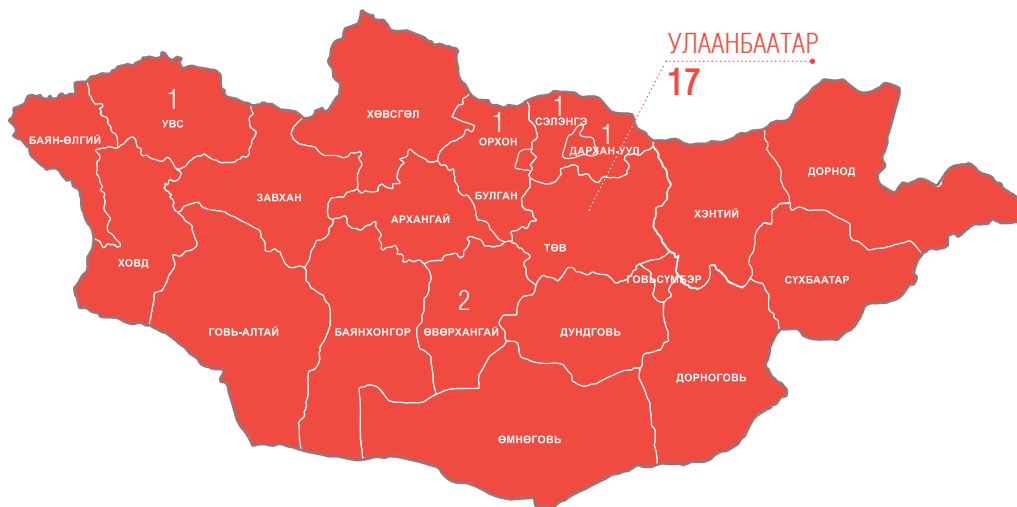
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

3.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 22 батлан даалт гаргасны дийлэнх нь буюу 17 нь Улаанбаатар хотод олгосон батлан даалт байсан

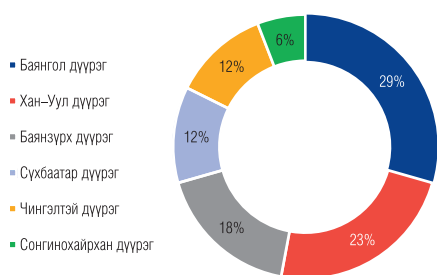
бол Өвөрхангай аймагт 2, Увс, Орхон, Сэлэнгэ аймгуудад тус тус 1 батлан даалт гаргасан байна.

Зураг 65: Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, газар зүйн байршлаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 66: Шинээр гаргасан батлан даалтын тоо, дүүргээр

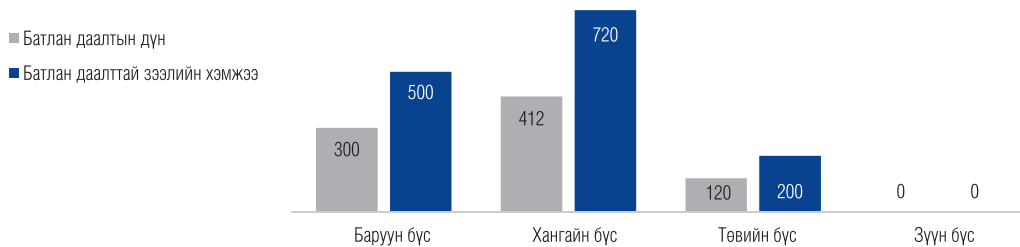
Тайлант улиралд Баянгол дүүрэгт хамгийн их буюу 5, Хан-Уул дүүрэгт 4, Баянзүрх дүүрэгт 3, Чингэлтэй болон Сүхбаатар дүүргүүдэд тус тус 2, Сонгинохайрхан дүүрэгт 1 батлан даалтыг гаргасан бол Багануур, Багахангай, Налайх дүүргүүдэд батлан даалт гаргаагүй байна.

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Олгосон батлан даалтын дүнг газар зүйн байршлаар харахад хангайн бүсэд хамгийн их буюу 3 батлан даалт гарсан ба нийт 720.0 сая

төгрөгийн зээлд 412.0 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна. Харин зүүн бүсийн хувьд зээлийн батлан даалт олгоогүй байна.

Зураг 67: Олгосон батлан даалтын хэмжээ, бүсээр /сая төгрөгөөр/

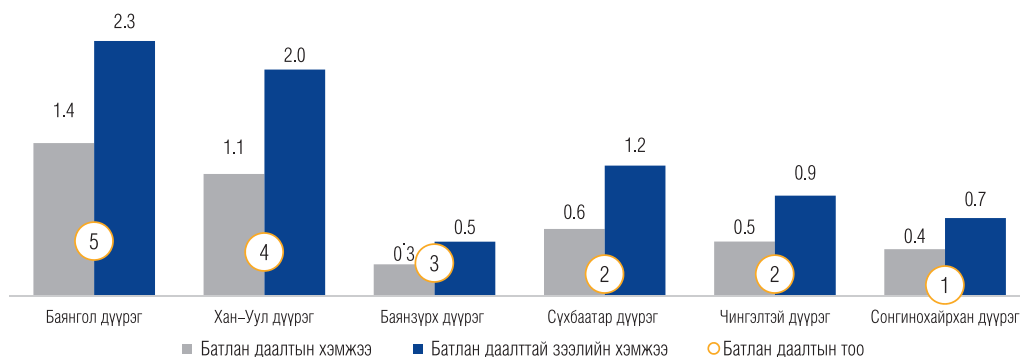

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Улаанбаатар хотын хувьд батлан даалт олгосон дүүргүүдээс Баянгол дүүрэгт хамгийн өндөр буюу 2.3 тэрбум төгрөгийн зээлд 1.4 тэрбум төгрөгийн батлан даалт гаргасан бол Сонгинохайрхан

дүүрэгт хамгийн бага буюу 700.0 сая төгрөгийн зээлд 420.0 сая төгрөгийн батлан даалт гаргасан байна.

Зураг 68: Олгосон батлан даалтын хэмжээ, дүүргээр /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Нэг батлан даалтад ногдох дүнгээр Улаанбаатар хотын хувьд Сонгинохайрхан дүүрэг хамгийн өндөр буюу 420.0 сая байгаа бол Баянзүрх дүүрэгт хамгийн бага буюу 94.9 сая төгрөг байна. Харин бүс нутгаар үзвэл Төвийн бүс нэг батлан даалтад олгосон дүнгээр хамгийн бага буюу 130.8

сая төгрөг байна. Харин уг үзүүлэлт Баруун бүсэд хамгийн өндөр дүнтэй байгаа буюу нэг батлан даалтын дундаж дүн 300.0 сая төгрөг байна. Улаанбаатар хотын нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ нь 250.7 сая төгрөг байна.

Зураг 69: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, дүүргээр

Зураг 70: Нэг батлан даалтын дундаж хэмжээ, сая төгрөгөөр, бүсээр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

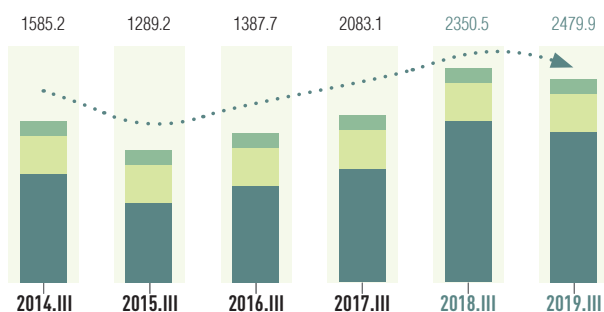
НИЙТ АРИЛЖААНЫ ГҮЙЛГЭЭНИЙ ДҮН

112 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ҮҮНЭЭС:

ЗАХ ЗЭЭЛИЙН ҮНЭЛГЭЭ /тэрбум төгрөг/

TOP 20 ИНДЕКС

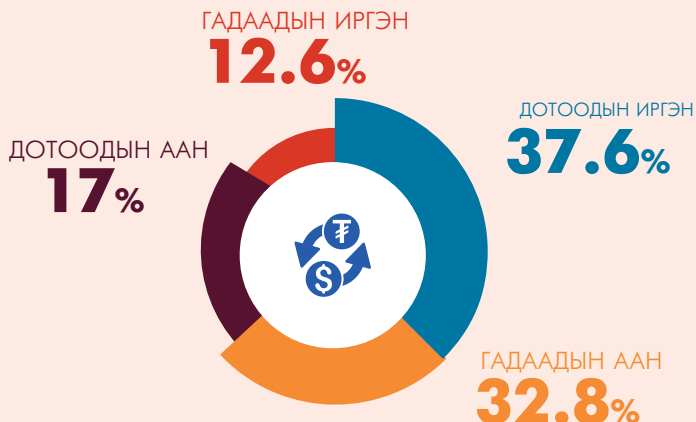
2018.III 21,021.8 нэгж

2019.III 19457.5 нэгж

ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАГЧДЫН АРИЛЖААНД ЭЗЛЭХ ХУВЬ

ХУВЬЦААНЫ АНХДАГЧ ЗАХ
ЗЭЭЛИЙН АРИЛЖАА
42.5 ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

2018.III

2019.III

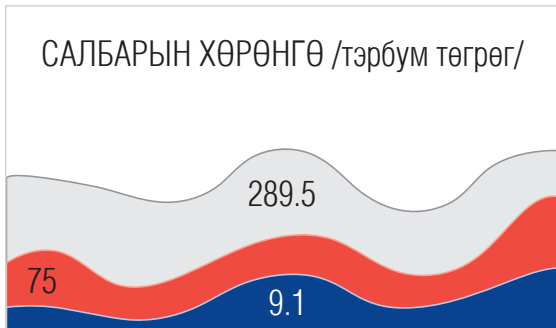
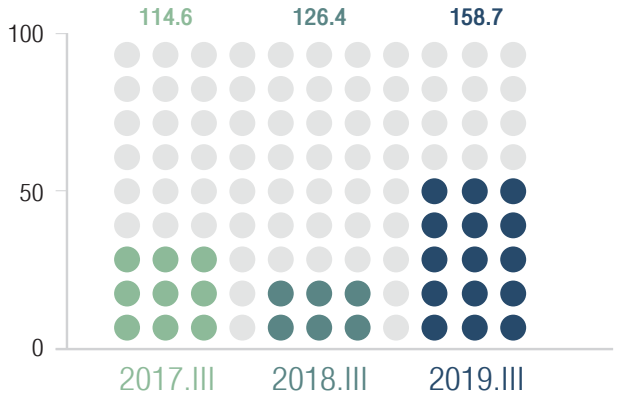
327.6
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

САЛБАРЫН НИЙТ
ХӨРӨНГИЙН ӨСӨЛТ

14.0%

373.6
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

НИЙТ ХУРААМЖИЙН ОРЛОГО /тэрбум төгрөг/

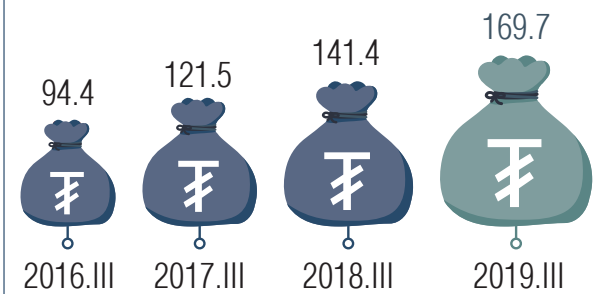

■ ЕРДИЙН ДААТГАЛ ■ УРТ ХУГАЦААНЫ ДААТГАЛ
■ ДАВХАР ДААТГАЛ

Даатгалын салбарын нийт хураамжийн орлого

23.7%-аар өсөв

ДААТГАЛЫН НӨӨЦ САН /тэрбум төгрөг/

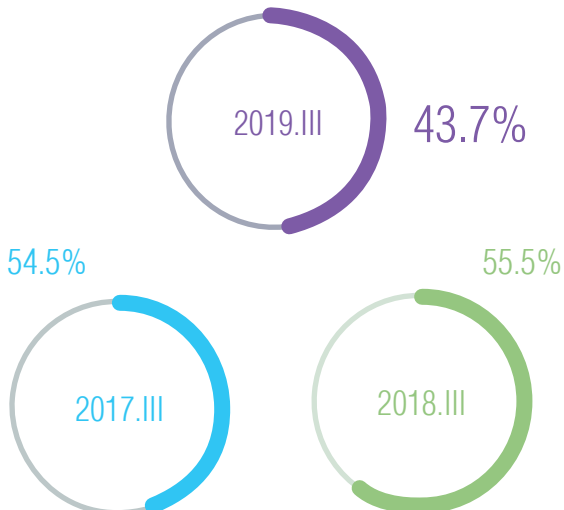
НИЙТ НӨХӨН ТӨЛБӨР

40.2

ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ХОХИРОЛ НӨХӨЛТИЙН ХАРЬЦАА

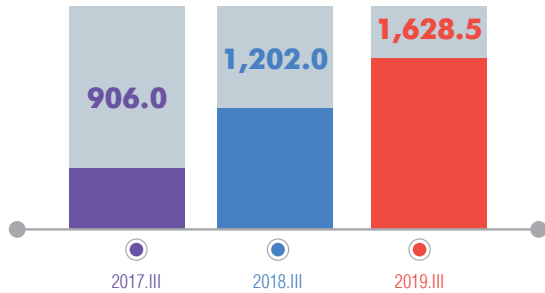
- ▶ Erdийн даатгалын компани 15
- ▶ Урт хугацааны даатгалын компани 1
- ▶ Давхар даатгалын компани 2
- ▶ Даатгалын зуучлагч компани 51
- ▶ Даатгалын хохирол үнэлэгч компани 26
- ▶ Даатгалын төлөөлөгч 2487

БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

НИЙТ ХӨРӨНГӨ /тэрбум төгрөг/

35.5
ХУВИЙН ӨСӨЛТ

3.4%

3.3%

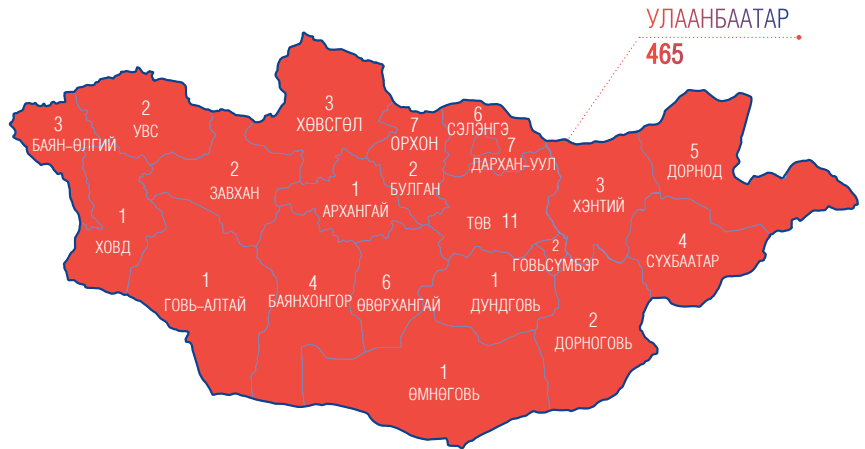
3.1%

ЗЭЭЛИЙН ЖИГНЭСЭН ДУНДАЖ САРЫН ХҮҮ

3.1%

БОЛЛОО

ББСБ-УУДЫН ХАРИЛЦАГЧИД

51.34%

48.51%

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭД

0.15%

46-55 НАСНЫ

13.4%

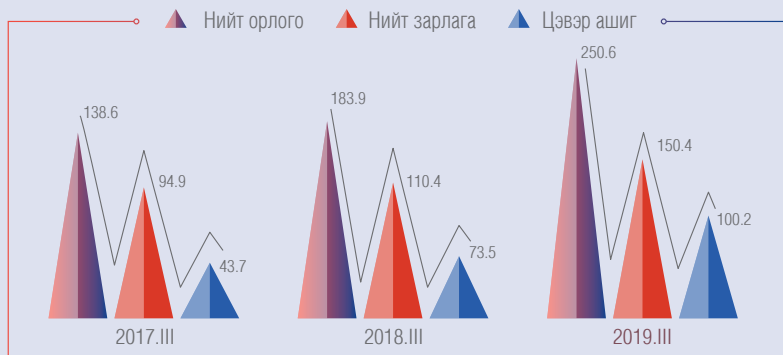
55-ААС ДЭЭШ

5.0%

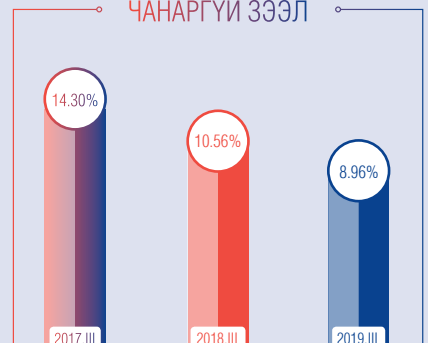
18-35 НАСНЫ

54.8%

36-45 НАСНЫ
26.8%

ЧАНАРГҮЙ ЗЭЭЛ

ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

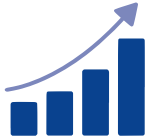
2018.III

2019.III

192.3
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

ХӨРӨНГИЙН ӨСӨЛТ
13.6%

218.4
ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

33.9%

2018.III

НИЙТ ОРЛОГЫН ӨСӨЛТ

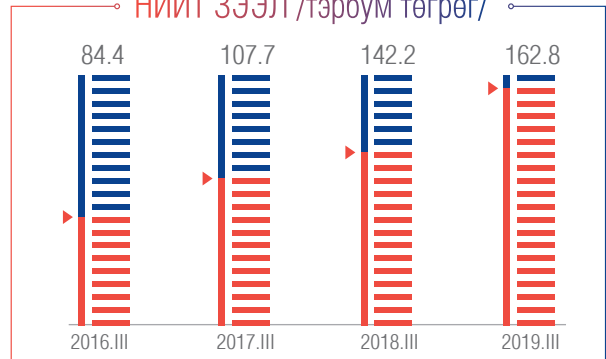
25.4%

2019.III

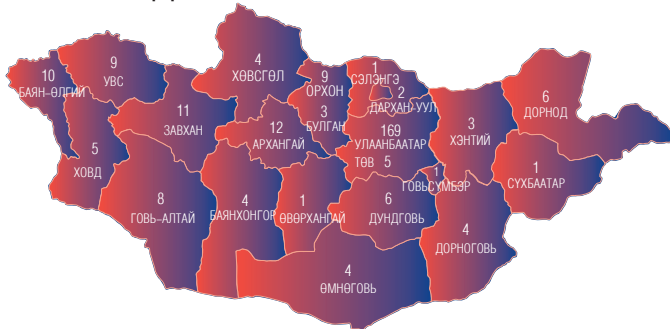
НИЙТ ХАДГАЛАМЖ /тэрбум төгрөг/

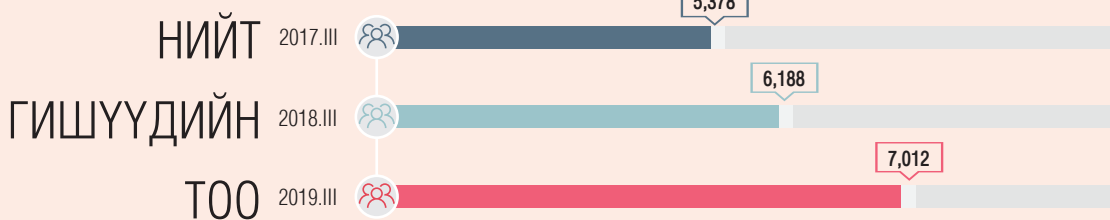
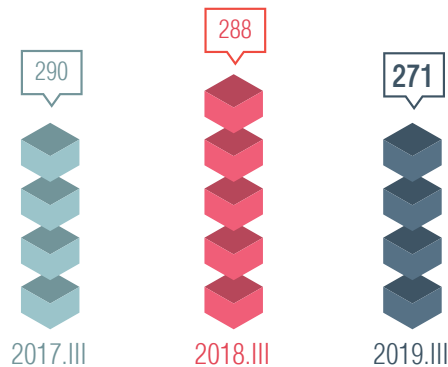
НИЙТ ЗЭЭЛ /тэрбум төгрөг/

УЛААНБААТАР ХОТОД **169** ХЗХ
ХӨДӨӨ ОРОН НУТАГТ **102** ХЗХ

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын тоо

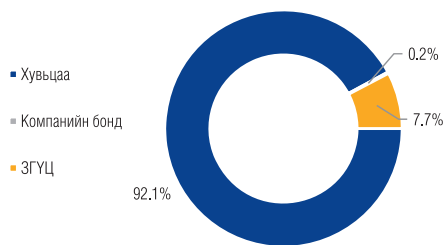
4

БҮТЭЭГДЭХҮҮН,
ҮЙЛЧИЛГЭЭ

4.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар хөрөнгийн зах зээлд нийт 112.0 тэрбум төгрөгийн үнийн дүн бүхий арилжаа хийгдсэн. Нийт арилжааны дүнг бүтцээр нь авч үзвэл хувьцааны арилжаа 92.1 хувь, ЗГҮЦ–ны хоёрдогч зах зээлийн арилжаа 7.7 хувь, компанийн өрийн хэрэгслийн зах зээлийн арилжаа 0.2 хувийг тус тус бүрдүүлж байна.

Зураг 71: Нийт арилжааны бүтэц /бүтээгдэхүүнээр/

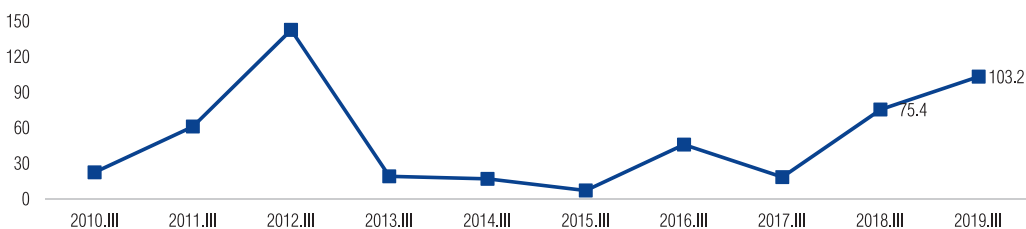

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцааны арилжаа: Тайлант жилд МХБ болон МҮЦБ–ээр дамжуулан нийт 103.2 тэрбум төгрөгийн хувьцааны арилжаа хийгдсэн бөгөөд

энэ нь өмнөх оны дүнгээс 27.8 тэрбум төгрөгөөр буюу 36.9 хувиар өссөн үзүүлэлт юм.

Зураг 72: Хувьцааны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

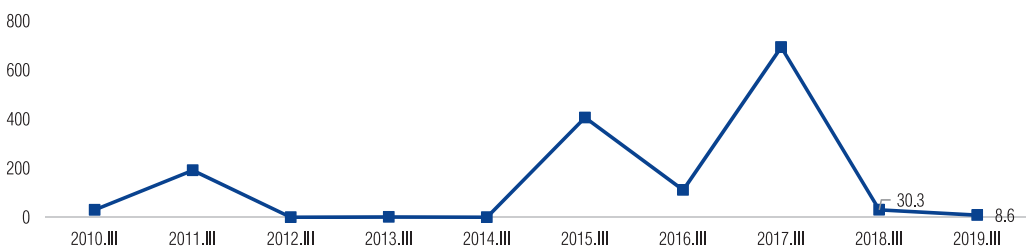

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

ЗГҮЦ–ны арилжаа: Тайлант хугацаанд ЗГҮЦ–ны анхдагч зах зээлийн арилжаа явагдаагүй бол ЗГҮЦ–ны хоёрдогч зах зээлд 86.6 мянган ширхэг

үнэт цаасыг 8.6 тэрбум төгрөгөөр арилжсан бөгөөд энэ нь өмнөх оны мөн үеийн дүнтэй харьцуулахад 21.7 тэрбум төгрөгөөр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 73: Засгийн газрын үнэт цаасны арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

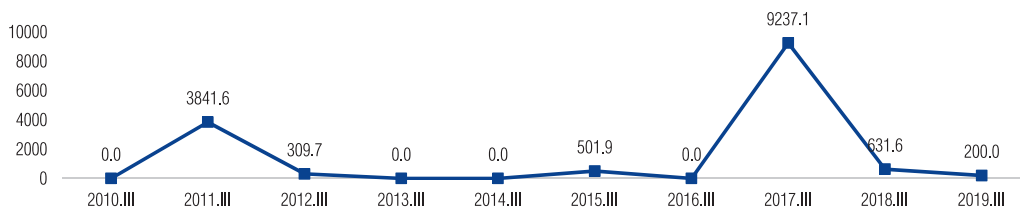

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа: Тайлант хугацаанд компанийн өрийн хэрэгслийн хоёрдогч

зах зээлийн арилжаагаар 20.0 мянган ширхэг өрийг 200.0 сая төгрөгөөр тус тус арилжаалав.

Зураг 74: Компанийн өрийн хэрэгслийн арилжаа /сая төгрөгөөр/

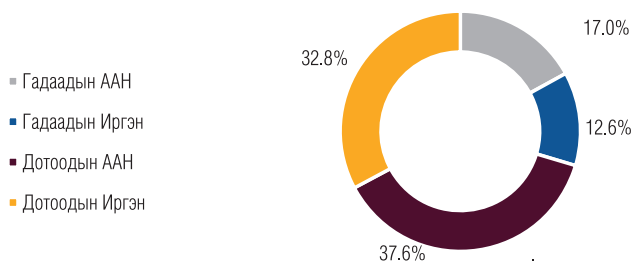

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хэмжээ: 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар хувьцааны, ЗГҮЦ-ны болон компанийн өрийн хэрэгслийн нийт арилжааны дүнг хөрөнгө оруулагчдын эзлэх

хувиар ангилан авч үзвэл дотоодын иргэн 32.8 хувь, дотоодын ААН 37.6 хувь, гадаадын иргэн 12.6 хувь, гадаадын ААН 17.0 хувийг тус тус бүрдүүлсэн.

Зураг 75: Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд эзлэх хувь

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хувьцаат компанийн мэдээлэл: Тайлант хугацаанд СЗХ-ны үнэт цаасны дэлгэрэнгүй бүртгэлд нийт 307 компани бүртгэлтэй байна. Харин арилжаа

эрхлэх байгууллагад 200, "ҮЦТХТ" ХХК-д 328 ХК тус тус бүртгэлтэй байна.

Хүснэгт 7: Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц

Үнэт цаас гаргагчийн өмчийн бүтэц	СЗХ	Арилжаа эрхлэх байгууллага	"ҮЦТХТ" ХХК
Төрийн өмчит	31	18	21
Төрийн өмчийн оролцроотой	19	10	23
Хувийн өмчит	257	172	282
Нийт	307	200	326

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.2. ХАА-Н ГАРАЛТАЙ БАРАА, ТҮҮХИЙ ЭДИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

ХАА-н гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа: Тайлант улиралд Хөдөө аж ахуйн биржээр нийт 664.5 тэрбум төгрөгийн үнэ бүхий ямааны ноолуур,

хонины ноос, тэмээний ноос, завод ноос, адууны шир болон ургамлын тос арилжаалагдсан бөгөөд нийт арилжааны бүтцийг доорх зурагт харуулав.

Зураг 76: Хөдөө аж ахуйн гаралтай бараа, түүхий эдийн арилжаа /тэрбум төгрөгөөр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.3. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

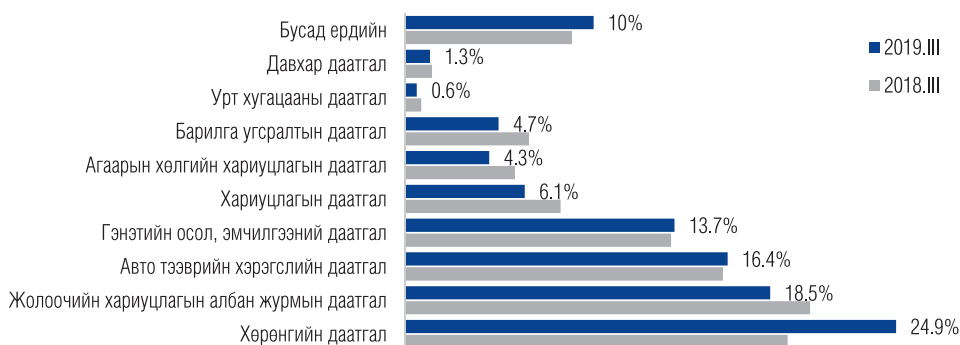
Даатгалын зах зээл дээр ердийн, урт хугацааны болон давхар даатгалын нийт 23 хэлбэрийн даатгалын бүтээгдэхүүн арилжаалагдаж байна. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалаас бусад бүх хэлбэрийн даатгал нь сайн дурын үндсэн дээр хийгддэг.

давхар даатгал 2 тэрбум төгрөг буюу 1.3 хувийг бүрдүүлэв. Харин нийт нөхөн төлбөрийн зардалд ердийн даатгал 39.8 тэрбум төгрөг буюу 98.8 хувь, урт хугацааны даатгал 453 сая төгрөг буюу 1.1 хувийг, давхар даатгал 18.5 сая төгрөг буюу 0.05 хувийг эзэлж байна.

Тайлант хугацаанд даатгалын зах зээлийн хэмжээнд нийт 158.7 тэрбум төгрөгийн хураамжийн орлоготой ажилласнаас ердийн даатгал 155.8 тэрбум төгрөг буюу нийт хураамжийн орлогын 98.2 хувь, урт хугацааны даатгал 0.9 тэрбум төгрөг буюу 0.6 хувь,

Даатгалын компанийн хураамжийн орлогын 70 гаруй хувийг хөрөнгийн даатгал, жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал болон гэнэтийн осол, эмчилгээний даатгал бүрдүүлж байна.

Зураг 77: Даатгалын хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

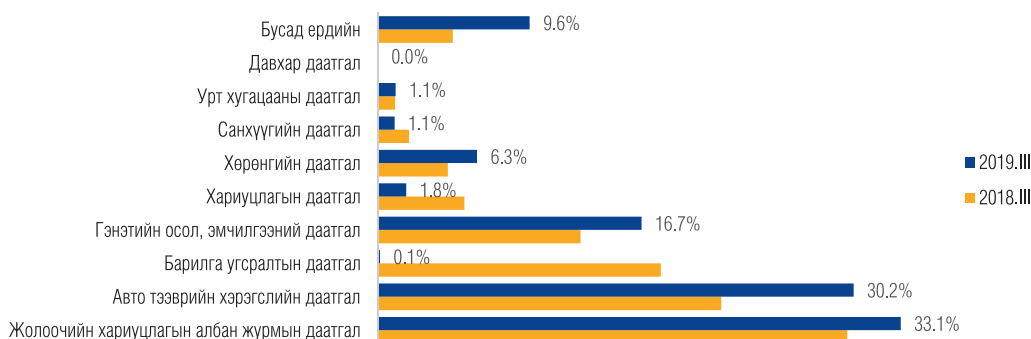

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Харин нийт нөхөн төлбөрийн зардлын бүтцийн хувьд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал, барилга угсралтын даатгал, гэнэтийн осол, эмчилгээний даатгалын бүтээгдэхүүнүүд нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 80 гаруй хувийг бүрдүүлсэн байна. Нийт хураамжийн орлогын бүтцэд хөрөнгийн даатгал хамгийн их хувийг

бүрдүүлсэн бол нийт нөхөн төлбөрийн зардалд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал хамгийн их хувийг эзэлжээ. Түүнчлэн тайлант улиралд авто тээврийн хэрэгслийн даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал нэмэгдсэнээр 2018 оны гуравдугаар улиралд нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 21.8 хувь байсан бол тайлант улиралд 30.2 хувь болж өсжээ.

Зураг 78: Даатгалын нөхөн төлбөрийн зардал /бүтээгдэхүүнээр/

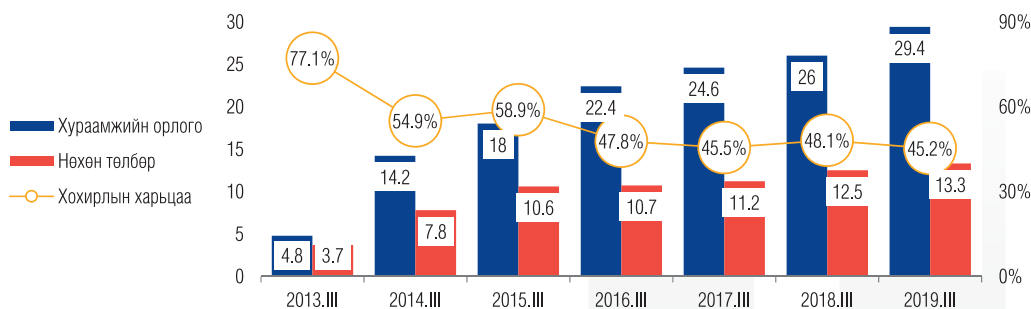

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Албан журмын даатгал: 2011 онд Жолоочийн даатгалын тухай хууль батлагдаж 2012 оноос эхлэн жолоочийн албан журмын хариуцлагын

даатгал нэвтрүүлснээр жолооч бүр заавал даатгуулдаг болсон нь анхны албан журмын даатгал юм.

Зураг 79: Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хураамж, нөхөн төлбөр /тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Жолоочийн хариуцлагын даатгалын хураамжийн орлого 2018 оны гуравдугаар улиралд 2017 оны мөн үетэй харьцуулахад 5.7 хувийн өсөлтийг үзүүлж байсан бол тайлант улиралд уг дүн 13.1

хувьтай гарлаа. Улмаар жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын нийт хураамжийн орлого тайлант улиралд 29.4 тэрбум төгрөг болж, нийт даатгалын хураамжийн орлогын 18.5 хувийг

эзэлж байна. Харин нөхөн төлбөрийн хувьд өнгөрсөн оны мөн үед 11.6 хувийн өсөлттэй байсан бол энэ оны тайлант улиралд 13.1 хувийн өсөлттэй буюу 13.3 тэрбум төгрөгийн нөхөн төлбөр гарсан байгаа нь салбарын нийт нөхөн төлбөрийн зардлын 33.1 хувийг бүрдүүлжээ. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын хохирлын харьцаа 2013 оноос хойш ерөнхийдөө буурах хандлагатай байгаа бөгөөд тайлант улиралд мөн өмнөх үеэс буурсан үзүүлэлттэй байна.

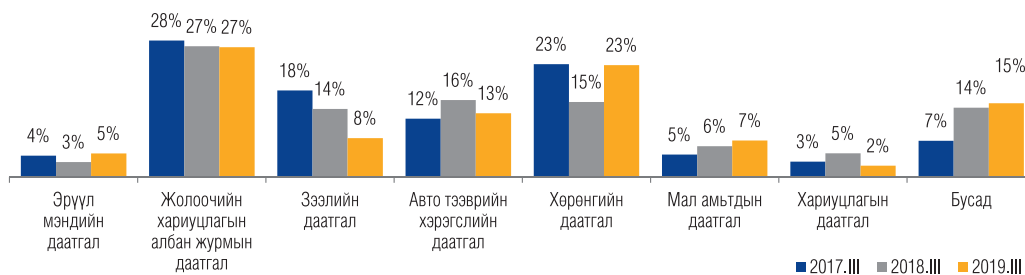
Тус даатгалын бүтээгдэхүүний нөхөн төлбөр болон хураамжийн орлогын харьцааны 7 жилийн гуравдугаар улирлын дунжийг авч үзвэл 53.9 хувь байгаа юм. Харин тайлант улиралд дунджаас харьцангуй доогуур буюу 45.2 хувийн үзүүлэлттэй байлаа.

Даатгалын зуучлагчид: Тайлант улиралд даатгалын зуучлагчид нийт 56.1 их наяд төгрөгийн үнэлгээ бүхий даатгалын бүтээгдэхүүнийг зуучилж, зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын дүн 39.4 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Харин даатгалын зуучлагчдын зуучлалын

шимтгэлийн орлого өнгөрсөн оны мөн үед 6.8 тэрбум төгрөг байсан бол тайлант улиралд мөн үеэс 785.0 сая төгрөгөөр өсөж 7.5 тэрбум төгрөгт хүрэв.

Сүүлийн 3 жилийн зуучилсан даатгалын хураамжийн орлого болон зуучлалын шимтгэлийн орлогыг даатгалын бүтээгдэхүүний зах зээлд эзлэх хувь хэмжээгээр харьцуулсан үзүүлэлтийг зураг 80-д дүрсэллээ. 2014 оноос хойш зах зээл дэх төвлөрөлт саарч, даатгалын бүтээгдэхүүн үйлчилгээний төрөлжилт бий болсноор даатгалын нэг бүтээгдэхүүний зах зээлд давамгайлах хандлага өөрчлөгдөх болсон. Тухайлбал 2010 онд хөрөнгийн даатгалд зуучилсан хураамжийн орлогын 60 орчим хувийг бүрдүүлж байсан бол 2019 оны гуравдугаар улирлын байдлаар зах зээлийн 23 хувийг эзэлж байна. Тайлант улиралд зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогод жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын бүтээгдэхүүн хамгийн их буюу 27 хувийг эзэлж байна.

Зураг 80: Зуучилсан даатгалын нийт хураамжийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

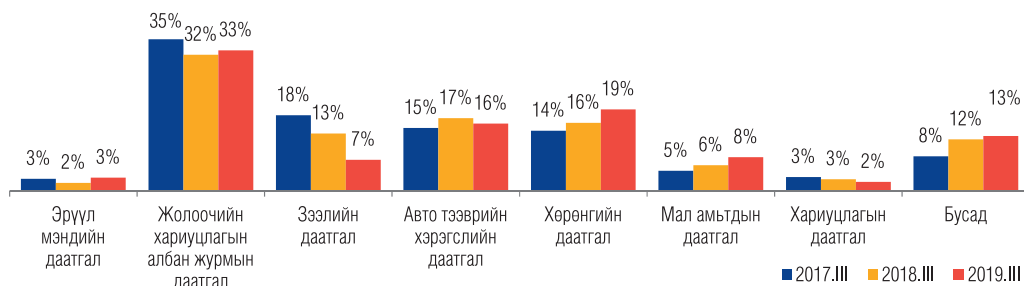

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын зуучлагчдын хувьд жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал, хөрөнгийн даатгал, зээлийн даатгал, авто тээврийн хэрэгслийн даатгалын бүтээгдэхүүн нь нийт зуучилсан хураамжийн орлого болон зуучлалын шимтгэлийн орлогын ихэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

Харин сүүлийн жилүүдэд бусад даатгалын бүтээгдэхүүн, тэр дундаа гэнэтийн осол эмчилгээний даатгал, агаарын хөлгийн даатгалын зуучлалын зах зээлд эзлэх хувь өсөх төлөвтэй байна. Тухайлбал 2019 оны гуравдугаар улиралд зуучилсан даатгалын хураамжийн орлогын 7.1 хувийг гэнэтийн осол эмчилгээний даатгал, 6.6 хувийг агаарын хөлгийн даатгал тус тус эзэлж байна.

Зураг 81: Зуучлалын шимтгэлийн орлого /бүтээгдэхүүнээр/

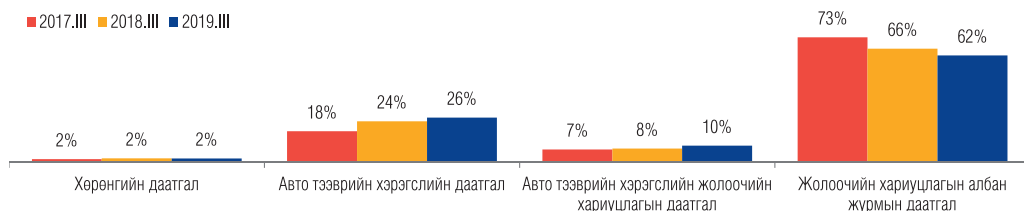

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Даатгалын хохирол үнэлэгчид: Тайлант улиралд даатгалын хохирол үнэлэгч компаниуд нийт 18,094 хохирлыг 89.2 тэрбум төгрөгөөр үнэлэв.

Нийт хохирол үнэлгээний орлого өнгөрсөн жилийн мөн үетэй харьцуулахад 123.1 сая төгрөгөөр өсөж, 778.8 сая төгрөгт хүрэв.

Зураг 82: Даатгалын хохирлын тоо /бүтээгдэхүүнээр/

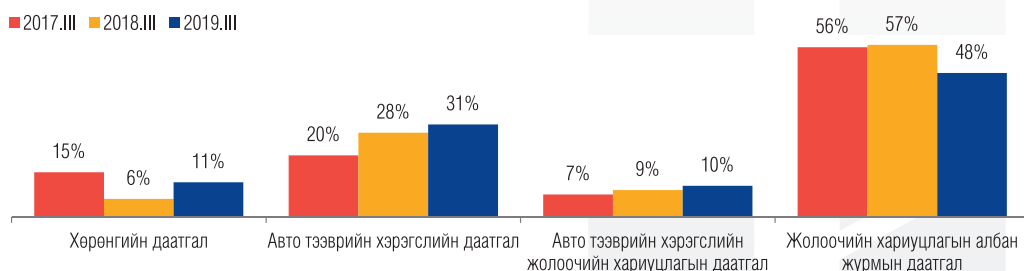

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улирлын даатгалын хохирол үнэлгээний орлогын бүтцийг авч үзвэл жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгал 48 хувь, авто тээврийн хэрэгслийн даатгал 31 хувь, хөрөнгийн

даатгал 11 хувь, авто тээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал 10 хувийг тус тус эзэлж байна.

Зураг 83: Даатгалын хохирол үнэлгээний орлого /бүтээгдэхүүнээр/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.4. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээ: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд зааснаар Монгол улсад үйл ажиллагаагаа явуулж буй банк бус санхүүгийн байгууллагууд зээл, төлбөрийн баталгаа гаргах, төлбөр тооцооны хэрэгсэл гаргах, цахим төлбөр тооцоо, мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ, гадаад валютын арилжаа, итгэлцлийн үйлчилгээ, богино хугацаат санхүүгийн хэрэгсэлд хөрөнгө оруулалт хийх, хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн чиглэлээр мэдээлэл зөвлөгөө өгөх,

факторингийн үйлчилгээ, үл хөдлөх эд хөрөнгө барьцаалахтай холбоотой санхүүгийн зуучлалын үндсэн үйл ажиллагаа гэсэн үндсэн 10 үйл ажиллагааг тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр эрхэлж байна. Эдгээрээс зээлийн үйл ажиллагааг нийт 494 банк бус санхүүгийн байгууллага, гадаад валютын арилжааг 155 банк бус санхүүгийн байгууллага тусгай зөвшөөрлийн хүрээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас 43 нь зөвхөн тухайн үйл ажиллагаагаар дагнан ажиллаж байна.

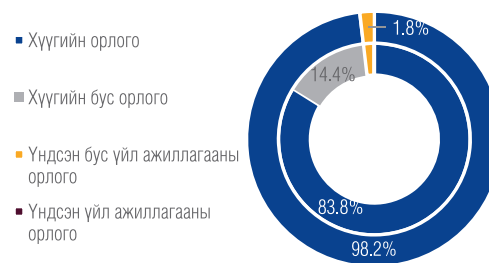
Зураг 84: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тоо, үйлчилгээний төрлөөр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

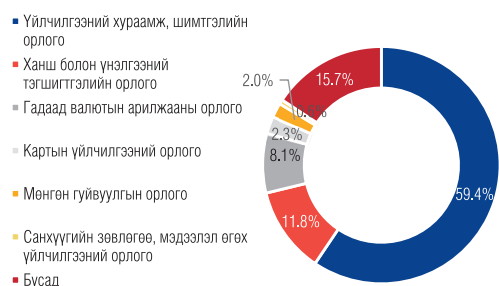
Бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний орлого: 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого 250.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн бөгөөд нийт орлогын 98.2 хувийг үндсэн үйл ажиллагааны орлого буюу хүүгийн болон хүүгийн бус орлого бүрдүүлж байна. Үүнээс нийт орлогын 83.8 хувь буюу 210.0 тэрбум төгрөгийг хүүгийн орлого, 14.4 хувь нь буюу 36.0 тэрбум төгрөгийг хүүгийн бус орлого бүрдүүлж байна.

Зураг 85: Үйл ажиллагааны орлого, төрлөөр

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 86: Хүүгийн бус орлого

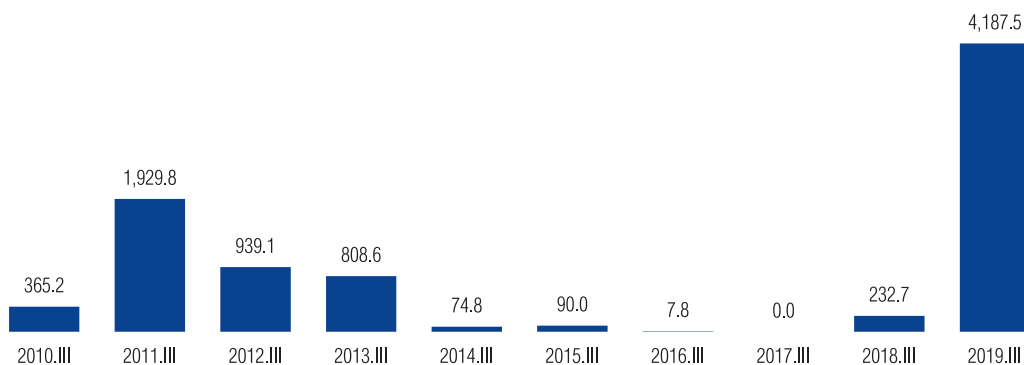

Хүүгийн бус орлогын 59.4 хувийг үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн орлого, 11.8 хувийг ханш болон үнэлгээний тэгшигтгэлийн орлого, 8.1 хувийг гадаад валютын арилжааны орлого, 2.3 хувийг картын үйлчилгээний орлого, 2.0 хувийг мөнгөн гуйвуулгын орлого, 0.6 хувийг санхүүгийн зөвлөгөө, мэдээлэл өгөх үйлчилгээний орлого, 15.7 хувийг бусад орлого тус тус бүрдүүлж байна.

Факторингийн үйлчилгээ: Өмнө дурдсанчлан банк бус санхүүгийн байгууллагуудын дийлэнх нь зөвхөн зээлийн үйлчилгээг эрхэлж орлогын ихэнх хувиа хүүгийн орлогоос олдог. Гэхдээ банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуульд заасны дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь нийт 10 төрлийн үйл ажиллагааг эрхлэх боломжтой байдаг ба цөөн тооны байгууллагууд факторинг, итгэлцэл, мөнгөн гуйвуулга болон валютын үйлчилгээг дагнан эсвэл бусад үйлчилгээтэй хавсран эрхэлдэг.

Факторингийн үйлчилгээ гэдэг нь зээлдүүлэгч буюу үүрэг гүйцэтгүүлэгчээс мөнгөн төлбөрийн үүргийг шаардах эрхээ гуравдагч этгээдэд бүхэлд нь худалдах, энэхүү эрхийг хүлээн авагч нь эрхээ хэрэгжүүлэх болон үүсэн гарах үр дагаврыг бүхэлд нь хариуцах үйл ажиллагааг хэлдэг. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар салбарын хэмжээнд нийт 4.2 тэрбум төгрөгийн факторингийн цэвэр авлага бүртгэлтэй байна.

Зураг 87: Факторингийн үйлчилгээний цэвэр авлага /сая төгрөгөөр/

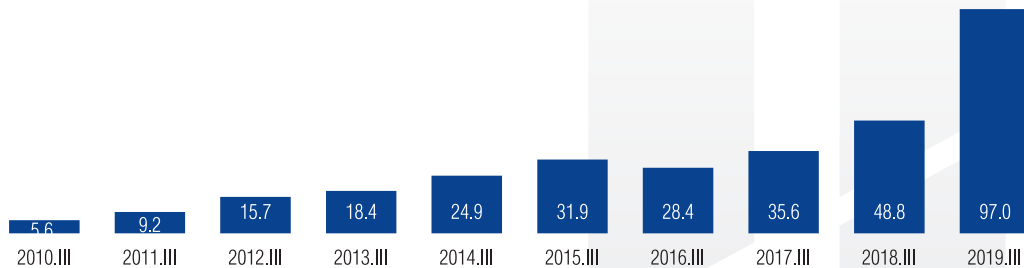

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Итгэлцлийн үйлчилгээ: Итгэлцлийн үйлчилгээ гэдэг нь итгэл хүлээлгэгчийн активыг үнэгүйдлээс хамгаалж, ашиг олж өгөх зорилгоор тэдгээртэй харилцан тохиролцсон гэрээний үндсэн дээр итгэл хүлээгчээс нэр бүхий хөрөнгийг түр хугацаанд хянах, ашиглах, захиран зарцуулах үйл ажиллагааг хэлдэг.

Салбарын хэмжээнд нийт 31 банк бус санхүүгийн байгууллага итгэлцлийн үйлчилгээ эрхлэх тусгай зөвшөөрлийг эзэмшиж байгаа хэдий ч тайлант улиралд 24 банк бус санхүүгийн байгууллага уг үйлчилгээг эрхэлж байна. Тэдгээрийн үзүүлсэн итгэлцлийн үйлчилгээний нийт өглөг 97.0 тэрбум төгрөг байгаа ба өмнөх оны мөн үеэс 2 дахин өссөн дүнтэй байна.

Зураг 88: Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг /тэрбум төгрөгөөр/

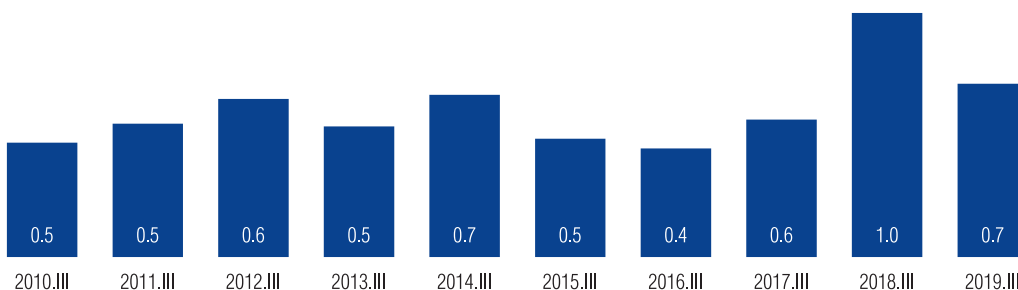
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээ: Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хуулийн дагуу банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь мөнгөн гуйвуулга, цахим төлбөр тооцооны үйлчилгээг эрхлэх боломжтой байдаг бөгөөд салбарын хэмжээнд нийт 24 байгууллага уг үйлчилгээг эрхлэх тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаагаас

тайлант улиралд 10 нь уг үйлчилгээнээс орлого олсон байна.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагууд мөнгөн гуйвуулгын үйлчилгээнээс нийт 710.7 сая төгрөгийн орлогыг олжээ. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 290.6 сая төгрөгөөр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 89: Мөнгөн гуйвуулгын орлого /тэрбум төгрөгөөр/

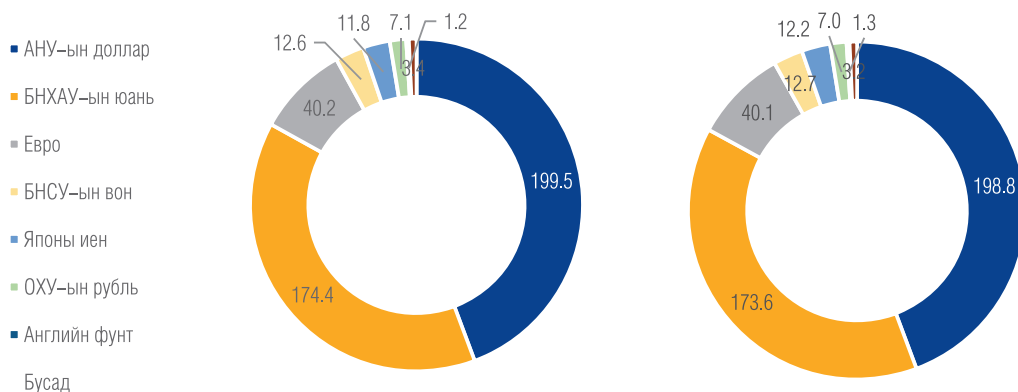

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Гадаад валют арилжааны үйлчилгээ: Салбарын хэмжээнд 155 банк бус санхүүгийн байгууллага гадаад валют арилжааны үйлчилгээ үзүүлж байна. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар эдгээр байгууллагууд нийт 436.9 тэрбум төгрөгтэй тэнцэхүйц гадаад валютыг худалдаж аван, 426.1 тэрбум төгрөгтэй тэнцэхүйц гадаад валютыг худалдсан байна.

Тайлант улиралд нийт 20 төрлийн валютаар арилжаа хийгдсэнээс хамгийн өндөр дүнтэй нь АНУ-ын доллар байгаа ба нийт 199.5 тэрбум төгрөгөөр доллар худалдан авч, 198.8 тэрбум төгрөгөөр долларыг худалдан борлуулсан байна. АНУ-ын долларын дараагаар хамгийн их арилжаалагдсан валют нь БНХАУ-ын юань болон евро байна.

Зураг 90: Гадаад валют арилжааны худалдаж авсан, худалдсан дүн /тэрбум төгрөгөөр /

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

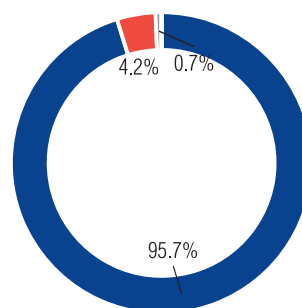
4.5. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүүгийн орлого өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 27.7 хувиар өсөж 34.1 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Нийт хүүгийн орлогын хамгийн өндөр хувийг буюу 95.7 хувийг зээлийн хүүгийн орлого эзэлж байна. Хүүгийн орлогыг бүрдүүлэгч зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого өнгөрсөн оноос 32.3 хувиар өсөж

233.5 сая төгрөгт хүрсэн бол банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан хүүгийн орлого 6.8 хувиар буурч 1.5 тэрбум төгрөг, харин санхүүгийн түрээсийн орлого олоогүй байна. Харин хүүгийн цэвэр орлого өнгөрсөн оноос 32.2 хувиар өсөж тайлант онд 15.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна.

Зураг 91: Хүүгийн орлогын бүтэц /хувиар/

- Зээлийн хүүгийн орлого
- Банк, санхүүгийн байгууллагаас авсан хүүгийн орлого
- Зээлийн нэмэгдүүлсэн хүүгийн орлого
- Үнэт цаасны хүүгийн орлого
- Санхүүгийн түрээсийн хүүгийн орлого

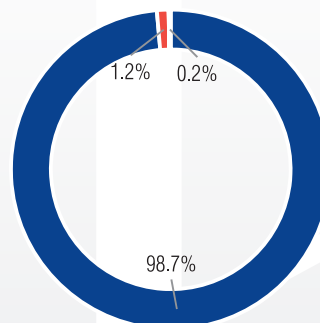
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын хүүгийн зардал өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 20.3 хувиар өсөж 20.1 тэрбум төгрөгт хүрсэн байна. Нийт хүүгийн зардлын хамгийн өндөр буюу 98.7 хувийг хадгаламжийн хүүгийн зардал эзэлж байна. Түүнчлэн хүүгийн зардлын 1.2 хувийг

эзэлж буй банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал өмнөх оны мөн үеэс 36.7 хувиар буурч 238.5 сая төгрөг, мөн санхүүгийн түрээсийн хүүгийн зардал 87.9 хувиар буурч 2.4 сая төгрөгт хүрчээ.

Зураг 92: Хүүгийн зардлын бүтэц /хувиар/

- Хадгаламжийн хүүгийн зардал
- Банк, санхүүгийн байгууллагад төлсөн хүүгийн зардал
- Санхүүгийн түрээсийн хүүгийн зардал
- Бусад хүүгийн зардал

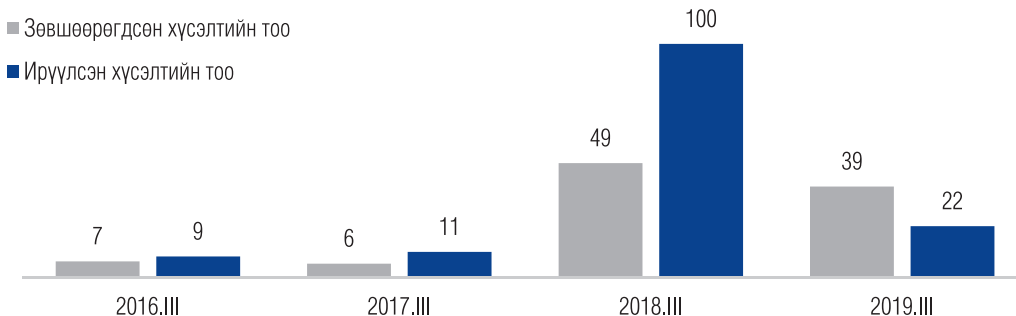
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

4.6. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 3 дугаар улиралд батлан даалт гаргуулах нийт 39 хүсэлт ирснээс 22 хүсэлт нь зөвшөөрөгдсөн байна. Ирүүлсэн хүсэлтийн тоо

нь өмнөх оны мөн үеэс буурсан буюу 1.6 дахин бага дүнтэй байна.

Зураг 93: Батлан даалт гаргуулахаар ирүүлсэн хүсэлтийн тоо

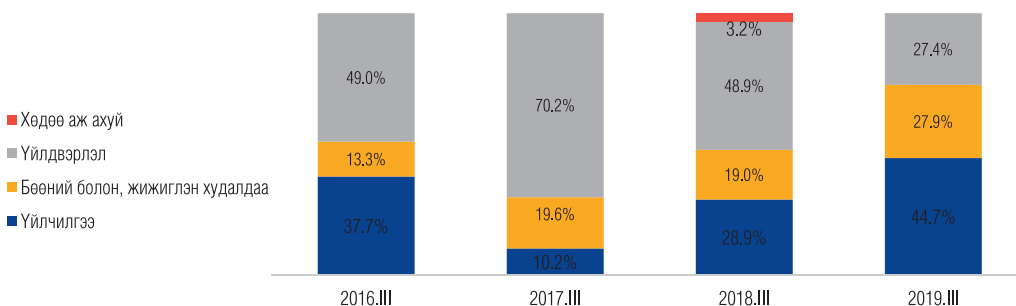

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд шинээр гаргасан батлан даалтын хэмжээг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбаруудаар ангилан харвал нийт дүнгийн дийлэнх нь буюу 44.7 хувь нь үйлчилгээний салбарт, 27.9 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны салбарт, 27.4 хувь нь үйлдвэрлэлийн

салбарт олгогдсон байна. Өмнөх оны мөн үед үйлдвэрлэлийн салбарт батлан даалт түлхүү гаргаж байсан бол тайлант улиралд үйлчилгээний салбарт гаргасан батлан даалт нийт батлан даалтын дийлэнх хэсгийг бүрдүүлж байна.

Зураг 94: Шинээр гаргасан батлан даалт, эдийн засгийн салбараар

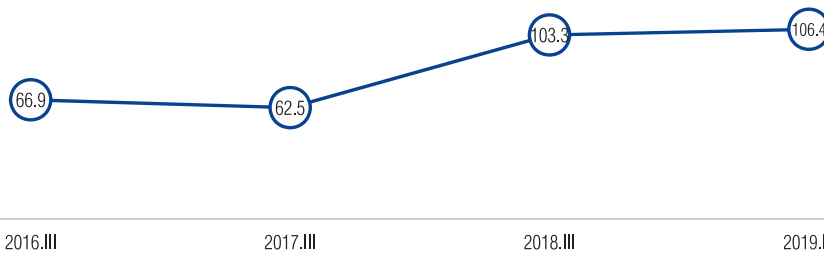

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2016 оны сүүл үеэс эхлэн батлан даалт гаргах дундаж хугацаа өссөн дүнтэй байгаа бөгөөд 2019 оны 3 дугаар улиралд гаргасан батлан даалтын дундаж хугацаа 106.4 сар буюу 8.9 жил байна.

Ингэснээр 2019 оны 3 дугаар улирал нь өмнөх онуудаас батлан даалтын дундаж хугацаагаараа хамгийн их дүнтэй болж байна.

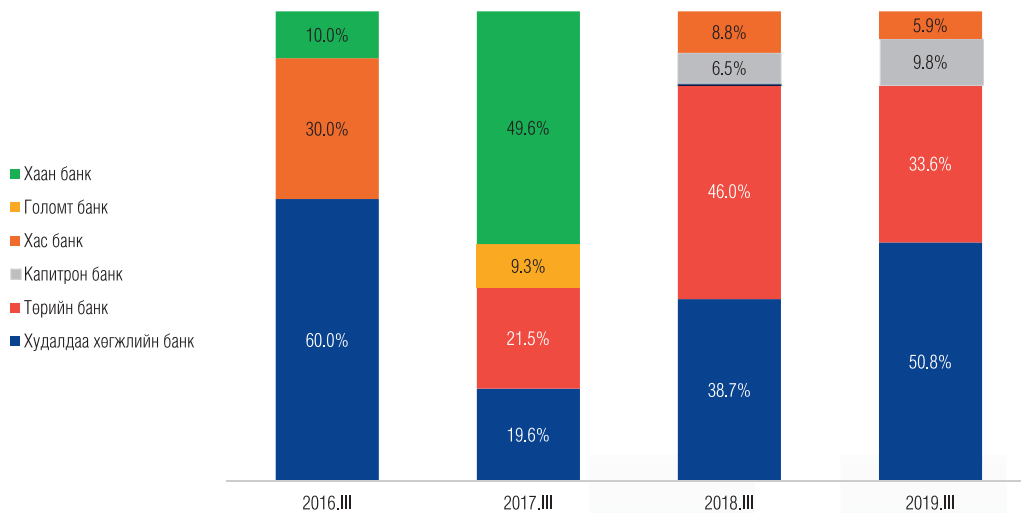
Зураг 95: Батлан даалт гаргах дундаж хугацаа /сараар/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 3 дугаар улиралд Сангийн батлан даалтын 50.8 хувийг Худалдаа хөгжлийн банк, 33.6 хувийг Төрийн банк, 4.6 хувийг Капитрон банк, 3.5 хувийг Хаан банкны зээлд гаргасан байна.

Зураг 96: Шинээр гаргасан батлан даалт, арилжааны банкаар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

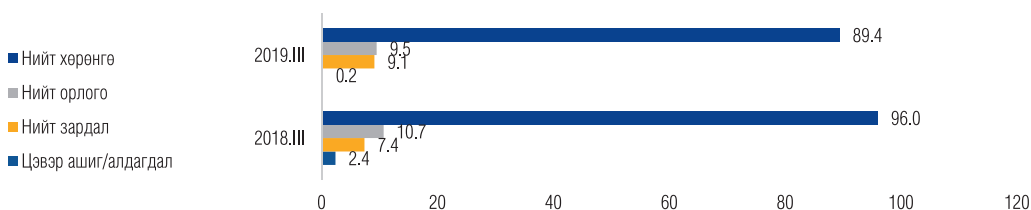
АШИГТ
АЖИЛЛАГАА

5.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Үнэт цаасны компани: Тайлант хугацаанд хөрөнгийн зах зээлд 53 ҮЦК тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа эрхэлж байна. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлого 9.5 тэрбум төгрөг, нийт зардал 9.1 тэрбум төгрөг, цэвэр ашиг/алдагдал

Мөн энэ хугацаанд ҮЦК-уудын нийт хөрөнгө 89.4 тэрбум төгрөг байгаа бөгөөд хөрөнгийн бүтцийн 89.3 хувийг эргэлтийн хөрөнгө, 10.7 хувийг эргэлтийн бус хөрөнгө бүрдүүлсэн байна.

Зураг 97: Үнэт цаасны компаниудын орлогын болон балансын тайлангийн үзүүлэлтүүд /тэрбум төгрөгөөр/

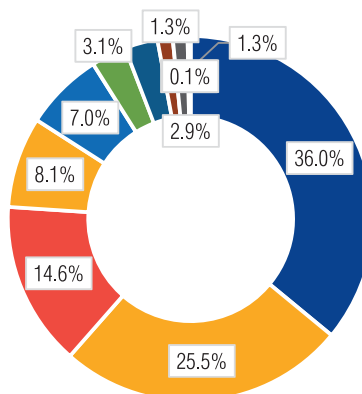
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар ҮЦК-уудын нийт орлогын хэмжээ 9.5 тэрбум төгрөг байна.

Орлогын бүтцийн задаргааг доорх зурагт үзүүлэв.

Зураг 98: Үнэт цаасны компаниудын орлогын бүтэц

- Брокерын үйл ажиллагааны орлого
- Андеррайтерийн үйл ажиллагааны орлого
- Үнэт цаасны арилжааны цэвэр орлого
- Хүүний орлого
- Хөрөнгө оруулалтын зөвлөхийн үйл ажиллагааны орлого
- Ногдол ашгийн орлого
- Бусад орлого
- Бусад үйл ажиллагааны орлого
- Түрээсийн орлого
- Үнэт цаасны үнэлгээний тэгшитгэлийн цэвэр орлого
- Дилерийн үйл ажиллагааны орлого

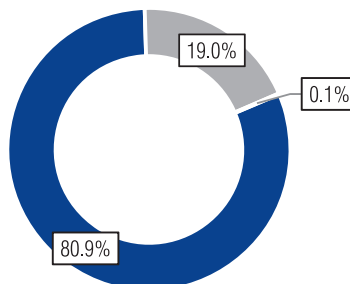
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд ҮЦК-уудын нийт зардал 9.1 тэрбум төгрөг байгаагаас борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий удирдлагын зардал

80.9 хувь, санхүүгийн зардал 19.0 хувь, бусад зардал 0.1 хувийг эзэлж байна.

Зураг 99: Үнэт цаасны компаниудын зардлын бүтэц

- Борлуулалт, маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал
- Санхүүгийн зардал
- Бусад зардал

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант хугацаанд салбарын нэгтгэлд хамрагдсан нийт 51 ҮЦК-уудаас 32 үнэт цаасны компани алдагдалтай, 19 үнэт цаасны компани ашигтай ажилласан байна. Алдагдалтай ажилласан үнэт цаасны компаниудын хувьд ажиллагчдын

цалингийн зардал, албан татвар, төлбөр, хураамжийн зардал зэргээс хамааран алдагдал хүлээсэн байна.

Хүснэгт 8: Үнэт цаасны компаниудын орлогын хураангуй тайлан /тэрбум төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2018.III	2019.III	Зөрүү
Нийт орлого	10.74	9.52	-1.22
Үйл ажиллагааны орлого	9.10	8.05	-1.05
Түрээсийн орлого	0.13	0.12	-0.01
Хүүгийн орлого	0.78	0.77	-0.01
Ногдол ашгийн орлого	0.01	0.30	0.29
Бусад орлого	0.72	0.28	-0.44
Нийт зардал	7.36	9.09	1.73
Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал	6.98	7.35	0.37
Санхүүгийн зардал	0.35	1.73	1.38
Бусад зардал	0.04	0.01	-0.03
Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)	0.02	-0.004	-0.02
Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)	-0.01	-0.0003	0.01
Бусад ашиг (алдагдал)	-0.54	0.03	0.57
Татвар төлөхийн өмнөх ашиг (алдагдал)	2.74	0.45	-2.29
Татварын зардал	0.34	0.21	-0.13
Татварын дараах ашиг (алдагдал)	2.40	0.25	-2.15
Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)	2.40	0.25	-2.15

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

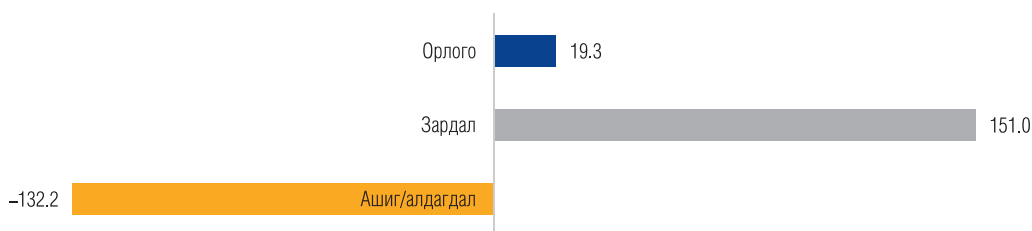
2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 53 ҮЦК Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр үйл ажиллагаа явуулж нийт орлого 2018 оны мөн үеийнхээс 1.2 тэрбум төгрөгөөр буурсан. Харин нийт зардал өмнөх оны мөн үеэс 1.7 тэрбум төгрөгөөр өсөхөд санхүүгийн зардал 1.4 тэрбум төгрөгөөр нэмэгдсэн нь нөлөөлөв. Харин тайлант үеийн цэвэр ашиг 2.2 тэрбум төгрөгөөр буурчээ.

Кастодианы үйл ажиллагаа: 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Хорооноос тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр 3 банк кастодианы үйл

ажиллагаа эрхэлж байна. Тайлант улиралд нийт кастодиан банкуудын орлого 19.3 тэрбум төгрөг, нийт зардал 151.0 тэрбум төгрөгтэй тэнцэж, 132.2 тэрбум төгрөгийн алдагдалтай ажиллав.

Орлогыг бүтцээр задлан авч үзвэл, кастодианы үйлчилгээний хураамж, шимтгэлийн орлого дийлэнх хувийг эзэлж байгаа бөгөөд үлдсэн хэсгийг бусад орлого бүрдүүлж байгаа бол зардлын дийлэнх хувийг цалин, хөлсний зардал бүрдүүлж байна.

Зураг 100. Кастодиан банкуудын орлогын тайлангийн хураангуй /сая төгрөг/

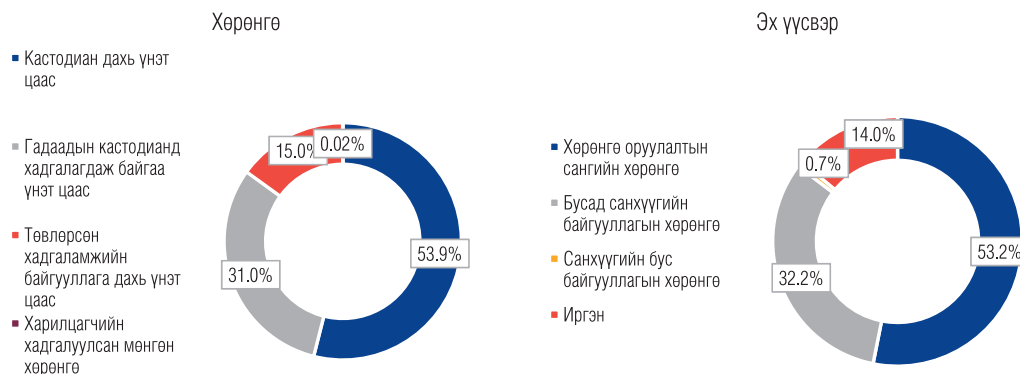

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Кастодианы харилцагчдын дансны бүтцийг ангилан харвал хөрөнгийн дийлэнх буюу 53.9 хувийг кастодиан дахь үнэт цаас эзэлж байгаа бол

эх үүсвэр талын 53.2 хувийг хөрөнгө оруулалтын сангийн хөрөнгө эзэлж байна.

Зураг 101. Кастодиан банкуудын санхүүгийн байдлын бүтэц

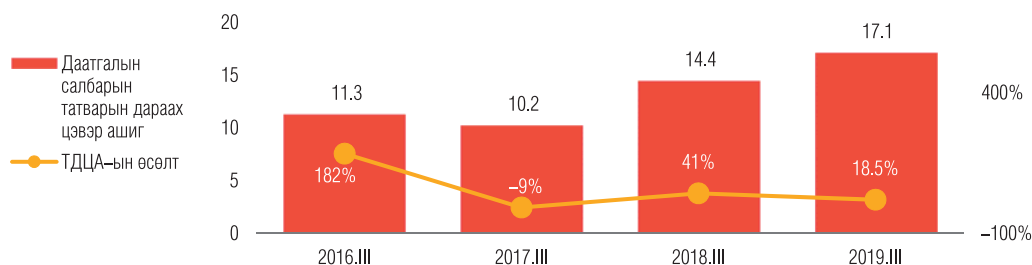
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын цэвэр ашиг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 6 тэрбум төгрөгөөр өсөж 17.1 тэрбум төгрөг болсон байна. Татварын дараах цэвэр ашгийн өсөлтийг бүлэглэн авч үзвэл цэвэр ашгийн хэмжээ буурсан

9 даатгалын компани, 50 хувь хүртэлх өсөлттэй 1 даатгалын компани, 50–иас 100 хувийн өсөлттэй 2 даатгалын компани, 100 хувиас дээш өсөлттэй 4 даатгалын компани байна.

Зураг 102: Цэвэр ашиг

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

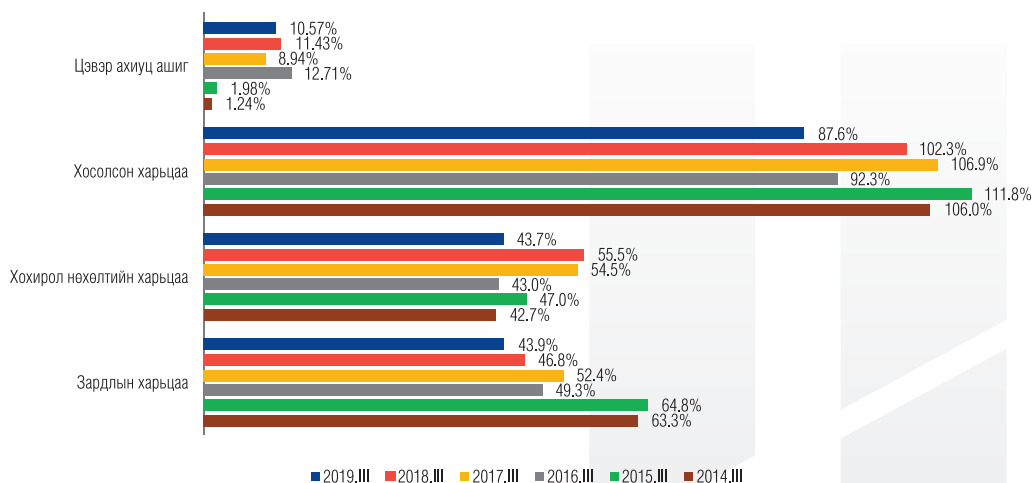
Голлох харьцаанууд: Хохирол нөхөлтийн харьцаа тайлант улиралд өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 11.8 хувиар буурсан үзүүлэлттэй байв. Зардлын харьцаа өмнөх оны мөн үеэс 2.9 хувиар буурч 43.9 хувь болж өсчээ.

Салбарын хэмжээнд зардлын хосолсон харьцааг авч үзвэл нөхөн төлбөр болон үйл ажиллагааны зардал нийт орлогод тооцсон хураамжийн

орлогын 87.6 хувьтай тэнцэв. Зардлын хосолсон харьцаа өнгөрсөн оны мөн үеэс 14.7 хувиар буурсан байна.

Даатгалын салбарын цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа тайлант улиралд буурсан үзүүлэлттэй байна. 2017 оны гуравдугаар улиралд 8.94 хувь, 2018 оны мөн үед 11.43 хувь байсан бол 2019 оны гуравдугаар улиралд 10.57 хувьд хүрлээ.

Зураг 103: Цэвэр ахиуц ашиг, хосолсон харьцаа

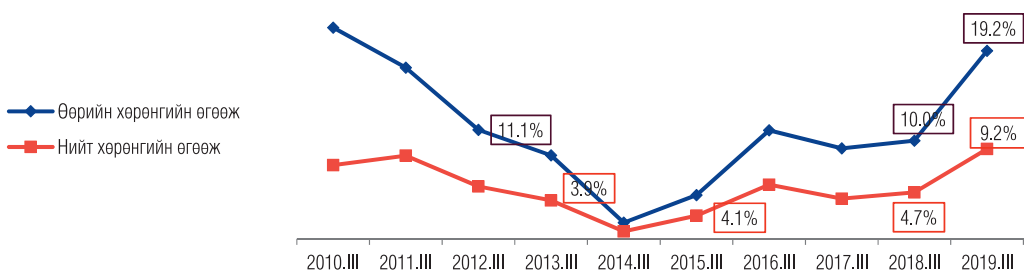

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Ашигт ажиллагааны коэффициент: Салбарын өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг гуравдугаар улирлаар харьцуулан харвал 2010 оны мөн үед хамгийн өндөр буюу 11.1 хувь байсан бол 2014 онд уг үзүүлэлт хамгийн доод цэгтээ хүртэл буурч 1.6 хувьд хүрсэн билээ. 2014 оноос хойш өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн харьцаа өсөх хандлагатай байгаа бөгөөд тайлант хугацаанд өмнөх оны мөн үеэс 9.2 пунктээр өссөнөөр 19.2 хувьд хүрсэн үзүүлэлттэй байна.

Нийт хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн графикийн чиглэлд ижил төлөв ажиглагдаж байна. 2014 оны нэгдүгээр улиралд нийт хөрөнгийн өгөөж хамгийн доод цэгтээ буюу 1 хувьд хүрсэн хэдий ч дараагийн жилүүдэд сэргэж эхэлсэн. Тайлант улиралд нийт хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үеэс 1.3 пунктээр өсөж 3.7 хувь болсон байна.

Зураг 104: Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж

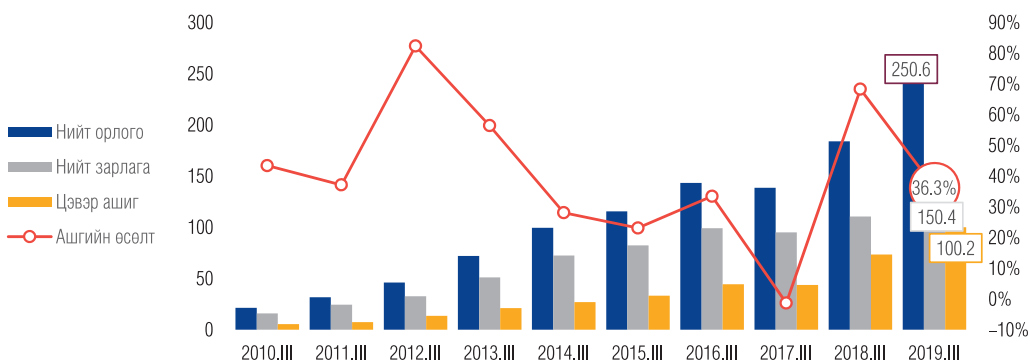
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын ашиг, түүний өсөлт: Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт орлого өмнөх оны мөн үеэс 36.2 хувиар буюу 66.6 тэрбум төгрөгөөр өсөж 250.6 тэрбум төгрөгт хүрсэн бол, нийт зарлага өмнөх оны мөн үеэс нийт орлоготой

ижил хувиар буюу 36.2 хувиар буюу 40.0 тэрбум төгрөгөөр өсөн 150.4 тэрбум төгрөгт хүрчээ. Ингэснээр банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт цэвэр ашиг өмнөх оны мөн үеэс 26.7 тэрбум төгрөгөөр өсөн 100.2 тэрбум төгрөг болсон байна.

Зураг 105: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын орлого, зарлага, ашгийн динамик /тэрбум төгрөгөөр/

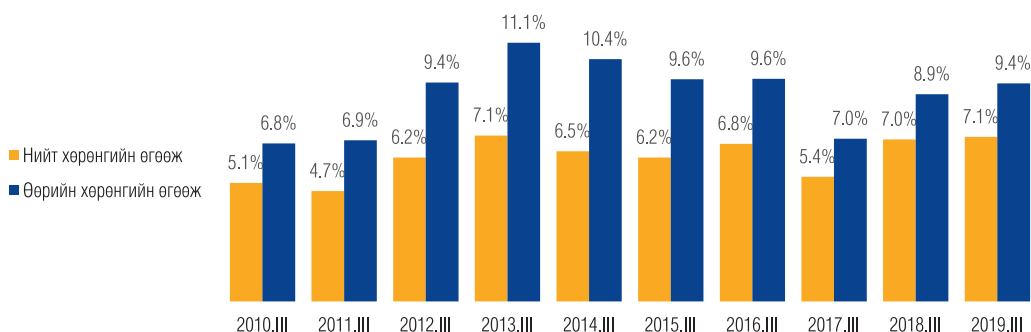
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Салбарын хэмжээнд 539 банк бус санхүүгийн байгууллага үйл ажиллагаа явуулах тусгай зөвшөөрөл эзэмшиж байгаагаас 440 банк бус санхүүгийн байгууллага нь 106.6 тэрбум төгрөгийн ашигтай, 88 банк бус санхүүгийн байгууллага нь 6.4 тэрбумын алдагдалтай ажиллаж, харин 11 банк бус санхүүгийн байгууллага нь тайлант

улиралд үйл ажиллагаа явуулаагүй байна.

Нийт хөрөнгийн болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж: Банк бус санхүүгийн салбарын хэмжээнд нийт хөрөнгийн өгөөж өмнөх оны мөн үеэс 0.1 пунктээр өсөж 7.1 хувь, өөрийн хөрөнгийн өгөөж 0.5 пунктээр өсөж 9.4 хувьд хүрлээ.

Зураг 106: Нийт хөрөнгө, өөрийн хөрөнгийн өгөөж

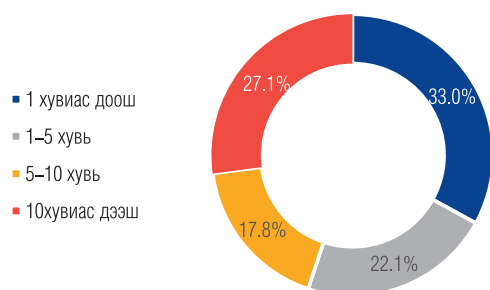

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

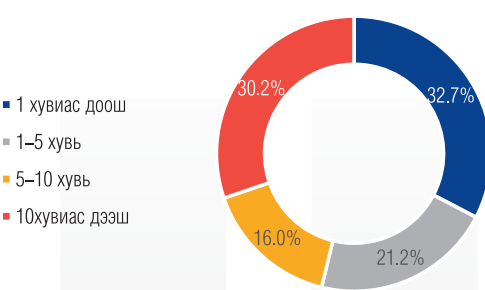
Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг тооцоход 33.0 хувь нь 1 хувиас доош, 22.1 хувь нь 1–5 хувь, 17.8 хувь нь 5–10 хувь, 27.1 хувь нь 10 хувиас дээш нийт

хөрөнгийн өгөөжтэй ажилласан бол 32.7 хувь нь 1 хувиас бага, 21.2 хувь нь 1–5 хувь, 16.0 хувь нь 5–10 хувь, 30.2 хувь нь 10 хувиас дээш өөрийн хөрөнгийн өгөөжтэй ажилласан байна.

Зураг 107: Нийт хөрөнгийн өгөөж

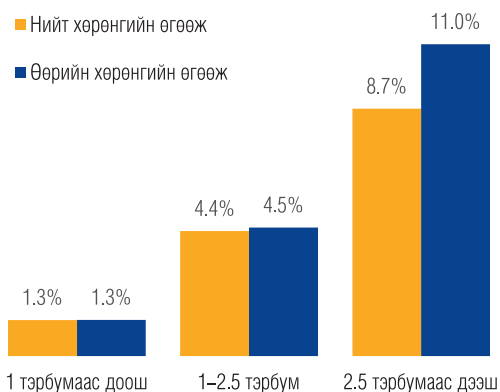

Зураг 108: Өөрийн хөрөнгийн өгөөж

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зураг 109: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хөрөнгийн өгөөжийн медиан утга, хувь нийлүүлсэн хөрөнгөөр

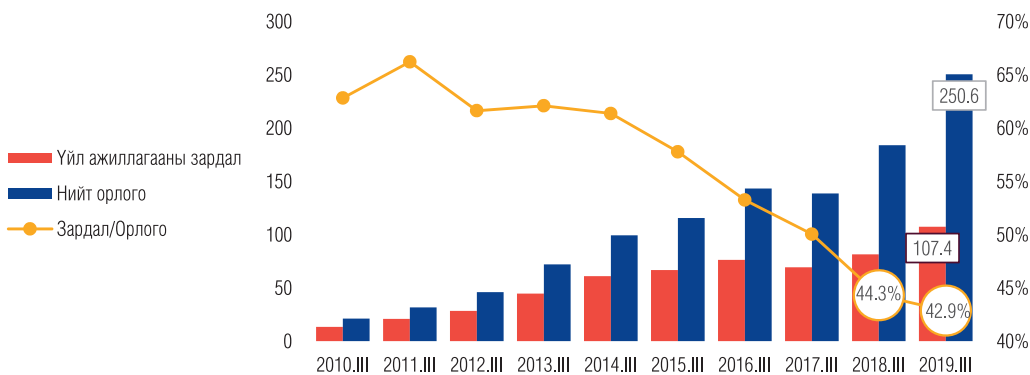

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөжийг хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн ангиллаар харахад 1 тэрбумаас доош хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 1.3 хувиас бага, 1–2.5 тэрбум төгрөгийн хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 4.4 хувиас бага, 2.5 тэрбум төгрөгөөс дээш хувь нийлүүлсэн хөрөнгөтэй банк бус санхүүгийн байгууллагуудын тал хувь нь 8.7 хувиас бага нийт хөрөнгийн өгөөжтэй байна. Өөрийн хөрөнгийн өгөөжийн хувьд холбогдох утгууд нь харгалзан 1.3, 4.5, болон 11.0 хувьтай байна.

Зардал, орлогын харьцаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нэг төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар хэдэн төгрөгийн зардал гаргаж буйг тооцдог харьцаа болох зардал, орлогын харьцаа тайлант улиралд 42.9 хувь гарсан буюу өмнөх оны мөн үеэс 1.4 нэгжээр буурчээ. Өөрөөр хэлбэл банк бус санхүүгийн байгууллагууд 100 төгрөгийн

орлого олохын тулд дунджаар 43 төгрөгийн зардал гаргаж байна гэсэн үг юм. Тайлант улиралд банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зээлийн хүү хэвийн байхад зардал орлогын харьцаа мөн буурсан нь банк бус санхүүгийн байгууллагуудын үр ашигт байдал нэмэгдэж буйг харуулж байна.

Зураг 110: Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын зардал, орлогын харьцаа

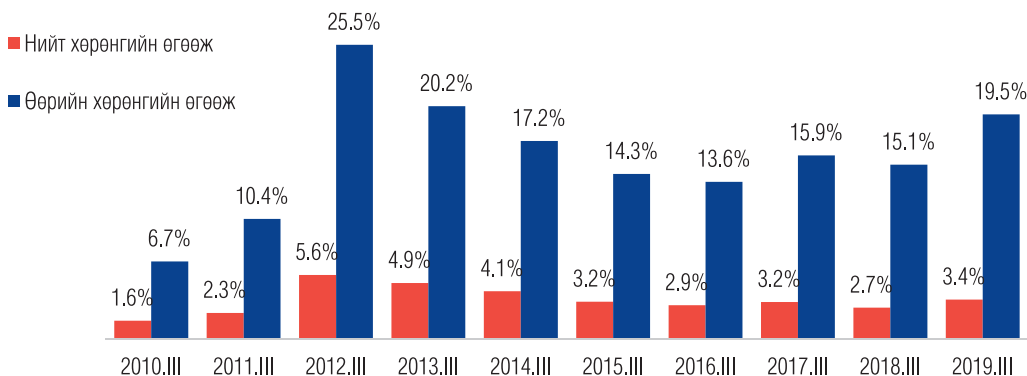

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хадгаламж, зээлийн хоршоодын нийт хөрөнгийн болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж: Тайлант улиралд ХЗХ-дын өөрийн хөрөнгийн өгөөж нь өмнөх оны

мөн үетэй харьцуулахад 4.4 пунктээр өсөж 19.5 хувьд хүрсэн ба нийт хөрөнгийн өгөөж нь 0.7 пунктээр өсөж 3.4 хувьд хүрчээ.

Зураг 113: ХЗХ-дын нийт болон өөрийн хөрөнгийн өгөөж /хувиар/

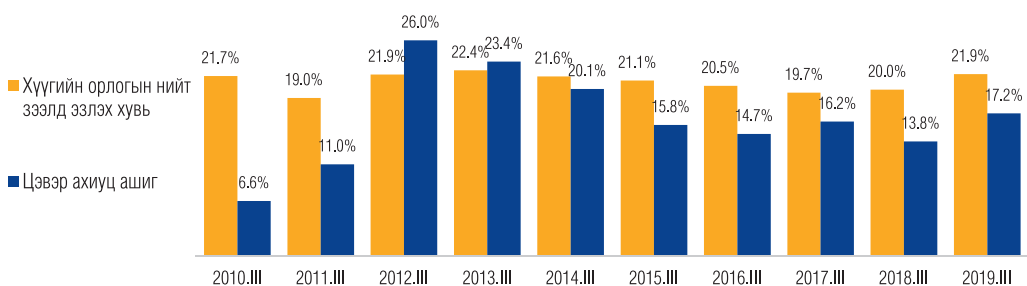

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Голлох харьцаанууд: Тайлант улиралд гишүүдэд олгож буй зээлийн хүүгийн орлогын нийт зээлд эзлэх хувь өмнөх оноос 1.9 пунктээр өсөж 21.9 хувьд хүрчээ. Энэхүү үзүүлэлт нь ХЗХ-д зээлийн үйлчилгээнээс олж буй дундаж орлогыг харуулдаг ба эндээс тайлант улиралд ойролцоогоор 100

төгрөгийн зээлийн үйлчилгээнээс олсон орлого нь 22 төгрөг байна. Харин цэвэр ашгийг нийт орлогод харьцуулан тооцдог цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа нь өмнөх оны мөн үеэс 3.4 пунктээр өсөж 17.2 хувь болсон байна.

Зураг 114: ХЗХ-дын хүүгийн орлогын хувь болон цэвэр ахиуц ашгийн харьцаа /хувиар/

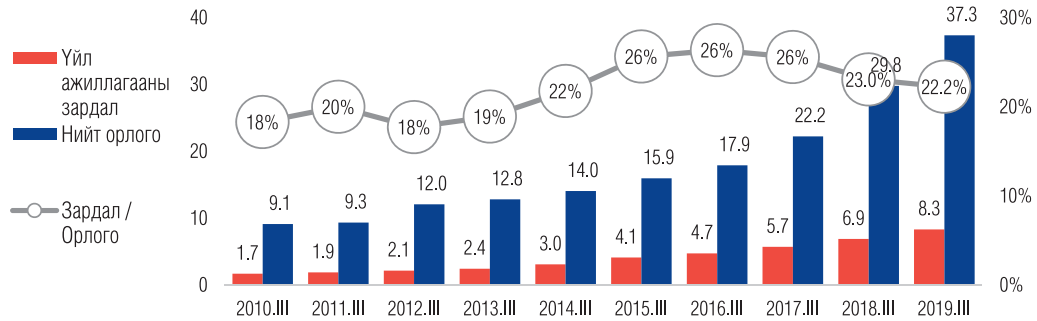

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Үйл ажиллагааны зардал ба орлогын харьцаа: Энэхүү харьцаа нь ХЗХ-д нэг төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар хэдэн төгрөгийн зардал гаргаж буйг тооцдог ба тайлант улиралд тус

үзүүлэлт 22.2 хувь гарч өмнөх оноос 0.8 пунктээр буурчээ. Энэ нь ХЗХ-д 100 төгрөгийн орлого олохын тулд дунджаар 22 төгрөгийн зардал гаргаж байна гэсэн үг юм.

Зураг 115: ХЗХ-дын зардал, орлогын харьцаа

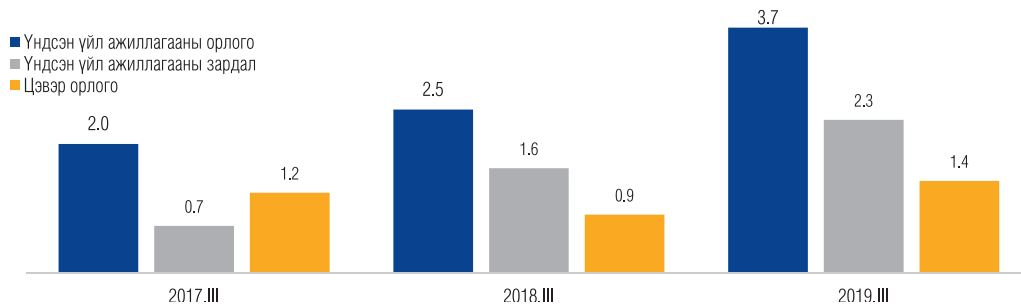
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

5.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар зээлийн батлан даалтын сан 3.7 тэрбум төгрөгийн орлого олж, 2.3 тэрбум төгрөгийн зардлыг зарцуулснаар 1.4 тэрбум төгрөгийн ашигтай ажилласан байна. Үндсэн үйл ажиллагааны орлогын 91.7 хувийг

гишүүдийн татварын орлого /хүүгийн орлого/, үлдсэн 8.3 хувийг батлан даалт, хураамж, шимтгэлийн орлого бүрдүүлж байна. Тайлант улиралд Сангийн цэвэр орлогын дүн өмнөх оны мөн үеэс 1.6 дахин өссөн дүнтэй байна.

Зураг 116: Ашигт ажиллагаа, тэрбум төгрөгөөр

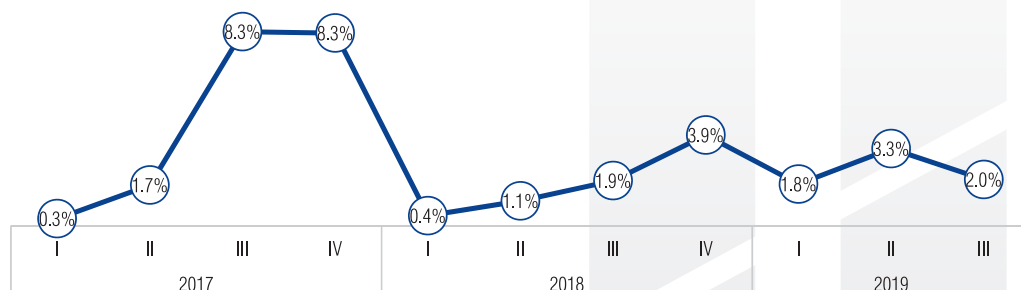

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Сангийн нийт хөрөнгийн өгөөж 2.0 хувьтай байгаа ба өмнөх

улирлаас 1.3 нэгжээр буурч, өмнөх оны мөн үеэс 0.1 нэгжээр өссөн дүнтэй байна.

Зураг 117: Нийт хөрөнгийн өгөөж

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

0.356987

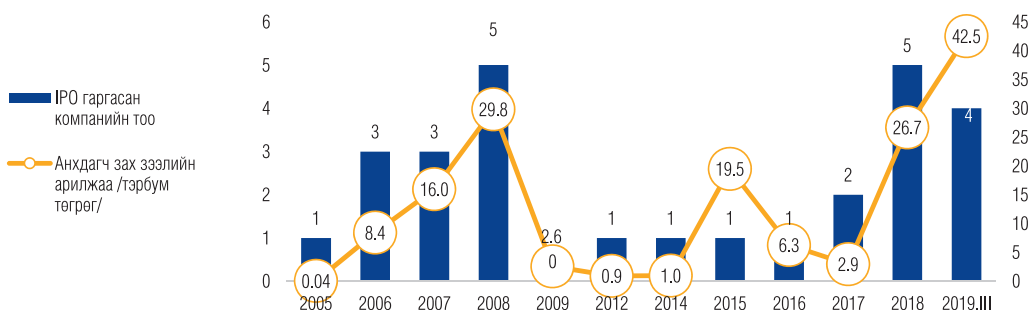
ТОГТВОРТОЙ
БАЙДАЛ

6.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

IPO, FPO түүхэн замнал: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК 1991 онд байгуулагдаж 1992 онд МХБ – ээр дамжуулан 475 улсын өмчит компанийг хувьчилсан түүхтэй. Үүнээс хойш 2005 онд “Монгол шилтгээн” ХК МХБ–ээр дамжуулан анхдагч зах зээлээс хөрөнгө татан төвлөрүүлсэн нь Монголын анхны IPO гаргасан тохиол болсон юм. 2005 оноос хойш 2019 оны 3 дугаар улирлын нийт 27 компани IPO хийж нийт 156.5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг анхдагч зах зээлээс татан төвлөрүүлээд байна. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар нийт 5 компанид анхдагч зах зээлд хувьцаагаа арилжаалах зөвшөөрөл

өгсөн бөгөөд 4 компани 42.4 тэрбум төгрөгийг анхдагч зах зээлээс амжилттай татан төвлөрүүлж нэг компани IPO хийх хүсэлтээ буцаав. Сүүлийн үед анхдагч зах зээлийн арилжааны захиалга өндөр дүнгээр давж биелэх болсон нь иргэдийн хөрөнгийн зах зээлийн талаарх мэдлэг, мэдээлэл нэмэгдэж, энэхүү салбарт хөрөнгө оруулах сонирхол нэмэгдсэнтэй холбон тайлбарлаж болох юм. Хөрөнгө оруулагчдын арилжаанд оролцох идэвхи, сонирхол нэмэгдэх нь цаашид зах зээл тогтвортойгоор өсөн дэвжихийн үндэслэл мөн.

Зураг 118: IPO түүхэн замнал

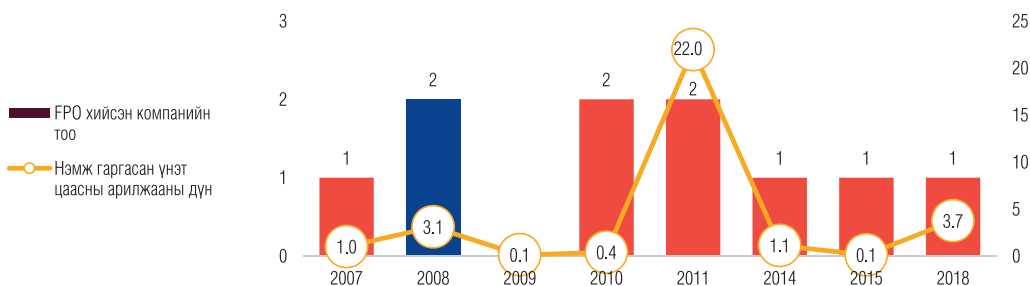

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

Монголын анхны Follow on Public Offering (FPO) буюу нэмж хувьцаа гаргах замаар хөрөнгө татан төвлөрүүлэх арилжаа 2007 онд явагдаж байв. 2007 оноос хойш 2018 он хүртэл давхардсан тоогоор 8 компани 10 удаагийн арилжаагаар нийт

31.6 тэрбум төгрөгийн хөрөнгийг нэмэлт хувьцаа гаргах замаар татан төвлөрүүлжээ. 2019 оны 3 дугаар улиралд нэмэлт хувьцаа гаргасан компани байхгүй.

Зураг 119: FPO түүхэн замнал

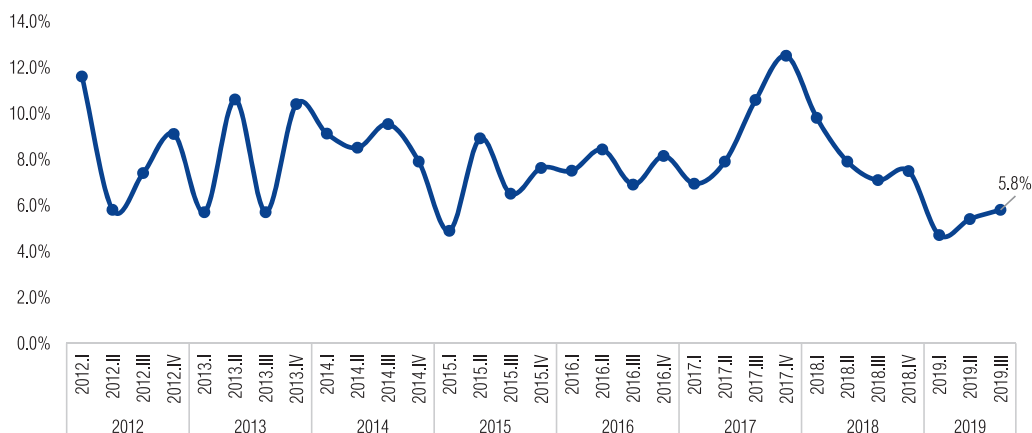

Эх сурвалж: “Монголын хөрөнгийн бирж” ХК

Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл: Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл нь тухайн улс орны хувьцааны зах зээлийн тогтвортой байдлыг илтгэх гол үзүүлэлт юм. Монгол Улсын хувьцааны үнийн хэлбэлзлийг ТОП–20 индексээр төлөөлүүлж харуулав. 2018 оны 3 дугаар улиралд хувьцааны үнийн хэлбэлзэл

7.1 хувьтай байсан бол 2019 оны 3 дугаар улиралд 1.3 пунктээр буурч 5.8 хувьд хүрчээ. Хувьцааны үнэ хэт өндөр хэлбэлзэлтэй байх нь тухайн хувьцааны зах зээл өндөр эрсдэлтэй байгааг харуулдаг.

Зураг 120. Хувьцааны үнийн хэлбэлзэл

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Зах зээлийн өгөөжийн тархалтын хэлбийлт: Тухайн хувьцааны зах зээлийн өгөөжийн тархалт хэт зүүн тийш хэвийсэн байх нь цаашид их хэмжээний сөрөг өгөөжийг дагуулах магадлалтай байдаг бөгөөд зах зээлийн тогтворгүй байдлыг илэрхийлдэг. Монгол Улсын хувьд тус үзүүлэлтийг ТОП–20 индексийн өгөөжөөр

төлөөлүүлсэн бөгөөд тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар –0.3 байгаа ба энэ нь зах зээлийн хувьд сөрөг үзүүлэлт юм. 2012 оны 1 дүгээр улирлаас 2019 оны 2 дугаар улирал хүртэлх ТОП–20 индексийн тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт хамгийн ихдээ 1.3 байгаа бол хамгийн багадаа –1.6 байна.

Зураг 121. ТОП–20 индексийн өгөөжийг тархалтын тэгш хэмийн үзүүлэлт

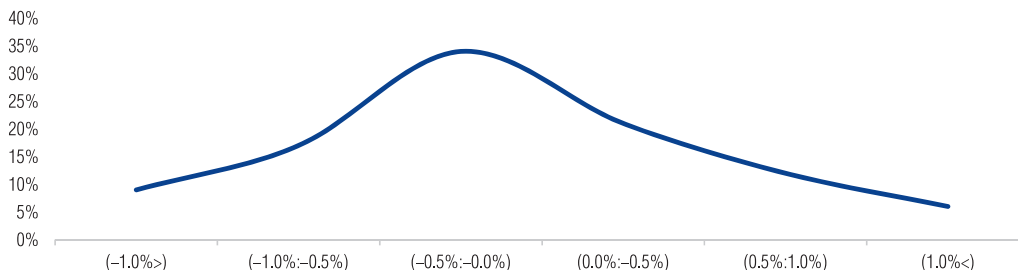

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаарх зах зээлийн өгөөжийн дундаж үзүүлэлт -0.06 хувь

байна. Тус улирлын зах зээлийн өгөөжийн тархалтыг доорх зургаар харууллаа.

Зураг 122. Зах зээлийн өгөөжийн тархалт

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

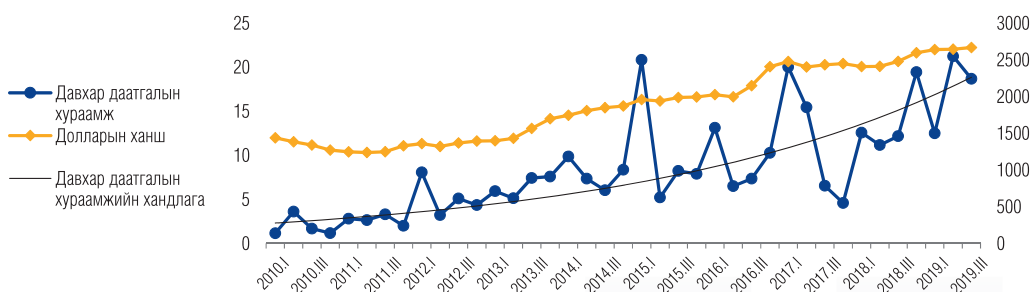
Даатгалын эрсдэл: Даатгалын компаниудын үндсэн эрсдэл бол олон тооны хохирол ихтэй даатгалын тохиолдол гарснаар даатгуулагчид өндөр дүнтэй нөхөн төлбөр төлөх буюу нөөц сангийн эрсдэл үүсэх юм. Даатгалын компаниуд даатгалын гэрээний тоо, даатгалын тохиолдлын тоо, нөхөн төлбөрийн түүхэн мэдээлэлд үндэслэн даатгалын эрсдэлийг тооцоолон даатгалын тохиолдол гарсан үед нөхөн төлбөр олгоход зориулан даатгалын хураамжийн хувийг тогтоодог. Даатгалын эрсдэлийг онцлогоос нь хамааран даатгаж болох, даатгаж болохгүй гэж ангилна. Даатгалын эрсдэлд даатгуулагчийн ёс зүйгүй үйлдлүүд болон даатгалын компани даатгалын тохиолдол гаргах өндөр магадлалтай даатгуулагчийг даатгасны улмаас нөхөн төлбөрийн зардал өндөр гарахыг хэлнэ. Эдгээр эрсдэлийг багасгахын тулд даатгуулагчийн буруутай үйлдлээс болж даатгалын тохиолдол үүссэн болон даатгалын тохиолдол үүсэхэд даатгуулагчийн буруутай үйлдлээс шалтгаалсан бол даатгагч гэрээнд заасны дагуу нөхөн төлбөр олгохгүй байхаар тусгаж болохыг хууль эрх зүйн хүрээнд зохицуулсан байдаг. Даатгалын эрсдэлийг удирдахад шинэ даатгалын гэрээ байгуулахдаа андеррайтинг хийж нөхөн төлбөр олгоход хүрэлцэхүйц хураамжийн хувийг оновчтой тооцоолох нь чухал юм.

Үйл ажиллагааны эрсдэл: Санхүүгийн зохицуулах хороо гүйцэтгэлд суурилсан хяналт шалгалтаас эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалтын тогтолцоо руу шилжихээр холбогдох бодлогын баримт бичгүүдийг боловсруулж, үйл ажиллагаандаа мөрдөж эхлээд байна. Үүний хүрээнд даатгалын салбарын “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал”, “Даатгалын компанийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хэрэгжүүлэх журам” болон “Даатгагч өөрийн эрсдэл болон төлбөрийн чадвараа үнэлэх заавар”-ыг батлан, 2019 оны нэгдүгээр сарын 02-ны өдрөөс эхлэн мөрдүүлж эхэллээ. Эдгээр журам, заавар, аргачлалыг мөрдүүлснээр даатгалын зах зээлийн оролцогчдын эрсдэлийг тооцох, удирдах тогтолцоо бүрдэх юм. “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал” нь ердийн даатгал, урт хугацааны даатгал, давхар даатгалын компаниудын даатгуулагчийн өмнө гэрээгээр хүлээсэн үүргээ хугацаанд нь бүрэн биелүүлэхэд хүрэлцэхүйц хэмжээний хөрөнгөтэй эсэхийг тодорхойлох бөгөөд энэхүү аргачлалд тооцогдож байгаа эрсдэлүүдээс өөрөөр тоон утгаар илэрхийлэгдэж болох эрсдэлийг мөн тооцох бололцоотой юм. Энэхүү аргачлалыг ашигласнаар цаашид тооцож болох эрсдэлийн төрлийг нэмэгдүүлэх, даатгалын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээллийн хүрэлцээтэй болон үнэн зөв байдлыг бий болгох боломжтой болж байгаа юм.

Хөрвөх чадварын эрсдэл: Хөрвөх чадварын эрсдэлийн хувьд банк болон компаниуд нь богино хугацаанд санхүүгийн хэрэгцээтэй тулгарах нь бий. Энэ нь даатгалын компаниудын хувьд гэнэт их хэмжээний нөхөн төлбөрийн нэхэмжлэл үүсэх зэрэг богино хугацаанд санхүүгийн эх үүсвэр шаардлагатай үед төлбөрийн чадваргүй болох эрсдэл юм. Энэхүү эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх үүднээс гадаадын зарим улс орнууд хөрвөх чадварын эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлдэг. Тухайлбал, Швейцарийн “Swiss Re” давхар даатгалын компани нь хөрөнгийн чөлөөт урсгалыг хангалттай хөрвөх чадвартай байлгаж, тохиолдож болох гэнэтийн таагүй үйл явдал тохиолдох үед шаардлагатай мөнгөн хөрөнгийн санхүүжилтийг бий болгох бодлого баримталдаг байна. Тус давхар даатгалын компани нь группын толгой компани болон бизнесийн гурван нэгжийг төлөөлөх дөрвөн үндсэн хөрвөх чадварын санг бүрдүүлдэг байна.

Зах зээлийн эрсдэл: Харин зах зээлийн эрсдэлийн хувьд хүүгийн хэлбэлзэл, хөрөнгийн зах зээлийн үнэлгээ, үл хөдлөх хөрөнгийн үнийн индекс, валютын ханш гэх мэт макро хүчин зүйлс багтана. Монгол улсын даатгалын зах зээлийн хамгийн том тулгамдаж буй асуудал нь валютын ханштай холбогдох эрсдэл юм. Даатгалын компаниудын ихэнх нь давхар даатгалаа гадны даатгалын компанид хийлгэдэг бөгөөд сүүлийн гурван жилд дунджаар 40 гаруй тэрбум төгрөгийг гадаад валют хэлбэрээр шилжүүлсэн бөгөөд тайлант улиралд давхар даатгалын зардал даатгалын нийт хураамжийн орлогын 32.4 хувийг эзэлж байна. Даатгалын салбар өргөжихийн хэрээр тус салбар дахь гадаад валютын гадагшлах урсгал нэмэгдэж байгаа нь салбарын тогтвортой байдалд сөрөг нөлөө үзүүлэх магадлал бий болгож байна. Түүнчлэн сүүлийн жилүүдэд төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш суларч буй нь даатгалын компаниудад томоохон дарамт үүсгэх болсон.

Зураг 123: Давхар даатгалын хураамж, ам.долларын ханш /улирлаар, тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

Даатгалын салбар нь нийгэм, эдийн засагт учрах хүлээгдээгүй эрсдэлийг бууруулж, санхүүгийн тогтвортой байдлыг хангах үндсэн чиг үүргийг хэрэгжүүлдэг хэдий ч, тус салбарын өөрийн тогтворгүй байдал, системийн эрсдэлийн түвшин нь эргээд санхүүгийн тогтвортой байдалд томоохон нөлөө үзүүлдэг. Иймд манай орны хувьд дотоодын давхар даатгалын компаниудыг нэмэгдүүлэх, хууль эрх зүйн орчинг сайжруулан дэмжих нь чухал бөгөөд энэ нь цаашлаад

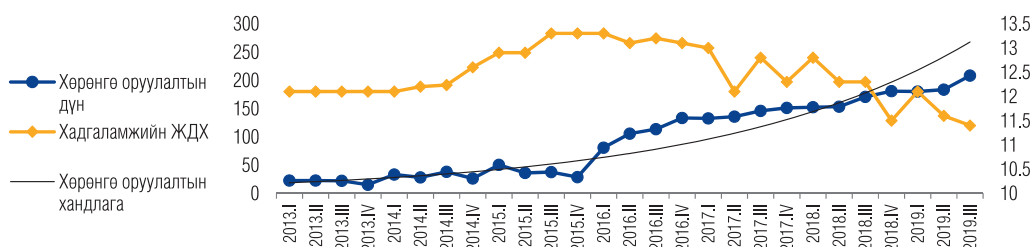
гадаад валютын гадагшлах урсгалыг сааруулах, төгрөгийн тогтвортой байдлыг дэмжихэд чухал нөлөөтэй юм.

Тайлант улиралд даатгалын компаниудын балансын хөрөнгийн 51.7 хувийг хөрөнгө оруулалтын дүн эзэлсэн ба үүний 55.9 хувийг хадгаламж, хадгаламжийн сертификат хэлбэрээр хийсэн хөрөнгө оруулалт бүрдүүлж байгаа юм. Хадгаламж, хадгаламжийн сертификат болон

үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтаас даатгалын компаниуд 2019 оны 3 дугаар улиралд нийт 12.5 тэрбум төгрөгийн хүүгийн орлого олсон нь даатгалын орлогын¹ дүнгийн 29.9 хувийг эзэлжээ. Үүнийг задлан үзвэл ердийн даатгалын компаниудын хувьд хүүгийн орлого нь нийт даатгалын орлогын 24.8 хувь, урт хугацааны даатгалын компанийн 60.6 хувь, давхар даатгалын

компанийн 66.9 хувийг бүрдүүлсэн байна. Эндээс дүгнэхэд урт хугацааны болон давхар даатгалын компанийн хувьд орлогын дийлэнх хувь нь хүүгийн түвшнээс, өөрөөр хэлбэл хөрөнгө оруулалтын хүүгийн орлогоос хамааралтай болох нь харагдаж байна. Манай улсын хувьд хүүгийн хэлбэлзэл харьцангуй тогтвортой байгаа тул энэ талын эрсдэл тулгарах магадлал тун бага юм.

Зураг 124: Даатгалын нийт хөрөнгө оруулалт ба хадгаламжийн жигнэсэн дундаж хүү /тэрбум төгрөг/

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

6.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

“Санхүүгийн хүртээмжийн нийгэмлэг (AFI)”–ээс санхүүгийн хүртээмж болон санхүүгийн тогтвортой байдлын үзүүлэлтүүдийг тодорхойлон цаашид гишүүн орнуудын дунд нийтлэг стандарт тогтоох, тоон мэдээллийн нэгдсэн сан үүсгэхээр ажиллаж байгаа бөгөөд санхүүгийн тогтвортой байдлыг тодорхойлох дараах 5 үзүүлэлтийг нэрлэжээ. Үүнд:

- Хөрөнгийн хүрэлцээтэй байдлын харьцаа
- Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа
- Чанаргүй зээлийн хувь
- Хөрвөх чадварын харьцаа
- Z индекс

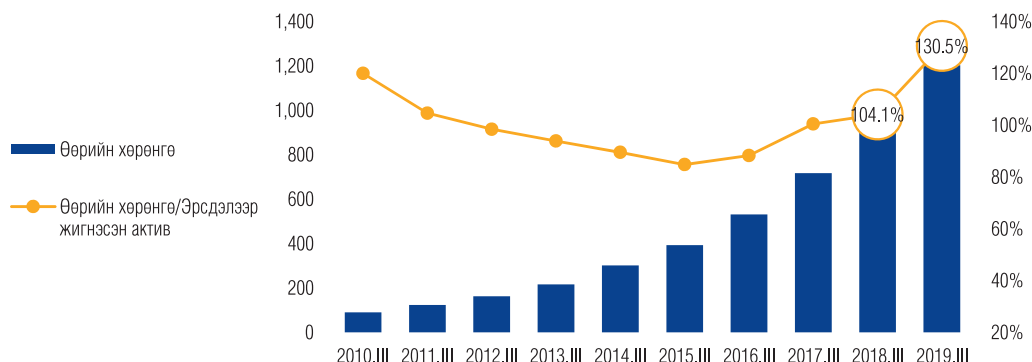
Хөрөнгийн хүрэлцээт байдал: Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын үзүүлэлтийг тооцоходоо

өөрийн хөрөнгийг эрсдэлээр жигнэсэн нийт хөрөнгөд харьцуулах замаар тооцдог бөгөөд 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хувьд уг харьцаа 130.5 хувьтай байна.

Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа нь банк бус санхүүгийн байгууллагыг эрсдэлээс хамгаалах, үйл ажиллагааны тогтвортой байдлыг илэрхийлэх үзүүлэлт байдаг. Санхүүгийн зохицуулах хорооноос банк бус санхүүгийн байгууллагуудын өөрийн хөрөнгийг эрсдэлээр жигнэсэн нийт хөрөнгөд харьцуулсан харьцаа 30 хувиас доошгүй байна гэж заасан байдаг бөгөөд банк бус санхүүгийн салбарын хэмжээнд уг харьцааг ханган ажиллаж байгаа буюу өөрийн хөрөнгийн хэмжээ эрсдэлтэй хөрөнгийг бүрэн нөхөж чадахуйц байна.

1 Даатгалын үйл ажиллагааны ашиг дээр даатгалын бус орлогыг нэмсэн дүн.

Зураг 125: Хөрөнгийн хүрэлцээт байдлын харьцаа

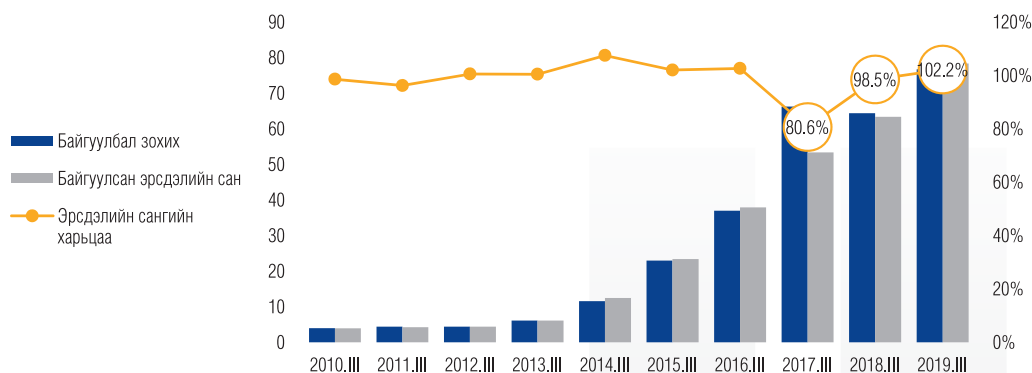
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо, Монголбанк

Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа: Банк бус санхүүгийн байгууллагууд нь олгосон зээлийг хугацаа, чанар, эргэж төлөгдөх магадлалыг нь харгалзан ангилах замаар зээлийн эрсдэлийн санг тооцож байгуулдаг. Санхүүгийн зохицуулах хорооноос зээлийн эрсдэлийн санг байгуулах хувь хэмжээг зээлийн ангилал тус бүр дээр тогтоож өгсөн байдаг. Банк бус санхүүгийн байгууллага байгуулбал зохих эрсдэлийн сангаа бүрдүүлснээс нь хамааран банк бус санхүүгийн

байгууллага чанаргүй зээлээ нөхөх, эрсдэлээс хамгаалах чадвартай эсэхийг нь тодорхойлдог.

Банк бус санхүүгийн байгууллагын салбарын хувьд тайлант улиралд уг харьцаа 102.2 хувь гарсан буюу байгуулбал зохих эрсдэлийн санг бүрэн байгуулж чадсан бөгөөд эрсдэлийг мөн хэмжээгээр нөхөх чадамжтайг харуулж байна. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 3.7 нэгжээр нэмэгджээ.

Зураг 126: Зээлийн эрсдэлийн сангийн харьцаа

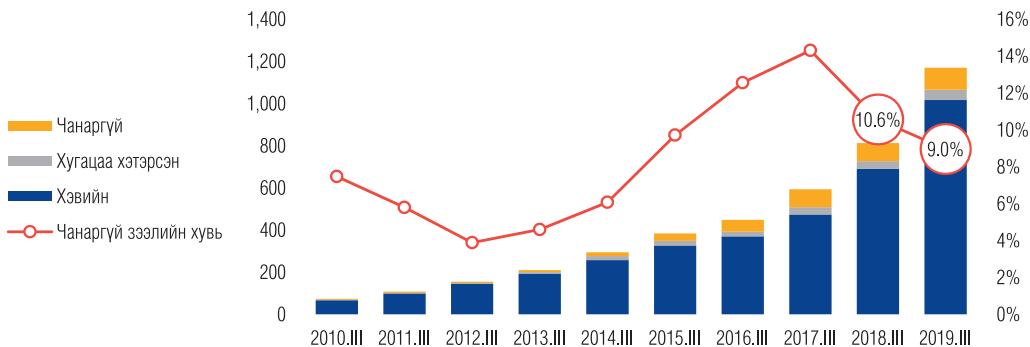

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй зээлийн хувь: Тайлант улиралд чанаргүй зээлийн хэмжээ 104.7 тэрбум төгрөгт хүрч чанаргүй зээлийн нийт зээлд эзлэх хувь 9.0

хувь болж буурлаа. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс 1.6 нэгжээр буурсан үзүүлэлт юм.

Зураг 127: Чанаргүй зээлийн хувь

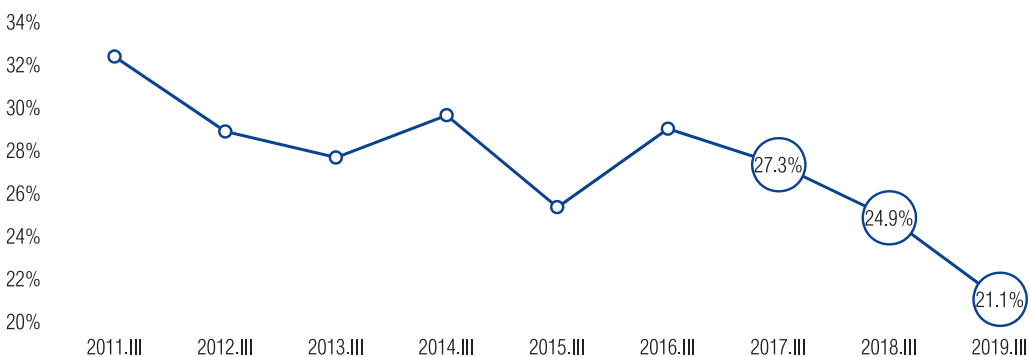

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Хөрвөх чадварын харьцаа: Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийг нийт хөрөнгөд харьцуулсан харьцаа буюу хөрвөх чадварын харьцаа тайлант улиралд 21.1 хувь буюу өмнөх оны мөн үеэс 3.8 пунктээр буурсан үзүүлэлттэй байна. Өөрөөр хэлбэл банк бус санхүүгийн байгууллагуудын нийт хөрөнгийн 21.1 хувийг мөнгөн хөрөнгө бүрдүүлж байна. Хөрвөх чадварын харьцаа нь тухайн байгууллага богино хугацаат өр төлбөрөө төлөх чадвар хэр байгааг илэрхийлдэг.

Мөнгөн хөрөнгийн хэмжээ хэт их байх нь хөрөнгөө үр ашигтай зарцуулж, үндсэн үйл ажиллагаандаа ашиглаж чадахгүй байгааг харуулах бол хэт бага байх нь тухайн байгууллага хөрвөх чадвар муутайг илэрхийлдэг. Тайлант улиралд мөнгөн хөрөнгийн нийт хөрөнгөд эзлэх хувь буурсан нь нийт хөрөнгийн өсөлтийн ихэнх хувийг зээлийн өсөлт бүрдүүлсэнтэй холбоотой.

Зураг 128: Хөрвөх чадварын харьцаа

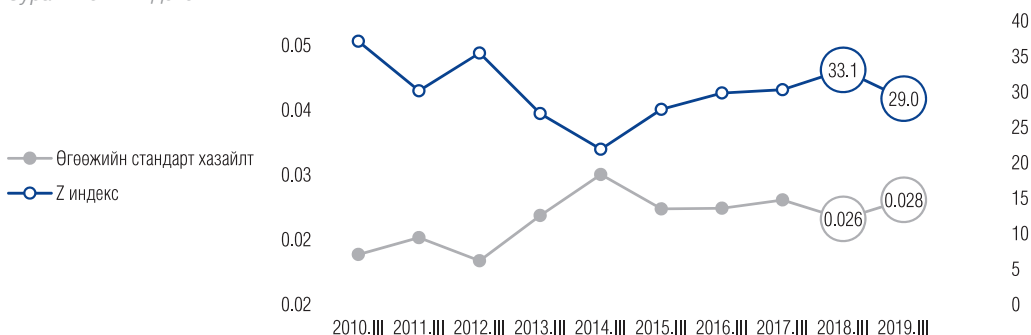

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Z индекс: Z индекс нь банк бус санхүүгийн байгууллагын дампуурах магадлалыг харуулдаг ба хөрөнгийн өгөөж болон өөрийн хөрөнгийн харьцааны нийлбэрийг хөрөнгийн өгөөжийн хэлбэлзэлд харьцуулж тооцдог. Z индексийн утга ашигт ажиллагаа болон өөрийн хөрөнгийн хөшүүрэг өндөр байх үед их гарах ба өгөөжийн хэлбэлзэл ихтэй үед буюу орлогын

тодорхойгүй байдал их үед бага гарна. Өөрөөр хэлбэл индексийн их утга нь эрсдэл багатай, тогтвортой байдлыг илэрхийлдэг. 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар банк бус санхүүгийн салбарын Z индекс өмнөх оны мөн үеэс 4.1 нэгжээр буурсан үзүүлэлттэй байна. Индексийн бууралтад хөрөнгийн өгөөжийн хэлбэлзэл өссөн нь нөлөөллөө.

Зураг 129: Z индекс

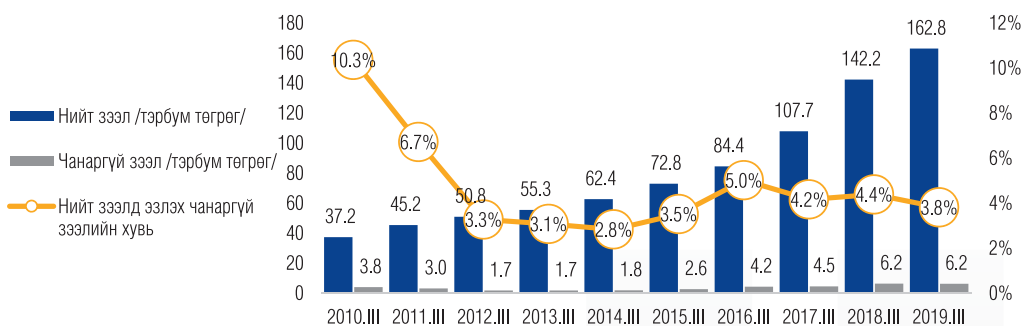
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Тайлант улиралд салбарын хэмжээнд 4.6 тэрбум төгрөгийн зээлийн эрсдэлийн сан байгуулсан ба нийт 158.2 тэрбум төгрөгийн цэвэр зээлтэй байна. Салбарын нийт зээл өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад 14.5 хувиар буюу 20.6 тэрбум төгрөгөөр өсөж 162.8 тэрбум төгрөгт

хүрсэн байна. Харин нийт чанаргүй зээлийн дүн өнгөрсөн оны мөн үетэй ижил буюу 6.2 тэрбум төгрөгт байгаа бол нийт зээлд эзлэх чанаргүй зээлийн хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 0.6 пунктээр буурч 3.8 хувьд хүрчээ.

Зураг 130: ХЗХ-дын нийт зээл ба чанаргүй зээл /тэрбум төгрөгөөр/

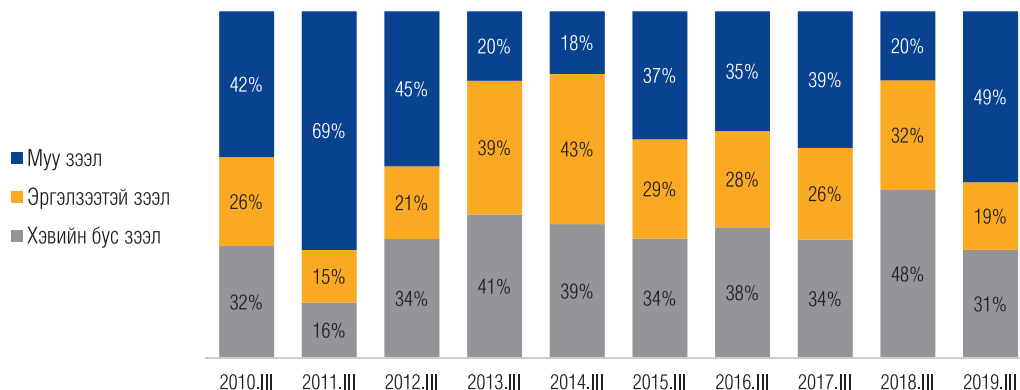

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй зээлийн ангилал дахь хэвийн бус зээлийн эзлэх хувь өнгөрсөн оны мөн үеэс 17 пунктээр буурч 31 хувь болсон бол эргэлзээтэй зээлийн нийт чанаргүй зээлд эзлэх хувь өнгөрсөн

оны мөн үеэс 13 пунктээр буурч 19 хувьд хүрчээ. Харин муу зээлийн нийт чанаргүй зээлд эзлэх хувь 29 пунктээр өсөж 49 хувьд хүрсэн байна.

Зураг 131: ХЗХ-дын чанаргүй зээлийн үзүүлэлт /эзлэх хувиар/

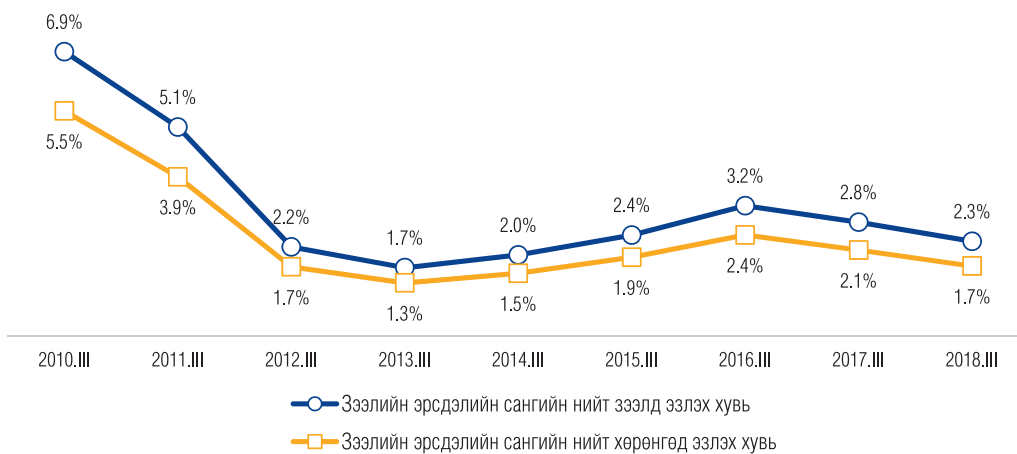

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Тайлант улиралд хадгаламж, зээлийн хоршоодын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт зээлд эзлэх хувь өмнөх оны мөн үеэс 0.5 пунктээр буурч 2.3

хувьд, нийт хөрөнгөд эзлэх хувь 0.4 пунктээр буурч 1.7 хувьд хүрсэн байна.

Зураг 132: ХЗХ-дын зээлийн эрсдэлийн сангийн нийт хөрөнгө болон нийт зээлд эзлэх хувь

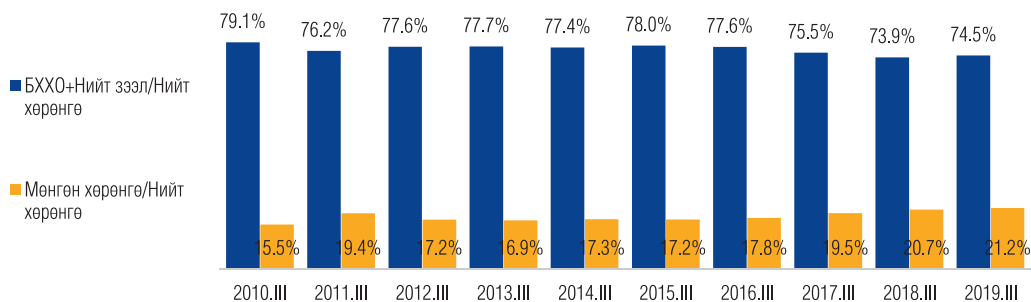

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Байгууллагын хөрвөх чадварыг мөнгөн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа, богино хугацаат хөрөнгө оруулалтын зээл болон нийт хөрөнгийн харьцаа зэрэг үзүүлэлтүүдээр илэрхийлдэг. Эдгээр үзүүлэлтүүд нь хадгаламж эзэмшигч болон хөрөнгө оруулагч хөрөнгөө татах үед тухайн санхүүгийн байгууллага өөрийн хөрөнгөө мөнгөн хөрөнгөд хэр түргэн хөрвүүлэх боломжтойг харуулдаг. ХЗХ-дын хувьд сүүлийн 5 жилийн

хугацаанд нийт мөнгөн хөрөнгө болон нийт хөрөнгийн харьцаа дунджаар 19.3 хувьтай байсан бол тайлант улиралд 21.2 хувьтай байна. Харин богино хугацаат хөрөнгө оруулалт болон нийт зээлийн нийлбэрийг нийт хөрөнгөд харьцуулсан үзүүлэлт сүүлийн 5 жилийн хугацаанд дунджаар 75.9 хувьтай байсан бол тайлант улиралд тус үзүүлэлт 74.5 хувьтай байна.

Зураг 133: ХЗХ-дын хөрвөх чадварын харьцаа

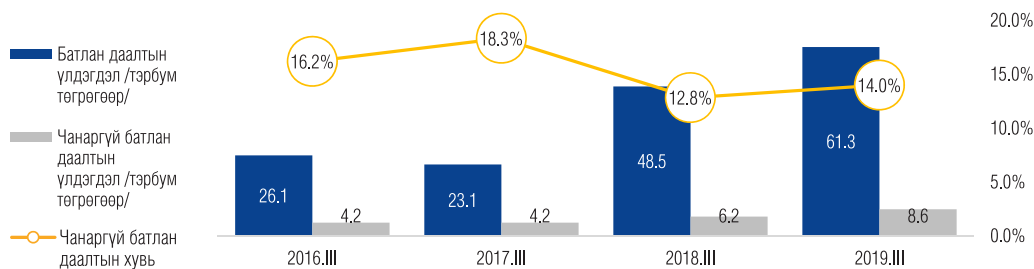
Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

6.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар чанаргүй батлан даалтын үлдэгдэл 8.6 тэрбум төгрөгт хүрснээр батлан даалтын нийт үлдэгдэлд эзлэх

чанаргүй батлан даалтын хувь 13.0 болж өмнөх оны мөн үеэс 1.2 пунктээр өслөө.

Зураг 134: Чанаргүй батлан даалтын хувь

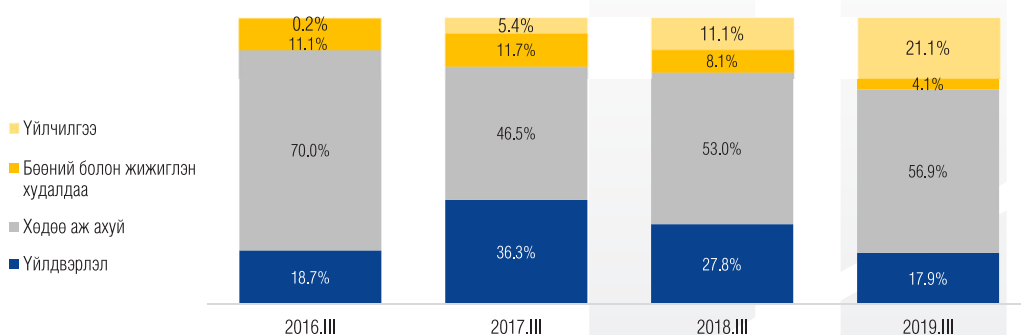

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

Чанаргүй батлан даалтын үлдэгдлийг эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар авч үзвэл 17.9 хувь нь үйлдвэрлэлийн салбарт, 56.9 хувь нь

хөдөө аж ахуйн салбарт, 4.1 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдаа, 21.1 хувь нь үйлчилгээний салбарт байна.

Зураг 135: Чанаргүй батлан даалт, эдийн засгийн салбараар

Эх сурвалж: Санхүүгийн зохицуулах хороо

+

x

145

140

135

130

125

120

June

123.74

Pct. chg.
Day
1.2%

БОДЛОГО,
ЗОХИЦУУЛАЛТЫН
ОРЧИН

7.1. ХӨРӨНГИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ

Европын сэргээн босголт хөгжлийн банк (EBRD)–ны техникийн хамтын ажиллагааны төсөл “Монгол Улсын Мөнгөний болон Хөрөнгийн зах зээлийг хөгжүүлэх баримт бичиг боловсруулах” төслийн хүрээнд үнэт цаасны төлбөр, тооцооны Төлбөрийн эсрэг Нийлүүлэлт (Delivery versus Payment) зарчим, дараа төлбөрт тооцооны Т+2 горимыг нэвтрүүлэх төсөл амжилттай хэрэгжиж дуусав. Уг төслийн үргэлжлэл болгон Т+2 горимыг нэвтрүүлэх ажлын хэсэг ажиллаж байна.

Хороо 2019 оны 1 дүгээр улирлаас эхлэн Японы Олон Улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (ЖАЙКА)–тай хамтран “Монгол Улсын хөрөнгийн зах зээлийн чадавхыг бэхжүүлэх II үе шатны төсөл”–ийн хүрээнд компанийн бондын зах зээлийг хөгжүүлэх чиглэлээр холбогдох судалгаа хийх, бодлогын зөвлөгөө боловсруулах, зэрэглэл тогтоох байгууллагын тогтолцоог судлах, биржийн бус арилжааны эрх зүйн зохицуулалт, тогтолцооны зарчмыг тодорхойлох зэрэг ажлуудыг хэрэгжүүлж байна.

“Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөр 2016–2021”–ийг хэрэгжүүлэх хүрээнд Монголбанкттай хамтран Улаанбаатар хот болон хөдөө орон нутагт зохион байгуулж буй сургагч багш бэлтгэх ажлын хүрээнд Завхан аймагт уг арга хэмжээг зохион байгууллаа.

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам Азийн хөгжлийн банкны дэмжлэгтэй Хувийн тэтгэврийн нэмэлт даатгалын тухай хуулийн төслийг боловсруулж буйтай холбоотой ажлын хэсэг ажиллаж байна.

7.2. ДААТГАЛЫН ЗАХ ЗЭЭЛ

Монгол Улсын Их Хурлын 2017 оны 11 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2020 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”–ийн хүрээнд Хорооны 2019 оны 02 дугаар тогтоолоор баталсан “Даатгалын багц дүрэм”, Хууль зүйн сайд, Санхүүгийн зохицуулах хорооны даргын хамтарсан тушаалаар баталсан “Жолоочийн даатгалын сангаас болон

даатгагчаас хохирогчид олгосон нөхөн төлбөрийн мэдээллийг цагдаагийн байгууллагад ирүүлэх, түүнийг ашиглах журам”, “Жолоочийн даатгалын баталгааны загвар, түүнийг хэрэглэх журам”–ыг тус тус Захиргааны хэм хэмжээний актын улсын нэгдсэн бүртгэлд бүртгүүлж, даатгалын салбарын эрх зүйн орчныг сайжруулан ажиллаж байна.

Хорооны Ажлын албаны даргын 2018 оны тушаалаар баталсан “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө тооцох аргачлал”, “Даатгалын компанийн үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалт хэрэгжүүлэх журам”, “Даатгагч өөрийн эрсдэл болон төлбөрийн чадвараа үнэлэх заавар”–ыг хэрэгжүүлж эхлээд байна. Мөн Санхүүгийн зохицуулах хороо Дэлхийн банкны Төсөв санхүүгийн тогтвортой байдлыг бэхжүүлэх төсөлтэй хамтран Эрсдэлд суурилсан хяналт, шалгалтын зохицуулалтын орчинг боловсронгуй болгох зорилгоор олон улсын зөвлөхийг урьж авчирсан бөгөөд энэ хүрээнд дараах ажлууд хийгдсэн:

1. Холбогдох хууль, журам заавруудыг сайжруулах санал дүгнэлт, зөвлөмжийг авсан;
2. “Эрсдэлд суурилсан хөрөнгө” (RBC) арга аргачлалын дагуу даатгалын компаниудын төлбөрийн чадвар буюу хөрөнгийн зохистой харьцааг тооцож үнэлэх ерөнхий загвар, шаардагдах мэдээллүүдийг тодорхойлж гаргасан.

Олон улсын даатгалын зохицуулагчдын холбоо /IAIS/–ны 2018 оны 11 дүгээр сард зохион байгуулагдсан 25 дахь удаагийн чуулга уулзалтад оролцсон бөгөөд тус холбоотой хамтын ажиллагааны санамж бичиг байгуулахаар ажиллаж байна. Тус санамж бичигт нэгдсэнээрээ ижил төстэй зохицуулалтын байгууллагуудтай туршлага, мэдээлэл солилцох, хяналт шалгалтын цар хүрээг нэмэгдүүлэх, мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх хяналтыг сайжруулах гэх мэт олон давуу талтай юм.

2019 онд Монголбанк, Насан туршийн боловсролын үндэсний төв, Бичил санхүүгийн

хөгжлийн төвтэй хамтран “Орон нутгийн иргэдэд санхүүгийн боловсрол олгох сургагч багш” бэлтгэх сургалтыг Улаанбаатар хот, Төв, Дундговь, Өмнөговь, Архангай, Өвөрхангай, Дорноговь, Завхан, Хөвсгөл аймгуудад зохион байгуулж, “Даатгалын тухай ойлголт”сэдвээр иргэдэд мэдээлэл, санхүүгийн боловсрол олгох сургагч багш нарыг бэлтгэсэн бөгөөд тухайн орон нутгийн иргэдийн хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр даатгалын чиглэлээр мэдээлэл өгч ажилласан. Мөн Хорооны даргаар удирдуулсан ажлын хэсэг орон нутгийн иргэд, аж ахуй нэгжүүдэд зориулсан, тэдгээрийн тулгамдаж буй асуудал, салбарын ирээдүйн талаарх “Санхүүгийн зах зээл”сэдэвт нээлттэй өдөрлөгийг Өвөрхангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Ховд, Дархан, Эрдэнэт, Хөвсгөл аймгуудад зохион байгуулсан.

2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар Монголын даатгалын холбоо, Монголын банкны холбоо, Монголын хөрөнгө, хохирол үнэлэгчдийн холбоотой хамтран ажиллах гэрээний хүрээнд Улаанбаатар хотод даатгалын төлөөлөгчийн сургалтыг 2 удаа, орон нутгийн 18-н аймагт нэг нэг удаа, мөн даатгалын зуучлагчийн сургалтыг Улаанбаатар хотод 3 удаа, орон нутагт 2 удаа тус тус зохион байгуулж, даатгалын мэргэжлийн оролцогчийн эрх олгох шалгалтыг авсан. Сургалтад нийт 2,863 хүн хамрагдсан байна.

7.3. БАНК БУС САНХҮҮГИЙН БАЙГУУЛЛАГА

Хууль, эрх зүйн орчин

Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын хууль эрх зүйн орчныг сайжруулах, салбарт мөрдөгдөх дүрэм журмуудыг хууль тогтоомжид нийцүүлэн шинээр боловсруулах, шинэчлэх, нэмэлт өөрчлөлт оруулах чиглэлээр дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн байна.

- “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны тухай хууль”-ийн төсөл, үзэл баримтлал, 3 төрлийн судалгааг боловсруулж, ЕСБХБ-ны санхүүжилтийн хүрээнд ажиллаж байгаа

зөвлөхүүдээс хуулийн төсөлд эцэслэн өгсөн саналыг хянан үзэж, зохицуулалтын байгууллагуудаар хэлэлцүүлэх ажлыг эхлүүлэхэд бэлтгэж байна.

- “Банк бус санхүүгийн үйл ажиллагааны зохистой харьцааны шалгуур үзүүлэлтийг тооцож, хяналт тавих журам”-ын төслийг шинэчлэн боловсруулан, 2019 оны 7 дугаар сарын 08-ны өдрийн Хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэн, Хорооны 2019 оны 210 дугаар тогтоолоор уг журмыг батлуулав.
- “Банк бус санхүүгийн байгууллагын үйл ажиллагаанд эрсдэлд суурилсан хяналт шалгалт хийх журам”-ын төслийг боловсруулж, иргэд, олон нийтээс санал аван ажиллаж байна.
- “Хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн хэмжээг нэмэгдүүлэх, хорогдуулах, шинээр хувьцаа гаргах, худалдах, шилжүүлэхэд мөрдөх журам”-ын төслийг боловсрууллаа.
- “Банк бус санхүүгийн байгууллагын хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг шинэчлэн тогтоох, үе шаттай нэмэгдүүлэх хуваарь батлах тухай” тогтоолын төслийг боловсруулж, иргэд олон нийтээс санал авч байна.

“Банк бус санхүүгийн байгууллагын хувь нийлүүлсэн хөрөнгийн доод хэмжээг үе шаттай нэмэгдүүлэх тухай” Хорооны 2017 оны 27 дугаар тогтоолын хэрэгжилт 2019 оны 3 дугаар улирлын байдлаар 88.4 хувьтай байна.

Түүнчлэн холбогдох хууль, журмын төслүүдэд тусгах санал, зөвлөмжийг боловсруулж, холбогдох газруудад хүргүүлж ажиллалаа. Эдгээрээс дурдахад:

- Монголбанкнаас ирүүлсэн “Санхүүгийн хэрэглэгчийг хамгаалах тухай” хуулийн төсөл, үзэл баримтлал;
- Активын удирдлагын тухай хуулийн төсөл;
- Төлбөрийн чадваргүйдлийн тухай хуулийн төсөл;

- Зөвшөөрлийн тухай хуулийн төсөл;
- Банкны нэгдлийн хяналт шалгалтын журмын төсөл;
- Компанийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл;
- Хорооны “Санхүүгийн зохицуулах хорооны зохицуулалтын салбарын сургалтын нэгдсэн журам”-ын төсөл.

Сургалт, семинар, хамтын ажиллагаа

“Олон нийтийн санхүүгийн суурь мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөр 2016–2021”-ийг хэрэгжүүлэх, хамрах хүрээг өргөжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд Улаанбаатар хот болон Монгол улсын 14 аймгаар сургалт зохион байгуулж, үзлэг хийж, зохицуулалттай этгээдүүдийн үйл ажиллагаатай танилцаж зөвлөгөө өгөн ажиллаж байна.

МББСБХ–той хамтран “ББСБ–уудын ажилтнуудыг чадавхжуулах сургалтыг 3 удаа зохион байгуулж, 80 ББСБ–уудын удирдлага, онлайн сургалтын гэрээний хүрээнд 200 гаруй ББСБ–уудын албан хаагчид хамрагдсан байна. Мөн ББСБ–ын нягтлан бодогч нарт ББСБ–ын нягтлан болох бүртгэл, анхаарах асуудлаар хичээл зааж, зөвлөгөө өгсөн.

7.4. ХАДГАЛАМЖ, ЗЭЭЛИЙН ХОРШОО

Тус улиралд хадгаламж, зээлийн хоршооны салбарт Хадгаламж, зээлийн хоршооны тухай хуулийн 55 дугаар зүйлийн 55.1–т “Хадгаламж, зээлийн хоршоодын гишүүдийн хадгаламж даатгалтай байна. Хадгаламж, зээлийн хоршооны хадгаламжийн даатгалтай холбогдсон харилцааг хадгаламжийн даатгалын хуулиар зохицуулна” гэж заасны дагуу хадгаламж, зээлийн хоршоодоос уг асуудлын талаар судалгаа авч, бий болох хадгаламжийн даатгалын сангийн зорилтот түвшин, хүрэлцээ, сангийн бүрдүүлэлт, хоршоодын төлөх хураамж зэргийн тооцооллыг хийгээд байна.

Хадгаламж, зээлийн хоршооны эрсдэлийг 4 түвшинд буюу тэргүүлэгчдийн зөвлөл, гүйцэтгэх

алба, байгууллагын дотоод хяналт буюу хяналтын зөвлөл, хөндлөнгийн аудит, төрийн зохицуулагч байгууллага гэсэн дарааллаар удирддаг. АХБ–ны төслийн хүрээнд хоршоодын эрсдэлийг бууруулах, дотоод хяналтыг сайжруулах зорилго бүхий “Хадгаламж, зээлийн хоршооны эрсдэлийн удирдлага” сэдэвт сургалтыг МХЗХҮХ–ны сургагч багш нар, говийн бүсийн 15, төв, хангайн бүс, Улаанбаатар хотын 27 ХЗХ–ны хяналтын зөвлөлийн гишүүдэд зориулан зохион байгуулсан ба дотоод хяналт, засаглал, ил тод байдлын талаарх олон улсад мөрдөгддөг шалгах хуудсыг туршилтаар ажиллуулж, сонгуульт гишүүд, гүйцэтгэх албыг чадавхжуулан ажиллав.

СЗХ, МХЗХҮХ–той хамтран шинээр томилогдсон ХЗХ–ны тэргүүлэгчдийн зөвлөл, хяналтын зөвлөл, зээлийн хорооны гишүүн, гүйцэтгэх захирал нарт 6 удаагийн сургалтыг зохион байгуулан хөтөлбөрийн дагуу Комплаенс, түүний хэрэгжилт, Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг ханган ажиллах чиглэлээр мэдээлэл, заавар, зөвлөмжийг өгсөн.

Монгол Улс 2017 онд Олон улсын хадгаламж, зээлийн хоршооны зохицуулагчдын зөвлөл (ICURN)–ийн гишүүн болсноор 6 тивийн төлөөлөл болсон 39 гишүүн орны нэг болсон. Тус байгууллагын гишүүн орнуудын 2019 оны үйл ажиллагааны тайлан хэлэлцэх жилийн хурлаар хяналт шалгалтын сүүлийн үеийн чиг хандлага, арга хэлбэрийн талаар хэлэлцсэний сацуу дэлхий нийтээрээ санхүүгийн зах зээл технологид суурилах урсгал эрчимтэй хөгжиж байгаа энэ үед хадгаламж, зээлийн хоршооны хувьд сорилтыг хэрхэн давах талаар, бусад санхүүгийн байгууллагуудтай өрсөлдөхөд бизнесийн загвараа хэрхэн өөрчлөх тухай голчлон хэлэлцэв.

7.5. ЗЭЭЛИЙН БАТЛАН ДААЛТЫН САН

Зээлийн батлан даалтын сангийн үйл ажиллагаанд учирч болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан

сэргийлэх, үйл ажиллагааны болон өөрийн хөрөнгийн зохистой харьцааг тогтоох замаар тогтвортой байдлыг хангуулахтай холбоотойгоор хяналтыг сайжруулах, Захиргааны ерөнхий хуульд нийцүүлэх зорилгоор Зээлийн батлан даалтын үйл ажиллагааг зохицуулах хяналт тавих журмын төслийг боловсруулан 2019 оны 3 дугаар сарын 20-ны өдрийн Хорооны хуралдаанаар хэлэлцүүлэн Хорооны 2019 оны 46 дугаар тогтоолоор уг журмыг батлуулж ажиллалаа. Тус журмыг Захиргааны ерөнхий хуулийн 66.1.1-д заасан баримт бичгийн бүрдлийг хангаж, холбогдох нэгжид хүргүүлэн Хууль зүй, дотоод хэргийн яаманд 4331 дугаараар бүртгүүлэв.

Зээлийн батлан даалтын санд Хорооны 2019 оны 7/1116 тоот албан бичгээр Банк бус санхүүгийн байгууллагуудыг батлан даалтын сангийн үйлчилгээнд хамруулах чиглэлээр мэдээлэл хүргүүлэх, сургалт зохион байгуулах, журамд холбогдох өөрчлөлтийг оруулах тухай санал боловсруулж хүргүүллээ.

ХАВСРАЛТ

Хавсралт 1: Хөрөнгийн зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Огноо	2013.III	2014.III	2015.III	2016.III	2017.III	2018.III	2019.III
Зах зээлийн үнэлгээ	1401.0	1585.2	1289.8	1387.7	2083.1	2350.5	2479.9
ЗЗҮ-г ДНБ-д харьцуулсан хувь	7.3%	7.1%	5.6%	5.8%	7.5%	7.3%	7.7%
Хөрвөх чадвар	1.4%	1.1%	0.5%	3.3%	0.9%	3.2%	4.2%
Топ-20 индекс	13,816.13	15,797.75	13,129.04	11,433.16	18,392.48	20,330.82	19,457.50
Бүртгэлтэй компанийн тоо	293	311	303	302	300	304	307
Брокер, дилерын тоо	93*	95*	71	76	81	54	53
Хөдөө аж ахуйн биржийн арилжааны дүн /тэрбум төгрөг/	370.8	518.1	403.9	414.9	467.1	657.5	664.5
Хувьцаа /тэрбум төгрөг/	19.0	16.9	7.0	45.8	18.4	75.4	103.2
ЗГҮЦ /тэрбум төгрөг/	1.0	-	406.2	110.8	693.1	30.3	8.6
Компанийн өрийн хэрэгсэл / тэрбум төгрөг/	-	-	0.5	-	9.2	0.6	0.2

*Жилийн эцсийн тоо

Хавсралт 2: Даатгалын зах зээлийн статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

Үзүүлэлт	2013.III	2014.III	2015.III	2016.III	2017.III	2018.III	2019.III
Хөрөнгө (тэрбум төгрөг)							
Нийт хөрөнгө	122.7	135.1	169.6	207.4	251.7	327.6	373.6
Ердийн даатгалын компаниудын нийт хөрөнгө	117.8	129.3	137.5	167	201.3	249.8	289.5
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт хөрөнгө	4.9	5.9	6.8	7.5	7.6	8.7	9.1
Давхар даатгалын компанийн нийт хөрөнгө	*	*	25.3	33	42.9	69.1	75
Нийт хөрөнгийн өсөлт	21.70%	10.20%	25.50%	22.30%	21.40%	30.20%	14%
Хураамжийн орлого (тэрбум төгрөг)							
Хураамжийн нийт орлого	67.3	81.6	89.1	88.8	114.6	126.4	158.7
Ердийн даатгалын компаниудын хураамжийн нийт орлого	66.6	80.5	87.8	87.9	112	123.7	155.8

Урт хугацааны даатгалын компанийн хураамжийн нийт орлого	0.7	1	1.3	0.9	1	1	0.9
Давхар даатгалын компанийн хураамжийн нийт орлого	*	*	*	*	1.5	1.7	2
Нөхөн төлбөр (тэрбум төгрөг)							
Нийт нөхөн төлбөр	17.4	23.2	24.9	24.2	32.4	42.2	40.2
Ердийн даатгалын компаниудын нийт нөхөн төлбөр	17.2	22.7	24.2	23.6	31.6	41.8	39.8
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт нөхөн төлбөр	0.2	0.5	0.7	0.6	0.8	0.5	0.5
Давхар даатгалын компанийн нийт нөхөн төлбөр	*	*	*	*	*	*	0.01
Нөөц сан (тэрбум төгрөг)							
Нөөц сан	58.9	66.9	73.8	94.4	121.5	141.4	169.7
Ердийн даатгалын компаниудын нийт нөөц сан	58.04	65.76	65.34	80.13	99.89	114.33	140.5
Урт хугацааны даатгалын компанийн нийт нөөц сан	0.81	1.16	1.5	1.55	1.4	1.82	2.2
Давхар даатгалын компанийн нийт нөөц сан	0	0	7	12.69	20.3	25.2	27
Давхар даатгалын хураамж (тэрбум төгрөг)							
Давхар даатгалын хураамж	18.5	23.2	34.3	26.9	42	35.9	52.4
Ердийн даатгалын компаниудын давхар даатгалын хураамж	18.4	23.2	34.2	26.8	41	35	51.4
Урт хугацааны даатгалын компанийн давхар даатгалын хураамж	0	0	0	0	0	0	0
Давхар даатгалын компанийн давхар даатгалын хураамж	*	*	*	0.2	1	0.8	0.9
Цэвэр ашиг (тэрбум төгрөг)							
Цэвэр ашиг	4.6	1	1.8	11.3	10.2	14.44	17.1
Ердийн даатгалын компаниудын цэвэр ашиг	4.6	1	1.6	9.5	7	9.57	12.6
Урт хугацааны даатгалын компанийн цэвэр ашиг	0	0.1	0.2	0.1	0.2	0.11	0.08
Давхар даатгалын компанийн цэвэр ашиг	*	*	*	1.6	3	4.76	4.4
Цэвэр ашгийн өсөлт	-12.90%	-78.00%	74.20%	539.50%	-9.20%	41.00%	18.50%
Мэргэжлийн оролцогчид (тоо, ширхэг)							
Ердийн даатгал	16	16	15	15	15	15	15
Урт хугацааны даатгал	1	1	1	1	1	1	1
Давхар даатгал	*	*	1	1	1	2	2
Даатгалын төлөөлөгч	3187	3260	3340	3091	2893	2421	2487
Даатгалын зуучлагч	20	30	37	40	40	47	51
Хохирол үнэлэгч	14	20	27	31	31	27	26
Актуарч	15	15	15	15	21	27	30
Аудитор	69	84	124	126	126	131	144
Аудитын компани	22	30	40	42	42	43	44

Хавсралт: 3 Банк бус санхүүгийн байгууллагуудын статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД	2014.III	2015.III	2016.III	2017.III	2018.III	2019.III
Нийт хөрөнгө	490	581.8	724.2	906	1202	1628.5
Эргэлтийн хөрөнгө	473.4	562.5	695.2	868.8	1155.4	1571.9
Мөнгөн хөрөнгө	145.3	147.5	210.2	247.8	298.9	342.9
Богино хугацаат хөрөнгө оруулалт	10.9	11.4	1.3	4.3	1.5	2.4
Нийт зээл	293.9	360	447.7	592.4	811.6	1169.3
Хэвийн зээл	256.8	326.3	369.7	473.4	690.4	1015.8
Хугацаа хэтэрсэн зээл	19.3	22.2	21.9	34.3	35.6	48.8
Чанаргүй зээл	17.8	34.9	56.2	84.7	85.7	104.7
Зээлийн эрсдэлийн сан	12.4	23.4	37.9	53.4	63.4	78.3
Өмчлөх бусад үл хөдлөх болон өмчлөх бусад хөрөнгө (цэврээр)	1.6	2.2	3.2	5.9	9.6	9.3
Эргэлтийн бус хөрөнгө	16.6	19.3	28.9	37.2	46.6	56.6
Нийт өр төлбөр	188.7	188.8	193.1	189.1	270	426
Итгэлцлийн үйлчилгээний өглөг	24.9	31.9	28.4	35.6	48.7	97
Дотоод, гадаадын банк, санхүүгийн байгууллагад төлөх өглөг	127.9	124.8	116.2	104.9	135.6	188.3
Төслийн зээлийн санхүүжилт	0	0	0	15.9	16.9	17.3
Эзэмшигчдийн өмч	301.3	393	531.1	716.8	932	1202.5
Хоёрдогч өглөг	1.8	1.4	1	0.7	1	0.8
Хувьцаат капитал	234.4	298.2	401.6	575.8	725.6	909.2
Хуримтлагдсан ашиг	57	83.7	119.6	133.3	195.6	263.8
ББСБ-ын тоо	351	442	509	535	540	539
Үүнээс: УБ хот	311	391	50	465	464	465
Хөдөө, орон нутаг	40	51	59	70	76	74
Харилцагчдын тоо	554,901	432,704	432,704	1,392,561	1,510,263	2,330,110
Нийт орлого	99.4	115.5	143.3	138.6	183.9	250.6
Хүүгийн орлого	65.5	85.6	100.4	114.9	155.5	210
Хүүгийн бус орлого	32.9	28.5	40.2	19.6	22.4	36
Үндсэн бус үйл ажиллагааны орлого	0.9	1.3	2.6	4.2	6	4.6
Нийт зардал	72.4	82.3	99	94.9	110.4	150.4
Хүүгийн зардал	9.6	11.1	11.7	10.7	14.4	25.7
Хүүгийн бус зардал	51.4	55.7	64.6	58.7	67.1	81.7
Болзошгүй эрсдэлийн зардал	7.4	10.6	16.3	18.4	17.8	27.2
Үндсэн бус үйл ажиллагааны зардал	0.7	0.6	1.1	1.1	2.3	2.1
Цэвэр ашиг	27	33.2	44.3	43.7	73.5	100.2

Хавсралт: 4 Хадгаламж, зээлийн хоршооны статистик үзүүлэлт /тэрбум төгрөгөөр/

	2012.III	2013.III	2014.III	2015.III	2016.III	2017.III	2018.III	2019.III
Нийт хөрөнгө	65.5	71.2	80.7	93.3	108.8	142.7	192.3	218.4
Мөнгөн хөрөнгө	11.2	12.0	14.0	16.1	19.4	27.8	39.8	46.4
Нийт зээл	50.8	55.3	62.4	72.8	84.4	107.7	142.2	162.8
Хэвийн зээл	48.2	52.5	58.9	66.9	75.8	99.4	130.6	148.3
Хугацаа хэтэрсэн зээл	1.0	1.1	1.7	3.3	4.4	3.9	5.4	8.3
Чанаргүй зээл	1.7	1.7	1.8	2.6	4.2	4.5	6.2	6.2
Өр төлбөр	50.3	53.5	61.9	72.8	86.0	115.0	160.1	178.5
Хадгаламж	46.0	48.2	55.8	57.1	57.6	91.0	134.5	154.4
Богино хугацаат зээл	1.3	1.2	0.6	0.8	1.0	3.3	5.3	4.8
Урт хугацаат өр төлбөр	0.4	0.6	0.4	10.0	14.6	13.1	8.7	5.6
Бусад богино хугацаат өр төлбөр	2.6	3.5	5.1	4.9	5.1	7.6	11.6	13.7
Өөрийн хөрөнгө	15.2	17.7	18.8	20.5	22.8	27.8	32.2	39.9
Гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө	8.9	9.6	10.2	10.4	11.6	14.4	15.2	1.8
Хуримтлагдсан орлого / алдагдал/	0.2	4.6	4.0	4.6	5.6	6.3	9.1	12.7
Нийт орлого	12.0	12.8	14.1	15.9	17.9	22.2	29.8	37.3
Хүүгийн орлого	11.1	12.4	13.6	15.4	17.3	21.2	28.5	35.7
Үйл ажиллагааны бусад орлого	0.6	0.2	0.2	0.3	0.3	0.4	0.7	0.7
Үйл ажиллагааны бус орлого	0.3	0.2	0.3	0.3	0.3	0.6	0.6	0.7
Нийт зарлага	8.9	9.8	11.4	13.4	15.2	18.6	25.6	30.9
Хүүгийн зардал	6.1	6.6	7.2	8.1	9.2	11.4	16.7	20.1
Болзошгүй эрсдэлийн сангийн зардал	0.2	0.4	0.8	0.9	1.0	1.0	1.4	1.7
Үйл ажиллагааны зардал	2.1	2.4	3.0	4.1	4.7	5.7	6.9	8.3
Үйл ажиллагааны бус зардал	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.1	0.3	0.2
Нийт ашиг	3.1	3.0	2.7	2.5	2.6	3.6	4.1	6.4
ХЗХ–дын тоо	151	143	140	254	276	290	288	271
ХЗХ–дын тооны өсөлт	-11%	-5%	-2%	81%	9%	5%	-0.7%	-5.9%
УБ ХЗХ–дын тоо	66	59	58	167	180	193	186	169
Орон нутаг ХЗХ–дын тоо	85	84	82	87	96	97	102	102
Гишүүдийн тоо /мянга/	26.4	26.1	28.8	37.8	44.9	53.8	61.9	70.1
Гишүүдийн тооны өсөлт	-2%	-1.2%	10.4%	31.5%	18.7%	19.8%	15.1%	13.3%

